

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİNİN KENTSEL TASARIMDA KULLANIMI: LAPSEKİ (ÇANAKKALE) İLÇESİ ÖRNEĞİ

Emre ÖZTÜRK

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

ÇANAKKALE

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİNİN KENTSELTASARIMDA KULLANIMI: LAPSEKİ (ÇANAKKALE) İLÇESİ ÖRNEĞİ

Emre ÖZTÜRK

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tezin Sunulduğu Tarih: **30/01/2017**

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU

ÇANAKKALE

Emre ÖZTÜRK tarafından Doç. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU yönetiminde hazırlanan ve **30/01/2017** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan "**Kültürel Peyzaj Değerlerinin Kentsel Tasarımda Kullanımı: Lapseki (Çanakkale) İlçesi Örneği**" başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

JÜRİ

Doç. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU ……

Başkan

Doç. Dr. Aysun ÇELİK ……

Üye

Prof. Dr. Abdullah KELKİT ……

Üye

Prof. Dr. Levent GENÇ
Müdür
Fen Bilimleri Enstitüsü

Sıra No:……

Bu tez çalışması, ÇOMÜ - Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2016/831 numaralı projeden desteklenmiştir.

İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Emre ÖZTÜRK

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Doç. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU'ya, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Emre ÖZTÜRK

Çanakkale, Ocak 2017

SİMGELER VE KISALTMALAR

ADSL	Asimetrik Sayısal Abone Hattı
ASM	Aile Sağlığı Merkezi
ATT	Acil Tıp Teknisyeni
cm	Santimetre
ÇEF	Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar
ÇÖF	Çiftçinin Ödediği Fiyatlar
da	Dekar
IBS	İstatistik Bilgi Sistemi
IUCN	Uluslararası Doğa Koruma Birliği
kg	Kilogram
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
km	Kilometre
km^2	Kilometrekare
%	Yüzde
m	Metre
m^2	Metrekare
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
MSB	Milli Savunma Bakanlığı
MYO	Meslek Yüksek Okulu
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SE	Sağlık Evi
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SWOT	Güçlü-Zayıf-Fırsat-Tehdit
TBS	Tarım Bilgi Sistemi
TSM	Toplum Sağlığı Merkezi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	Ve benzeri
yy	Yüzyıl
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

ÖZET

KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİNİN KENTSEL TASARIMDA KULLANIMI: LAPSEKİ (ÇANAKKALE) İLÇESİ ÖRNEĞİ

Emre ÖZTÜRK
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU
30/01/2017, 88

Yerleşimler sahip oldukları kültürel kaynaklar ile kimlik kazanırlar. Bu kaynakların devamlılığının sağlanması günümüz ihtiyaçları doğrultusunda korunarak kullanılmaları ile mümkündür. Lapseki (Lampsakos), 955 km^2 yüzölçümünde olup, Marmara ve Ege bölgesi arasında yer alır. Alan, milattan önceki çağlardan beri yerleşime sahne olup, konumu ile stratejik öneme sahip bir yerleşimdir.

Bu çalışmanın amacı tarihi nitelikli yerleşim yeri olan Lapseki'nin sahip olduğu kültürel peyzaj değerlerin; tarihi ve arkeolojik kaynaklar, yerel mimari, yöresel yaşam şekli, alan kullanımı, folklor ve tarımsal faaliyetlerinin envanterinin çıkarılması ve yerleşimin gelişimi açısından öneminin belirlenmesidir. Bu kaynakların resmi kurumlar tarafından geleceğe yönelik yapılacak çalışmalarda korunarak kullanımı Lapseki'nin kimlik kazanmasını sağlayacaktır.

Çalışma sonucunda Lapseki'deki antik kent ve yerleşmeler, şehitlikler, camiler, han ve yel değirmenleri gibi tarihi nitelikli alan ve elemanların yerleri harita üzerinde belirtilmiş. Bu alanların Lapseki'nin kentsel tasarımına ve turizmine yapacağı katkılar hakkında öneriler getirilmiştir. Ayrıca Lapseki merkezi ile ilgili yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar sonucunda sosyal aktivite olanaklarının yetersizliği, otopark alanlarının ve altyapının yetersizliği gibi sorunlar elde edilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda belirlenen sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Çanakkale, Lapseki, Peyzaj Mimarlığı, Kentsel Tasarım, Kültürel Peyzaj.

ABSTRACT

THE USAGE OF CULTURAL LANDSCAPE VALUES IN URBAN DESIGN: THE CASE OF LAPSEKI DISTRICT (ÇANAKKALE)

Emre ÖZTÜRK

Çanakkale Onsekiz Mart University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Master of Science Thesis in Landscape Architecture

Advisor: Doç. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU

30/01/2017, 88

Settlements gain their identity from their cultural resources. To ensure continuity of these resources is possible by using them in line with the requirements and saving. The floor area of Lapseki district (Lampsakos) is 955 km^2 and it is located between Marmara and Aegean regions. It is a settlement of strategic importance with its location and historical background dates back to before Common Era.

The aim of this article is to determine Cultural Landscape Values of Lapseki that historical places; historical and archaeological resources, domestic architecture, regional modes of living, space usage, folklore and taking inventory of agricultural activity; and the importance of settlement in terms of development. The protected usage of these resources by public enterprises will provide to create identity of Lapseki district.

With this study, the location of historic areas and elements in Lapseki such as ancient city and settlements, martyrdoms, mosques, inn and windmills have been indicated on the map and the current conditions have been examined. Suggestions have been made about these areas which will make contributions for urban designing and tourism of Lapseki. Also as a result of elevations and studies related to Lapseki, some problems have been determined such as inadequacy of social activities, parking space and infrastructure. As a result of the evaluations, solutions have been proposed.

Keywords: Çanakkale, Lapseki, Landscape Architecture, Urban Design, Cultural Landscape.

İÇİNDEKİLER

TEZ SINAVI SONUÇ FORMU ii
İNTİHAL (AŞIRMA) BEYAN SAYFASI iii
TEŞEKKÜR iv
SİMGELER VE KISALTMALAR v
ÖZET vi
ABSTRACT vii
ŞEKİLLER DİZİNİ x
ÇİZELGELER DİZİNİ xii
BÖLÜM 1
GİRİŞ 1
1.1. Kuramsal Temeller 1
1.1.1. Kent ve Tasarım Kavramları 1
1.1.2. Kentsel Tasarım 2
1.1.3. Kültürel Peyzaj Kavramı 3
1.1.4. Kültürel Peyzaj Elemanları 4
1.1.5. Kültürel Peyzaj Elemanlarının Kentsel Tasarımda Kullanımı 4
BÖLÜM 2
ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR 6
BÖLÜM 3
MATERYAL VE METOT 9
BÖLÜM 4
ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA 11
4.1. Lapseki Kültürel Özellikleri 11
4.1.1. Tarih 11
4.1.2. Nüfus 12
4.1.3. Eğitim 14
4.1.4. Sağlık 19
4.1.5. Arazi Yapısı ve Toprak Dağılımı 21
4.1.6. Ekonomi 23
4.2. Lapseki Kültürel Peyzaj Kaynaklarının Değerlendirilmesi 27
4.2.1. Önemli Kutlama Günleri, Festival ve Şenlikler 27
4.2.2. GZFT (SWOT) Analizi 29
4.3. Lapseki'deki Mevcut Tarihi ve Kültürel Alan ve Elemanlar 32
4.3.1. Lapseki - Lampsakos Antik Kenti 33
4.3.2. Adatepe – Paisos Antik Kenti 35

4.3.3. Umurbey – Palaiperkote/Perkote Antik Kenti 37
4.3.4. Hacıgelen Biberler Kale Yerleşmesi 39
4.3.5. Hacıgelen Asarlık Tepe Yerleşmesi 40
4.3.6. Güreci Üstünlü Liman Yerleşmesi 42
4.3.7. Taştepe Yerleşmesi 43
4.3.8. Kocabaşlar Kaplıcası ve Yerleşmesi 45
4.3.9. Şevketiye Asarkale Kalesi 46
4.3.10. Lapseki ve Çardak (Arıburnu) Şehitlikleri 48
4.3.11. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisi 51
4.3.12. Çardak Gazi Yakup Bey Camisi 53
4.3.13. Umurbey Hüdavendigâr Camisi 56
4.3.14. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı 60
4.3.15. Dalyan Yel Değirmeni 63
4.3.16. İlyasköy Yel Değirmeni 65
4.3.17. Suluca Yel Değirmenleri 68
4.3.18. Şevketiye Yel Değirmeni 69
4.4. Lapseki Kentsel Çevre Sorunları 70
BÖLÜM 5
SONUÇ VE ÖNERİLER 74
KAYNAKLAR 82
EKLERİ I
EK 1. Okul ve Kurumların Lapseki'deki Konumları II
EK 2. Lapseki Merkezi Arkeolojik Sit Haritası III
EK 3. Adatepe (Paisos) Antik Kenti Görünümü IV
EK 4. Hacıgelen Köyü Taş Evden Bir Görünüm V
EK 5. Kocabaşlar Jeotermal Alan Çalışması Panosu VI
EK 6. Lapseki Şehitliği VII
EK 7. Çardak Şehitliğindeki Askerlerin İsimlerini Gösteren Pano VIII
EK 8. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisinden Bir Görünüm IX
EK 9. İlyasköy Yel Değirmeninden Bir Görünüm X
EK 10. Lapseki'deki Mevcut Tarihi ve Kültürel Alan ve Elemanlar XI
ÖZGEÇMİŞ XII

Sayfa No

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 3.1. Lapseki'nin ülke, bölge ve Çanakkale ili içerisindeki konumu 9
Şekil 4.1. Lapseki (Lapmsakos) ve çevresindeki antik yerleşmeler 11
Şekil 4.2. Lapseki'deki nüfus miktarının yıllara göre değişimi (1927-2015).....14
Şekil 4.3. Lapseki Meslek Yüksek Okulu 18
Şekil 4.4. Lapseki'ye yapılan yeni devlet hastanesi 20
Şekil 4.5. Lapseki toprak dağılımı.....22
Şekil 4.6. Lapseki kent merkezindeki sokaklardan görünümler 23
Şekil 4.7. Lapseki eski pazar meydanı 29
Şekil 4.8. Lapseki (Lampsakos) Antik Kenti konumu 33
Şekil 4.9. Lampsakos antik kentine ait bazı kalıntılar 34
Şekil 4.10. Lapseki mezarlığı doğu sırtlarından bir görünüm 35
Şekil 4.11. Adatepe (Paisos) Antik Kenti konumu 36
Şekil 4.12. Adatepe (Paisos) Antik Kentinden bir görünüm 37
Şekil 4.13. Umurbey (Palaiperkote) Antik Kenti konumu 38
Şekil 4.14. Umurbey beldesinden bir görünüm 39
Şekil 4.15. Hacıgelen Biberler kale yerleşmesi konumu 39
Şekil 4.16. Hacıgelen köyünden bir görünüm 40
Şekil 4.17. Hacıgelen Asarlık tepe yerleşmesi konumu 41
Şekil 4.18. Hacıgelen Asarlık tepe yerleşmesinden bir görünüm 42
Şekil 4.19. Güreci Üstünlü liman yerleşmesi konumu 42
Şekil 4.20. Güreci Üstünlü liman yerleşmesinden bir görünüm 43
Şekil 4.21. Taştepe yerleşmesi konumu 44
Şekil 4.22. Taştepe köyü tepe üzerindeki düzlük alandan bir görünüm 44
Şekil 4.23. Kocabaşlar Kaplıcası ve yerleşmesi konumu 45
Şekil 4.24. Kocabaşlar yerleşmesinden bir görünüm 46
Şekil 4.25. Şevketiye Asarkale Kalesi konumu 47
Şekil 4.26. Şevketiye Asarkale tepesinden bir görünüm 48
Şekil 4.27. Lapseki Şehitliği konumu 48
Şekil 4.28. Lapseki Şehitliğinden bir görünüm 49
Şekil 4.29. Çardak (Arıburnu) Şehitliği konumu 50
Şekil 4.30. Çardak (Arıburnu) Şehitliğinden bir görünüm 51
Şekil 4.31. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisi konumu 52
Şekil 4.32. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisi içinden bir görünüm 53
Şekil 4.33. Çardak Gazi Yakup Bey Camisi konumu 54
Şekil 4.34. Cami içindeki sarkıt 55
Şekil 4.35. Çardak Gazi Yakup Bey Camisiden bir görünüm 55
Şekil 4.36. Abdullah Bin Hacı Yakup Kabri 56
Şekil 4.37. Umurbey Hüdavendigâr Camisi konumu 57
Şekil 4.38. Umurbey Hüdavendigâr Camisinin eski hali 58
Şekil 4.39. Umurbey Hüdavendigâr Camisinin yeni hali 58
Şekil 4.40. Umurbey Hüdavendigâr Camisinin içinden bir görünüm 59
Şekil 4.41. Umurbey Hüdavendigâr Camisinin şadırvanı 60
Şekil 4.42. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı konumu 60
Şekil 4.43. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı içinden bir görünüm 61
Şekil 4.44. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı içindeki ocak ve hücreler 62
Şekil 4.45. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı giriş kapısı üzerindeki kitabeler 63
Şekil 4.46. Dalyan yel değirmeni konumu 64

Şekil 4.47. Dalyan yel değirmeninden bir görünüm 65
Şekil 4.48. İlyasköy yel değirmeni konumu 66
Şekil 4.49. İlyasköy yel değirmeninin içinden bir görünüm 67
Şekil 4.50. İlyasköy yel değirmeninden bir görünüm 67
Şekil 4.51. Suluca yel değirmenlerinin konumları 68
Şekil 4.52. Suluca yel değirmenlerinden görünümler 69
Şekil 4.53. Şevketiye yel değirmeni konumu 69
Şekil 4.54. Şevketiye yel değirmeninden bir görünüm 70
Şekil 4.55. Lapseki'nin merkezinden geçen Çanakkale-Lapseki yolu 71
Şekil 4.56. Lapseki iskele meydanındaki parkta sergilenen antik kalıntılar 71
Şekil 4.57. Lapseki merkezdeki pazarın kurulu olduğu kavşak 72
Şekil 4.58. Lapseki kıyı şeridinden panaromik bir bakış 73
Şekil 4.59. Lapseki sahil sosyal tesisinden panaromik bir bakış 73

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Çizelge 4.1. Lapseki'nin nüfus sayım yıllarına göre artış hızı oranı ve yüz ölçümüne göre yoğunluğu 13
Çizelge 4.2. Türkiye ve Çanakkale'nin nüfus beklentileri ve ortalama artış hızı 14
Çizelge 4.3. Lapseki ve Türkiye'nin 2015 yılı okuryazar sayısı ve toplam nüfus içindeki oranı 15
Çizelge 4.4. Lapseki'deki okul ve kurum sayıları 15
Çizelge 4.5. Lapseki'deki ilkokul ve ortaokullardaki öğrenci sayıları 16
Çizelge 4.6. Lapseki'deki liselerdeki öğrenci sayıları 16
Çizelge 4.7. Türkiye'deki okul öncesinde okullaşma oranları 17
Çizelge 4.8. Lapseki'nin okul öncesi okullaşma durumu 17
Çizelge 4.9. Lapseki MYO kurulmadan önce ve sonraki nüfus değişimi 19
Çizelge 4.10. Lapseki'deki sağlık kuruluşu durumu 20
Çizelge 4.11. Lapseki yüzölçümü ve yükseklik verileri 21
Çizelge 4.12. Lapseki yüzölçümü ve toprak dağılımı verileri 21
Çizelge 4.13. Lapseki 2015 yılı tarım alanlarının kullanımı 22
Çizelge 4.14. Lapseki 2015 yılı tarım alanlarının kullanımı 22
Çizelge 4.15. Lapseki 2015 yılı tahmini tarla ürünleri dağılımı 24
Çizelge 4.16. Lapseki 2015 yılı tahmini sebze üretim durumu 24
Çizelge 4.17. Lapseki 2015 yılı tahmini meyve üretim durumu 25
Çizelge 4.18. Lapseki 2015 yılı hayvan varlığı, işletme ve üretim verileri 25
Çizelge 4.19. Türkiye, Çanakkale ve Lapseki'deki mera alanları 26
Çizelge 4.20. Lapseki ilçesi önemli kutlama günleri, festival ve şenlikler 27
Çizelge 4.21. Lapseki Kültürel Peyzaj GZFT (SWOT) analizi 29
Çizelge 5.1. Lapseki'deki mevcut tarihi ve kültürel alan ve önerileri 79

BÖLÜM 1
GİRİŞ

Bu çalışmada, Lapseki kültürel peyzaj değerleri açısından ele alınmıştır. Lapseki, Çanakkale kent gelişimde Anadolu ve İstanbul ile bağlantı noktası ve bölgenin ilk yerleşim yeri olması açısından tarih boyunca taşıdığı önemi ve sahip olduğu zengin kültürel değerler nedeni ile kentsel peyzaj tasarımı yönüyle irdelenmeye değer bulunmuştur.

Lapseki, Marmara Bölgesi'nde, Çanakkale ili sınırları içerisinde yer almakta olup, 955 km^{2}'lik alana sahiptir. Lapseki, jeopolitik ve stratejik bir konumdadır. Bu nedenle eski çağlardan bu yana önemini korumuş ve farklı yerleşimlere sahne olmuştur. Bölge, I.Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti için önemli karaların alındığı bir karargâh görevi de görmüştür (Koca, 2003).

Çalışmanın amacı tarihi nitelikli olan Lapseki'nin kültürel peyzaj değerlerinin envanterinin çıkarılması; kentsel tasarım çalışmalarında bunların nasıl değerlendirilmesi gerektiğinin belirlenmesidir. Bu çalışma ile Lapseki'de geleceğe yönelik olarak yapılacak her türlü kentsel tasarım çalışmalarında kente kimlik kazandıracak kültürel kaynak değerlerinin ortaya konulması ve kamu kuruluşlarının kentsel tasarım çalışmalarına kaynak oluşturması hedeflenmiştir.

1.1. Kuramsal Temeller

1.1.1. Kent ve Tasarım Kavramları

Kentler, insanların barınma, eğitim-öğretim, çalışma ve sağlık ihtiyaçlarının karşılandığı ve her bireyin ahlaki ve kültürel değerler çerçevesinde özgürce yaşadığı yerleşim yerleridir (Atabeyoğlu, 2011). Kentler geçmişten günümüze kadar, ekonomiden mimariye birçok bilim dalının ortak konusu olmuştur (Bumin, 1990).

Kentlerin tarihi gelişiminde özünün korunması, sahip oldukları değerler ile taşıdıkları kimliklerinin kentsel tasarımlarda yaşatılabilmesi ve sürdürülebilmesine bağlıdır. Bunun için öncelikle geleceğe yönelik kentsel tasarım çalışmalarında bu kaynakların korunması çerçevesinde yapılması ve aynı zamanda kentsel tasarımlarda kente kimlik kazandıran değerlerin karakter olarak kullanılması ile olacaktır. Bu nedenlerle kent tasarımları günümüzde kentin hem ekonomisini hem de sosyal yaşamını çok yakından ilgilendirmektedir.

Kent tasarımında kentin öz yapısı çok önemlidir. Bir kentin öz yapısını, tarihi ve kültürel özellikleri veya jeopolitik durumu gibi farklı etkenler belirleyebilir. Bu etkenler kentlerin planlanmasında ve tasarımında önemli bir yere sahiptir (Atabeyoğlu, 2011).

Kent tasarımlarında bu etkenler dikkate alınılarak tasarım yapılmalıdır. Bu nedenle kentler için tasarım konusu önemlidir. Tasarım birçok alanda farklı anlamalar taşıyan bir kavramdır. Tasarım kelimesinin tek bir alana bağlı kalınarak ifade edilmesi yanlış olacaktır.

Tasarım kelime anlamı olarak farklı şekillerde ifade edilerek tanımlanmıştır. Booth (1989)'a göre, Tasarım en genel tanımıyla herhangi bir şeyin biçimini düşünüp modelini hazırlamaktır. Başka bir ifadeyle tasarım, amaca yönelik düşünsel bir üretimdir (Yaşar ve Düzgüneş, 2013). Bevlin (1993)'e göre, Tasarım her şeyden önce düzen için yapılan planlamalardır. Tasarım, problem ve gereksinimlerin belirlenmesi ve önceliklerin saptanma sürecidir (Denerel, 2011). Tasarım, tasarımlama işi ya da tasarımlanan biçimdir (Hasol, 2005). Tasarım kavramını Peyzaj Mimarlığı çalışmalarında en iyi yansıtabilecek tanımlamayı şu şekilde ifade edebiliriz: Encyclopedia Britannica (1974)'a göre, Tasarım, planın geliştirilmesi işlemidir. Zihinde ya da çizim araçlarıyla planın daha açık, ayrıntılı ve uygulanabilir hale getirilmesidir (Arın, 2010).

1.1.2. Kentsel Tasarım

Leonardi (2009)'e göre, Peyzaj ve çevre tasarımı, tarih öncesi devirlerde başlamıştır. İnsanoğlu, yaşama ve barınma ihtiyacı için çevresini ihtiyaçlarına göre şekillendirmiştir. Şekillendirme süreci ile başlayan peyzaj tasarımı ilk olarak küçük ölçekte başlamış daha sonraları ise nüfus artışları ile birlikte büyük ölçekli kent tasarımına dönüşmüştür (Yaşar ve Düzgüneş, 2013).

Kentsel tasarım kavramı ise 19.yy'dan günümüze kadar planlama süreci içinde farklı kapsamda ele alınmıştır. Bu süreçte, Kevin Lynch, David Mackay, Francis Tibbalds, vb. uygulayıcılar tarafından farklı tanımlamalar yapılmıştır (Türk, 2006). OIszewski ve Pudlowski (2001)'e göre kentsel tasarım, toplumlar için güvenli ve estetik olarak uygun çevreler oluşturmayı amaçlayan üç boyutlu, çok disiplinli tek yaklaşımdır (Türk, 2006). Hasol (2005)'a göre, kentsel tasarım, kısaca kent boyutunda mimarlıktır.

Kentsel tasarımın amacı kentsel yaşam kalitesini arttırmaya yönelik kararları almak ve bunları uygulamaktır (Karaaslan, 2010). Kentsel tasarıma geniş bir çerçeveden baktığımızda kent, tasarım, planlama, kültür, peyzaj tasarımı gibi birçok konunun bir arada ele alınması gereklidir. Birçok bilimsel çalışmada bu yönde bakış açısı geliştirilmiştir.

Schurch (1999)'a göre, bu süreçte pek çok meslek disiplini bir arada rol oynamaktadır. Kentsel tasarım mimarlar, kent plancıları, peyzaj mimarları gibi pek çok meslekten uzmanların katılımıyla sağlanan bir fiziksel mekân organizasyonudur (Özdemir, 2007). Dong (2009)'a göre, Kentsel tasarım çevrenin verimli kullanımı konusunda yol gösterir (Yaşar ve Düzgüneş, 2013). Kentsel tasarım, ülke, bölge, kent ve mahalle ölçeklerinde kentin tasarlanmasını sağlayan bir süreçtir (Özdemir, 2007). Bu nedenle kentsel çevreyi oluşturan açık peyzaj alanları, meydan, cadde ve sokak gibi alanları kentin bütünü ile birlikte ele alınmalıdır (Karaaslan, 2010).

1.1.3. Kültürel Peyzaj Kavramı

İnsanoğlu yaşamı süresince doğa ile iç içe yaşamıştır. İlk insanlar, yaşamlarını sürdürmek, barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamak için ilk olarak mağaralarda yaşamışlardır. Ancak daha sonraki çağlarda tarım başlamış ve arazilere barınaklar inşa edilmeye başlamıştır. Bu da toplu halde yerleşik yaşamayı beraberinde getirmiştir. İlk yerleşmeler deniz, göl, ırmak kıyılarında başlamıştır. Bunun sonucu olarak daha sonraları da kent ve kentleşme kavramları ortaya çıkmıştır. İnsanların toplu yaşaması beraberinde kendilerine ait kültürel değerler oluşturmalarını sağlamıştır (Mutlu, 2012). İlk çağlardan bu yana insan ve doğanın el ele vererek oluşturduğu ve bir sonraki nesiller için de bir miras olarak kalan bu ortak eserler "kültürel peyzaj" olarak adlandırılmaktadır (Ada, 2014).

Mitchell (2003)'e göre, Kültürel peyzaj kavramı ilk olarak 1920'lerde aslında Fiziki Coğrafyacı olan Carl Ortwin Sauer tarafından kullanılmıştır. Sauer, herhangi bir bölgede, bir kültürün doğal peyzaj üzerine değişiklik yapmak için çalıştığını ve o bölgeyi bir kültürel peyzaj haline getirdiğini iddia etmiştir (Erduran Nemutlu ve ark., 2015). Kültürel peyzaj, koruma alanında oldukça yeni bir tanımdır. Kültürel peyzaj, Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN) tarafından "kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte olan ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlar" olarak tanımlanmaktadır. Bir alanın kültürel peyzaj alanı niteliği kazanması için doğa/insan birlikteliğinin zaman içerisinde önemli ürünler vermesi ve bu ürünlerin uyum içerisinde olması gerekmektedir (Baştemur, 2013). Dünya Miras Komitesi tarafından 1992 yılında sunulan Dünya Mirası Sözleşmesinde kültürel peyzaj için ilk defa bir tanımlama yapılmıştır. Bu tanıma göre "Kültürel peyzaj, birbirini izleyen sosyal, ekonomik ve kültürel güçlerin etkisi ile zaman içerisinde, doğal çevrenin fiziksel kısıtlamalarına paralel olarak gelişen; toplum ve

yerleşimlerin evriminin izlerini taşıyan insan ve doğanın ortak çalışmalarının sonucu" olarak ifade edilmiştir (Ada, 2014).

Kültürel peyzaj alanları üç değişik türde olabilmektedir. Bunlardan ilki, insan eliyle düzenlenen alanların ve bunların içindeki çoğunluğu kamusal nitelikteki yapı gruplarını içerir. İkinci tür kültürel peyzaj alanları organik olarak gelişmiştir. Bu türün ilk grubunu jeolojik miras olarak da nitelendirilen alanlar oluşturur. Üçüncü tür, yardımcı peyzaj alanı olarak tanımlanmaktadır. Bu alanlar dini ya da kültürel motiflerle bütünleşmiş tümüyle doğal oluşumlardır. Bu üç ayrı tür de turizmin temel öğeleri arasındadır (Baştemur, 2013). Bu bağlamda kültürel peyzaj kavramı göz önüne alınarak Lapseki kültürel peyzaj yapısına göre birinci türe dâhil edilmeli ve irdelenmelidir.

1.1.4. Kültürel Peyzaj Elemanları

Gündüz (2008)'e göre, kültürel peyzaj elemanlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

-Tarihsel gelişim
-Geleneksel mimari
-Kentin fiziksel gelişimi
-Demografik yapı
-Sosyo-ekonomik yapı
-Turizm
-Arazi kullanımı
-Ulaşım

1.1.5. Kültürel Peyzaj Elemanlarının Kentsel Tasarımda Kullanımı

Kültürel değerler bir toplumun özelliklerinin ileriki kuşaklara iletilmesi yaklaşımını taşımaktadır. Bu kültürel değerleri korumanın dışında çevreyle uyumlu yapıların yapılması ve buna bağlı kentsel tasarım çalışmaları zorunluluk teşkil eder (Ergen, 2006).

Kültürel peyzaj elemanlarının kentsel tasarımında kullanımına yurtiçi ve yurtdışından en güzel örnekler; Türkiye'de, Ankara-Beypazarı, Batman-Hasankeyf, Şanlıurfa-Halfeti, Bursa-Cumalıkızık, İzmir-Şirince, Nevşehir-Göreme, Bolu-Lonca Kasabası, Karabük-Safranbolu, Eskişehir-Odunpazarı, Mardin, Diyarbakır-Sur şeklindedir.

Yurtdışında da, Macaristan-Budapeşte, Bosna Hersek-Saraybosna, Rusya-Sankt Peterburg, İtalya-Roma, Venedik ve Floransa, İspanya-Barselona ve Sevilla, Yunanistan-Atina, Avusturya-Viyana ve Salzburg, Almanya-Berlin, Dresden ve Heidelberg, Polonya-Krakow ve Gdansk, Slovenya-Bled, Romanya-Sibiu, Bulgaristan-Filibe, Çek Cumhuriyeti-

Prag ve Cesky Krumlov en güzel örneklerdir. Bu kentlerin en önemli ortak özellikleri yoğun bir tarihi dokuya sahip olmaları ve geçmişten günümüze doğallıklarını büyük ölçüde koruyarak gelmeleridir. Kültürel peyzaj elemanlarının bu bağlamda ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bir kentin kültürel açıdan değerini kaybetmemesi için tarihsel gelişimi, geleneksel mimarisi, kentin fiziksel gelişimi, demografik yapısı, sosyo-ekonomik yapısı, turizmi, arazi kullanımı ve ulaşımı gibi kültürel peyzaj elemanları göz önünde bulundurularak kentsel tasarımı yapılmalıdır.

BÖLÜM 2
ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Koca (2003), "Lapseki İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası" konulu çalışmasında; Lapseki ilçesinin doğal, beşeri, ekonomik coğrafya ve kültürel peyzaj özellikleri incelenmiş ve sorunları belirleyerek çözüm önerileri getirmiştir.

Özsüle (2005), "Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği" konulu çalışmasında; İlk olarak Mudanya'nın kültürel peyzaj özellikleri belirlenmiştir. Çalışmada kültürel peyzaj özelliklerinin korunmasında karşılaşılan sorunlar ve çözümler üzerine değerlendirmeler yapılmış ve geleneksel yerleşimlerin korunması açısından genel bir koruma yaklaşımı ve öneriler getirilmiştir.

Ergen (2006), "Kentsel Koruma ve Kentsel Tasarım İlişkisi Üzerine Bir Araştırma Tokat Örneği" konulu çalışmada; Tokat ili için kentsel koruma alanları hakkında verilen kararlarda başarının elde edilmesi ve kent bütünüyle entegrasyonun sağlanması için kentsel tasarım ölçütleri araştırmıştır. Ayrıca, çalışmada koruma alanlarında planlamanın uygulanması için gerekli temel ölçütler araştırılarak sunulmuştur.

Türk (2006), "Bütünleşik Kent Planlama ve Tasarımına Yönelik Bir Yöntem" konulu çalışmasında; kent planlamaya kentsel tasarım boyutu kazandıracak bir rehber kontrol listesi hazırlamayı amaçlamıştır. Planlama sürecinde kentsel tasarımın yeri ve önemi, planlama ve kentsel tasarım bütünlüğü ve bu doğrultuda konunun gerekliliği ve kapsamı irdelenmiştir. Kentsel tasarım ilkeleri çerçevesinde çalışma alanı olan Akçaabat ilçesine ilişkin değerlendirmeler ortaya konulmaya çalışılmış ve sonuçta, kent planlama-kentsel tasarım bütünlüğü bağlamında çalışma alanına ve Türkiye'ye ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

Özdemir (2007), "Tarihi Çevrelerde Kentsel Peyzaj Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi, İstanbul-Zeyrek Örneğinde Bir İrdeleme" konulu çalışmasında; araştırma alanı olan Zeyrek Bölgesi'ne ilişkin elde edilen veriler sonucunda, mevcut doku ve sorunlar belirlenmiş, geleneksel dokuya uyumun gerçekleştirilmesi ve sosyo-kültürel yasamın geliştirilmesine yönelik kentsel tasarım ve kentsel peyzaj tasarımı önerileri sunmuştur.

Gündüz (2008), "Gelibolu Kenti ve Çevresinin Peyzaj Potansiyelinin Saptanması" konulu çalışmasında; peyzaj, peyzaj planlama, ekolojik planlama ve peyzaj potansiyeli kavramları çeşitli alt başlıklarla incelemiştir. Bu bilgiler ışığında Gelibolu kenti ve çevresinin doğal ve kültürel peyzaj değerleri saptanmıştır. Ayrıca kentin sahip olduğu

peyzaj potansiyelini geliştirilmesi için yapılması gereken çalışmalar ve öneriler sunulmuştur.

Karaca (2008), "Side Antik Kentsel Yerleşiminin Kültürel Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi" konulu çalışmasında; kültürel peyzajın tanımı, ilgili kavramlar, yurtiçi ve yurtdışındaki yaklaşımları değerlendirmiştir. Çalışma alanı olan Side'ye ilişkin, tüm doğal ve kültürel değerler incelenerek kültürel peyzaj özellikleri saptanmıştır. Alandaki veriler, Coğrafi Bilgi Sistemi'nde haritalara aktarılmış ve overlay yöntemi ile üst üste çakıştırılmıştır. Çakıştırma sonucunda elde edilen veriler yorumlanmış ve kültürel peyzaja ilişkin planlama kararları alınmıştır.

Arslan (2010), "Kültürel Peyzaj Kavramı Kapsamında Bir Değerlendirme: Ulus-TBMM Tarihi Aksı (Ankara)" konulu çalışmasında; kültürel peyzajın, insanlığın ve doğanın ortak eseri olma özelliğine değinilerek; belirtilen tarihi aksın kültürel peyzaja olan katkılarının ve zaman içerisindeki değişimlerinin kültürel peyzaja olan etkilerini belirlemiştir. Ankara kentine tarih boyunca tanıklık etmiş bu aksın önemini vurgularken; Ankara kentinin de kültürel peyzajını ortaya koymaktadır.

Karaaslan (2010), "Tarihi Kentlerde Kimliksizleşme Sorunu ve Bir Çözüm Yolu Olarak Kentsel Canlandırma Projeleri" konulu çalışmasında; kent kimliğinin önemini vurgula ve çözüm önerileri geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamıştır.

Atabeyoğlu (2011), "Ordu Kenti Yapısal Peyzaj Karakter Analizi ve Kentsel Planlama Stratejileri" konulu çalışmasında; Ordu kenti yeşil alan kullanımlarına ilişkin verileri, yeşil alanların eşit dağılımının sağlanmasına ilişkin öneriler ve yeşil alan kararları belirlemiştir. Daha sonra değerlendirmeler yapılmış; yeşil alanlar, tarihi alanlar, konularında öneriler sunulmuştur. Ayrıca, kentteki yeşil alanların artırılma imkânının da bulunduğu belirlenmiştir.

Erduran Nemutlu ve ark. (2012), "Determination of the Cultural Landscape Values of Lake Suğla in Turkey" konulu çalışmasında; Suğla gölü yakın çevresindeki 38 köyün kültürel özelliklerinin belirlenmesi amacı ile envanter çalışması ve verilerin nicelleştirilmesine dayalı bir yöntem kullanmıştır. Daha sonra elde edilen veriler ile kültürel peyzaj elemanlarının belirli alt bölge ölçeğinde ya da ilçe ve köy grupları düzeylerinde yapılacak planlama çalışmalarında önemli bir veri kaynağı olabileceği kanıtlanmıştır.

Baştemur'un (2013), "Mimar Sinan Rotasının Doğal ve Kültürel Peyzaj İzleri" konulu çalışmasında; İstanbul ve Edirne illerindeki Mimar Sinan ve eserleri hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Bu illerin kültür turizmine katkı sağlayacak kültürel ve doğal

peyzaj izleri çıkarılmıştır. Daha sonra illerin, tarihi ve kültürel değerlerine de yer verilmiştir. Sonuç bölümümde ise bu değerlerin Türk ve Dünya turizmine etkileri hakkında öneriler sunulmuştur.

Ada (2014), "Peyzaj Tasarımına Sürdürülebilirlik Kavramının Entegrasyonu: Bir Stüdyo Çalışması" konulu çalışmasında; İstanbul Adaları'ndan Burgazada, Büyükada, Heybeliada, ve Kınalıada'larının peyzaj değişimini belirlemek için, peyzaj karakter alanlarının tespiti ve tanımlanması yöntemi ve anket yöntemini kullanmıştır. Peyzaj değişiminde kültürel değerlerin etkisini değerlendirmek için, peyzaj karakter alanlarından elde edilen bulgular ile aynı dönemlere ait kültürel veriler karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Patan (2014), "Doğankent (Giresun) İlçesi ve Yakın Çevresinin Turizme Yönelik Rekreasyonel Peyzaj Potansiyelinin Peyzaj Planlama İlkeleri Doğrultusunda Belirlenmesi" konulu çalışmasında; çalışma alanının sorunlarını, mevcut kullanımlarını ve potansiyel kullanımlarını belirlemek ve öneriler geliştirebilmek için anket çalışması yapmıştır. Çalışmanın sonucunda Doğankent ve yakın çevresinde bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleri belirlenmiştir; bu kaynakların aktif kullanılmasını sağlamak amacı ile alanın sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Erduran Nemutlu ve ark. (2015), "Çanakkale Kenti Kültürel Peyzaj Değerlerinin Belirlenmesi" konulu çalışmasında; kent merkezinin mekânsal özellikleri, rekreasyonel kullanım olanakları, kültürel kaynak değerleri ve sorunlarının envanteri çıkarılarak arazi çalışmaları ile uzman görüşleri doğrultusunda alanın sahip olduğu kültürel peyzaj değerleri SWOT analizi ile belirlenmiş ve değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda çalışma alanının kültürel peyzajına katkı sağlayan mekânlar ve alanlar belirlenerek vaziyet planı üzerine işlenmiştir.

Tombul (2015), "Çanakkale Kültür Envanteri/Arkeolojik Yerleşim Alanları ve Sanat Tarihi Yapıları" isimli çalışmasında; Çanakkale ve ilçelerinin kültürel peyzaj envanterini çıkarmış ve listelemiştir. Bunlar: antik kentler ve yerleşmeler, kaleler, camiler, hanlar vb. değerlerdir. Bu kültürel değerlerin arazi çalışması yapılmıştır. Daha sonra, her alan yerinde fotoğraflanıp önemi ve tarihi açıklanmıştır.

BÖLÜM 3
MATERYAL VE METOT

Çanakkale iline bağlı bir ilçe olan Lapseki, 40° 20' N ve 26° 41' E enlemlerinde olup, Çanakkale Boğazında yer almaktadır. Yüzölçümü yaklaşık 955 km^2 olup 52,7 km kıyı uzunluğuna ve 7,5 km plaj uzunluğa sahiptir. İlçenin nüfusu 25.865 kişidir. Çanakkale boğazının orta kesimindeki konumuyla Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan, ülkemizin önemli ulaşım yollarının kavşak noktasındadır (Kaplan, 2009) (Şekil 3.1.).

Şekil 3.1. Lapseki'nin ülke, bölge ve Çanakkale ili içerisindeki konumu (Google Eart, 2016)

Çalışmanın yöntemi kentin kültürel peyzaj değerlerinin envanterinin çıkarılması ve tüm alan için bu verilerin değerlendirilmesi temeline dayanmaktadır. Bu yöntemin tercih edilme nedeni, insan faaliyetlerinin doğal alanlarda zamana bağlı olarak oluşturduğu kültürel değerlerin doğrudan alan bilgilerine dayalı olarak elde edilebilmesini sağlamasıdır. Yöntem birbiri ile bağlantılı beş aşamadan oluşmaktadır.

1) Öncelikle alanın SWOT analizi ile değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu analiz ile alanın güçlü yönleri, fırsatları, zayıf yönleri ve tehditler, uzman görüşleri tarafından belirlenmiştir.

2) Çalışma alanının doğal yapısı, mevcut idari durumu, yerleşimlerin durumu ve gelişimlerini kapsayan, haritalar ve resmi belgeler ilgili kurumlardan elde edilmiştir.

3) Çalışma alanı içinde yer alan yerleşim birimlerine ait tarihi süreç, arkeolojik değerler, tarihi yapılar (cami, han vb.), demografik yapı ve kültürel dokuyu oluşturan geleneksel yaşam süreci literatür araştırmaları yapılarak ilgili yayınlardan ve resmi belgelerden elde edilmiştir. Kentin yerel yönetimleri ile bağlantılar kurularak (belediye başkanı, muhtar) bilgiler ve görüşleri alınmıştır.

4) Elde edilen sözel bilgilerin analizi için kültürel peyzaj değerlerinin ortaya konulmasını sağlamak üzere belirlenen kriterler doğrultusunda değerlendirme yapılmış ve kentte bunların bulunma durumu belirlenmiştir. Bu kriterler temel olarak şu şekildedir: Bölgenin tarihi önemi, alandaki mevcut tarihi-arkeolojik eleman ve alanlar, yerel mimari, anıtsal nitelikli korunması gereken objeler, el sanatları, dini yerler, festival ve şenlikler, tarımsal alanlar, birlik ve dernekler, yaygın eğitim olanakları, kadına yönelik eğitim olanakları. Çalışma alanındaki her bir yerleşimde bu kriterlerin bulunma durumuna göre nicel olarak bir değerlendirme yapılmıştır.

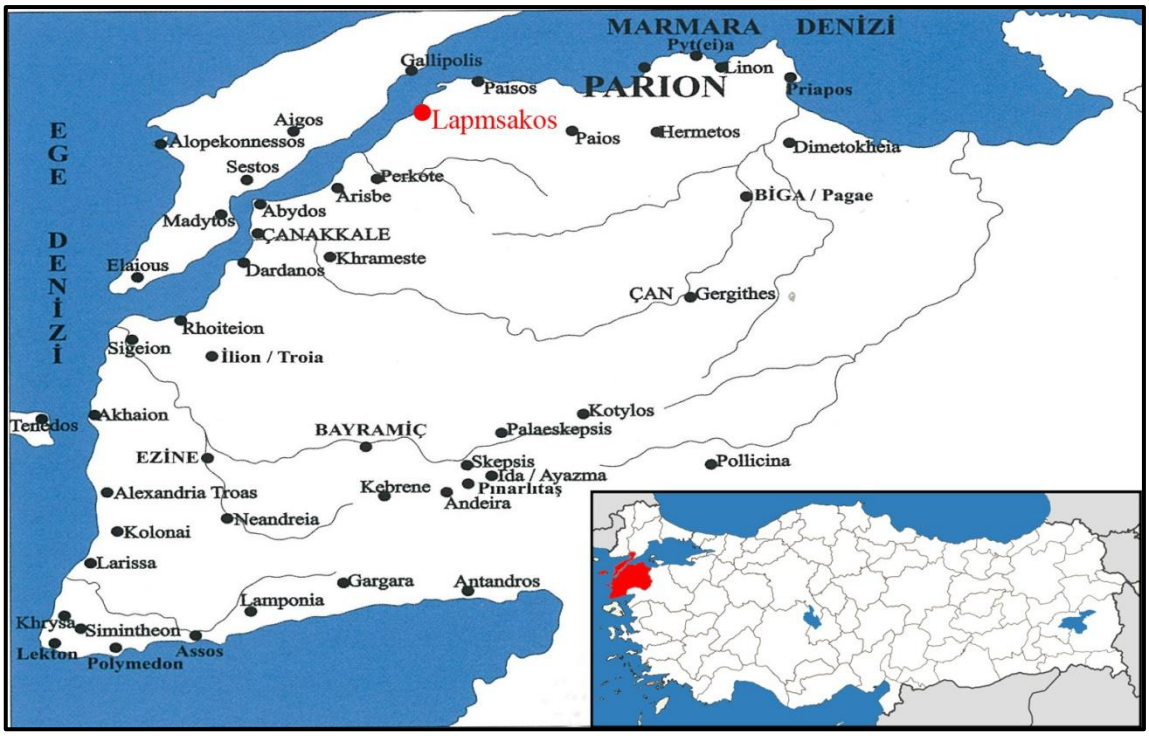
5) Son aşamada elde edilen bu veriler doğrultusunda yerleşim yerlerinin kültürel peyzaj fonksiyonunu gösteren ve kültürel değerleri mekânsal olarak ifade eden bir harita oluşturulmuştur.

BÖLÜM 4
ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1. Lapseki Kültürel Özellikleri

4.1.1. Tarih

Lapseki (Lampsakos) ve yakın çevresi antik çağlardan bu yana yerleşim yeri olmuştur (Koca, 2003) (Şekil 4.1.). Günümüz kentsel yerleşimi Lapseki (Lampsakos) antik kent sınırlarında yer almaktadır. Ancak Lapseki içinde bununla ilgili herhangi bir kalıntı yer almamaktadır.

Şekil 4.1. Lapseki (Lapmsakos) ve çevresindeki antik yerleşmeler (Keleş, 2013).

Çanakkale Boğazının önemli bir noktasında yer alan Lapseki (Lampsakos) kuzeyde Parion güneyde ise Abydos antik kentleri ile komşudur. Strabon, Lapseki 'nin Abydos'dan 32 km uzaklıkta olduğunu aktarır. Lapseki (Lampsakos) adının, Mandros'un kızı Lampsake'den geldiği sanılmaktadır. Çam ağaçlarının çok olmasından dolayı Homeros tarafından Pityusa olarak anılan kente daha sonra Bithyia bölgesinin yerli halklarından Bebryker kralı Mandros'un kızı Lampseke'nin adı verilir (Arslan, 2007). Lapseki adı ile ilgili bir başka görüş ise, Evliya Çelebi'ye aittir. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde "Deniz kıyısından uzak bir seki (dağ başı) bayır üzerinde incirli bir orman vardı. Türkler incire

(lop) derler. İşte burada kurulan bir şehirde (incirli seki) manasına Lapseki denmiştir" demiştir (Çelebi, 1970).

Tarihi verilere göre Lapseki M.Ö. 670 yıllarında Kolofon ve Fokaia'den gelen İyonlar tarafından kurulmuştur (Sevin, 1982). M.Ö. 546 yılında Perslerin Lydia'yı tarihten silmesiyle bu kez Pers egemenliğine girer (Umar, 1983). M.Ö. 133 yılına Bergama (Pergamon) Kralı III.Attalos mirası ile Roma İmparatorluğu egemenliği altına girer (Demircioğlu, 1953). Lapseki ve çevresi 1350 yılından sonra Türklerin eline geçer (Arslan, 2007). Gazi Süleyman Paşa 1356'da, Güreci ile Lapseki arasına gelerek ilk defa fetih amacıyla Gelibolu'ya geçmiştir (Güzel, 1996; Koca, 2003). Daha sonra Osmanlı döneminde Asya'dan Avrupa yakasına geçiş olarak Çardak-Gelibolu hattının kullanılması ile Lapseki (Lampsakos) önemini kaybetmiştir (Arslan, 2007). Çanakkale Savaşı sürerken Lapseki savaşın dışında kalmıştır. Savaş için stratejik bir konumunun olmamasından dolayı kent fazla tahribat görmemiş ve savaşın içinde görülmemiştir (Koca, 2003). Saros Körfezine 2 Mayıs 1915'de giren İngiliz savaş gemisi Agemennon ve Monica adlı balon gemisi, Gelibolu'yu bombalamışlar ve ordu karargâhı zarar görmüştür. Bunun üzerine karargâh Lapseki'ye taşınmış ve Gelibolu'da bulunan cehpane ve erzak depoları da Lapseki'ye taşınmıştır (Buğdaycı, 1991).

Cumhuriyetin ilanından hemen sonraki dönemlerde ilçe merkezinde pek gelişme olmamıştır. Yöre halkının en önemli gelir kaynağı tarım ve hayvancılıktır. İlçe, bağ ve bahçeleriyle eskiden beri adını duyurmuştur (Koca, 2003).

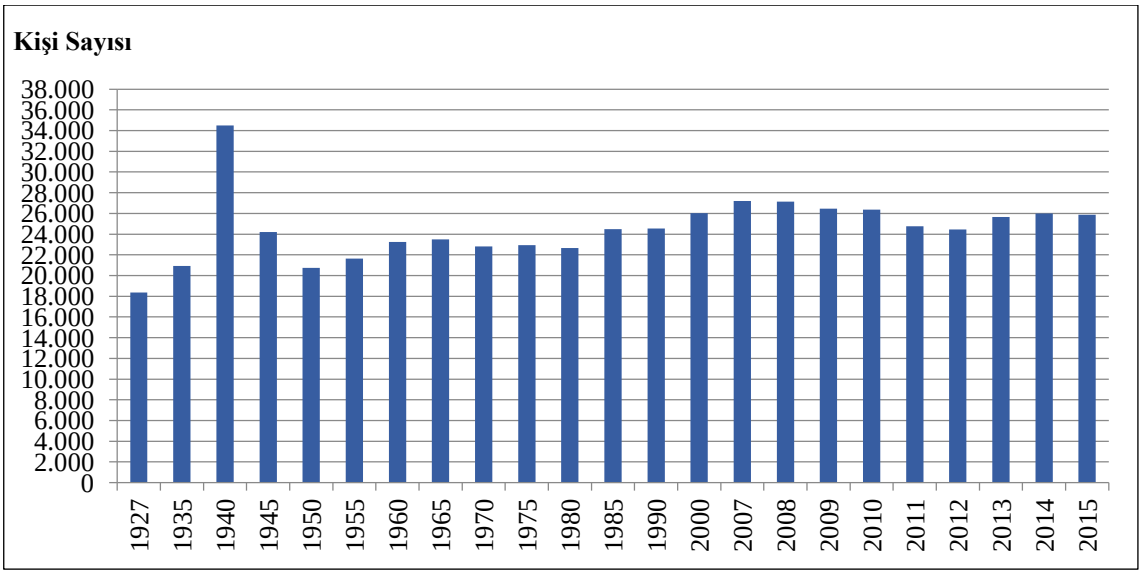
4.1.2. Nüfus

Lapseki'nin nüfusu 2015 yılı verilerine göre 25.865'dir. Bu nüfus, 12.846 erkek ve 13.019 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: % 49,67 erkek, % 50,33 kadındır (TÜİK, 2016a). Lapseki'nin 1927-2015 yılları arasındaki nüfus projeksiyonu Çizelge 4.1.'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.1. Lapseki'nin nüfus sayım yıllarına göre artış hızı oranı ve yüz ölçümüne göre yoğunluğu (TÜİK, 2016b, Akbulak, 2010 ve Kocaman, 2002'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Nüfus Miktarındaki Artış	Yıllık Ortalama Artış Hızı (%)	Yüz Ölçümü (km^2)	Nüfus Yoğunluğu
1927	18.368	-	-	-	-
1935	20.911	2.543	1,62	935	22
1940	34.487	13.576	10	935	37
1945	24.199	-10.288	-7,08	1.195	20
1950	20.746	-3.453	-3,07	1.195	17
1955	21.628	882	0,83	941	23
1960	23.248	2.000	1,44	955	24
1965	23.506	258	0,22	955	24
1970	22.812	-694	-0,59	955	23
1975	22.938	126	0,11	955	24
1980	23.663	725	0,62	955	24
1985	24.473	810	0,67	955	26
1990	24.545	72	0,05	955	26
2000	26.034	1.489	5,88	822	31
2007	27.204	1.170	0,62	955	28
2008	27.149	-55	-0,2	955	28
2009	26.467	-682	-2,5	955	27
2010	26.365	-102	-0,38	955	27
2011	24.753	-1.612	-6,3	955	26
2012	24.436	-317	-1,28	955	25
2013	25.661	1.225	4,89	955	26
2014	25.984	323	1,25	955	27
2015	25.865	-119	-0,45	955	27

Yıllık nüfus artışını bakıldığında 1935-1940 arası ve 1940-1945 arası en çok değişimin olduğu yıllar olarak görülmektedir. Nüfus miktarı, 1940 yılına gelindiğinde 13.576 kişi artarak 34.487'ye yükselmiştir Bu nüfus sayısı Lapseki tarihinin en yüksek nüfus sayısıdır (Şekil 4.2.). Lapseki'nin nüfusu 1945 yılına gelindiğinde ise bir anda 10.288 kişi azalarak 24.199 sayısına gerilemiştir.

Şekil 4.2. Lapseki'deki nüfus miktarının yıllara göre değişimi (1927-2015)

Bu dönemlerdeki nüfus artışı ve azalışı ülkenin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanmaktadır. Türkiye II.Dünya Savaşına katılmamakla birlikte, nüfusun bir kısmının silahaltına alınması, savaşın yarattığı olumsuz ekonomik ve psikolojik şartların etkisi ile nüfus artış hızı azalma ve artış göstermiştir (Tanoğlu, 1969; Akbulak, 2010).

TÜİK 2023 yılı için öngördüğü verilere göre Türkiye'nin ve Çanakkale'nin 2013-2023 deki ortalama nüfus artış hızı sırasıyla % 0,96 ve % 0,72 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2016c) (Çizelge 4.2.).

Çizelge 4.2. Türkiye ve Çanakkale'nin nüfus beklentileri ve ortalama artış hızı (TÜİK, 2016c)

	2012 Yılı Nüfusu	**2023 Yılı Nüfus Beklentisi**	**Yıllık Ortalama Artış Hızı (%)**
Türkiye	75.627.384	84.247.088	0,98
Çanakkale	493.691	535.358	0,74

4.1.3. Eğitim

Lapseki'de 2015 verilerine göre okuma yazma bilen erkek sayısı 11.817 ve okuma yazma bilen kadın sayısı 11.953'dür. Toplam okuma yazma bilen kişi sayısı 23.770'dir. Lapseki'de okuma yazma oranı 2015 nüfus sayımına göre % 91.90 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2016d). TÜİK 2015 verilerine göre okuma yazma bilen erkek sayısı 34.554.358 ve okuma yazma bilen kadın sayısı 32.701.639'dur. Toplam okuma yazma bilen kişi sayısı 67.255.997'dir. Ülkemizde okuma yazma oranı 2015 nüfus sayımına göre % 96.22 olarak

belirlenmiştir (TÜİK, 2016e). Lapseki'nin bu oranın -4,32 puan aşağısında olduğu görülmektedir (Çizelge 4.3.).

Çizelge 4.3. Lapseki ve Türkiye'nin 2015 yılı okuryazar sayısı ve toplam nüfus içindeki oranı (TÜİK, 2016e)

	Okuma Yazma Bilen Erkek Sayısı	**Okuma Yazma Bilen Kadın Sayısı**	**Toplam**	**Oran(%)**
Türkiye	34.554.358	32.701.639	67.255.997	%96.22
Lapseki	11.817	11.953	23.770	%91.90

Lapseki İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı toplam 24 okul ve kurum bulunmaktadır. Okul ve kurumların Lapseki'deki yerleri EK 1'de gösterilmiştir. Lapseki'de 9 adet ilk/ortaokul, 3 lise ve 1 Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır (Anonim, 2016a). Okulların Lapseki-Çardak hattı üzerinde kıyı şeridinde yoğunlaştığı görülmektedir (Çizelge 4.4.).

Çizelge 4.4. Lapseki'deki okul ve kurum sayıları (Anonim, 2016a)

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Okul/Kurum Sayıları	
Okul/Kurum Türü	**Mevcut**
Anaokulu	1
İlkokul	7
Ortaokul	7
Lise	3
Sürücü Kursu	1
Özel Öğrenci Yurdu	1
Halk Eğitim Merkezi	1
Öğretmenevi ve Aso	1
Özel Etüt Merkezi	1
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	1
Toplam	24

Lapseki'de, İlkokul ve ortaokul seviyesinde 2.367 öğrenci öğrenim görmektedir (Çizelge 4.5.). Lise seviyesinde de 579 öğrenci öğrenim görmektedir (Çizelge 4.6.). Lapseki'de öğrenim gören toplam öğrenci sayısı ise 2.946 öğrencidir (Anonim, 2016a).

Çizelge 4.5. Lapseki'deki ilkokul ve ortaokullardaki öğrenci sayıları (Anonim, 2016a)

İlkokul ve Ortaokul				
Okulun Adı	**Sınıf Sayısı**	**Öğrenci Sayısı**		**Toplam**
		Erkek	**Kız**	
Faik Güngör Anaokulu	6	64	44	108
25 Eylül İlkokulu	30	330	305	635
Umurbey İlkokulu	11	80	66	146
Adatepe İlkokulu	8	48	47	95
Yeniceköy İlkokulu (Birleştirilmiş Sınıf)	5	16	12	28
Şehit Hüseyin Çetin İmam Hatip Ortaokulu	6	81	81	162
Plevne Ortaokulu	19	204	231	435
Umurbey Ortaokulu	9	56	55	111
Çardak İlkokulu	9	66	61	127
Çardak Ortaokulu	9	53	71	124
İsmail Baykut İlkokulu	9	68	66	134
İsmail Baykut Ortaokulu	7	58	59	117
Eçialan İlkokulu	4	19	23	42
Eçialan Ortaokulu	4	18	12	30
Adatepe Ortaokulu	6	42	31	73
Toplam	141	1.203	1.164	2.367

Çizelge 4.6. Lapseki'deki liselerdeki öğrenci sayıları (Anonim, 2016a)

Lise				
Okulun Adı	**Sınıf Sayısı**	**Öğrenci Sayısı**		**Toplam**
		Erkek	**Kız**	
Hüseyin Akif Terzioğlu Anadolu Lisesi	9	97	164	261
Anadolu İmam Hatip Lisesi	10	71	72	142
Atatürk Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	9	140	35	169
Toplam	28	308	271	579

Lapseki'deki öğrencilere çevre kültürü eğitimi verilmelidir. Lapseki'de verilecek eğitimle öğrencilerin küçük yaşta Lapseki'nin değerini anlaması ve kültürel değerlerinin daha iyi anlaşılması sağlanabilir.

Lapseki'de kaynaştırma ve özel eğitime muhtaç öğrenciler de mevcuttur. Özel gereksinimli bireylerin eğitimi, ayrıştırılmış eğitim ve kaynaştırılmış eğitim olmak üzere iki farklı şekilde uygulanmaktadır. Ayrıştırılmış eğitimde, öğrenciler öğretmenler tarafından engel türüne ve derecesine göre programlar ile eğitim alırlar. Kaynaştırma

eğitimi ise yetersizlik nedeniyle öğrencilerin okullarda yaşıtlarıyla beraber eğitim almalarıdır (Sucuoğlu, 2004). Lapseki'de kaynaştırma ve özel eğitime muhtaç öğrenci programı dâhilinde anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde toplam 63 öğrenci mevcuttur (Anonim, 2016a).

Eğitim sürecinin en önemli kademelerinden birisi de okul öncesi okullaşmadır. Okul öncesi okullaşmada Türkiye, OECD ülkeleri içinde son sıralarında yer almaktadır (Anonim, 2016b) (Çizelge 4.7.). Türkiye'de 2012-2013 eğitim öğretim yılında 4+4+4 sistemine geçilmesiyle birlikte okul öncesi çağdaki çocukların zorla ilkokula başlatılması nedeniyle okullaşma oranı, bütün yaş gruplarında önce düşmüş, son iki yılda ise kısmi bir artış görülmüştür. 2015-2016 eğitim öğretim yılı itibariyle okul öncesi çağdaki 5 yaş grubu çocukların sadece yüzde 55,48'i okul öncesi eğitim almaktadır. Lapseki'de ise okul öncesi okullaşma oranı 3 yaş için %14,5, 4 yaş için %27,4 ve 5 yaş için %91'dir (Anonim, 2016a) (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.7. Türkiye'deki okul öncesinde okullaşma oranları (Anonim, 2016b)

Yıllar	3-5 Yaş (%)	4-5 Yaş (%)	5 Yaş (%)
2011-2012	30.87	44.04	65.69
2012-2013	26.63	37.36	39.72
2013-2014	27.71	37.46	42.54
2014-2015	32.68	41.57	53.78
2015-2016	33.26	42.96	55.48

Çizelge 4.8. Lapseki'nin okul öncesi okullaşma durumu (Anonim, 2016a)

	3 Yaş	4 Yaş	5 Yaş
Okullaşma Oranı*	%14,5	%27,4	%91

*2014 ve 2015 yıllarında I. Sınıfa kayıt olan öğrenci sayısı ortalaması 248 olup okul öncesi yaş gruplarına göre okullaşma oranları bu sayı esas alınarak hesaplanmıştır

Lapseki'de taşımalı eğitime önem verilmektedir. Bu uygulamanın amacı, Millî Eğitim Temel Kanunu ile tanınan eğitim hakkından yoksun kalması muhtemel ilköğretim, ortaöğretim ve özel eğitim okul/kurumlarına devam eden öğrencilerin taşıma yoluyla eğitime erişimlerini sağlamaktır (Anonim, 2016c). İlçede Taşımalı Eğitime Erişim Yönetmeliği kapsamında 2015-2016 eğitim öğretim yılında toplamda 639 öğrenci taşınmıştır. Taşıma merkezi olarak seçilen okullarda 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında 639 öğrenciye yemek ihalesi yapılmış olup öğrencilere öğle arası sıcak yemek verilmiştir.

Lapseki merkezindeki okul ve kurumlarının tamamına, beldelerdeki okulların tamamına ve 3 köy ilköğretim okuluna kablolu internet bağlantısı (ADSL) hizmeti sağlanmış durumdadır. Çanakkale ilinin desteğiyle ihtiyaç duyulan miktarda ödenek tahsis edilmiş olup, okullar çağdaş teknolojiye uygun araç ve gereçlerle donatılmıştır (Anonim, 2016a).

Halk eğitimi, eğitim sistemi içerisinde önemi bir yere sahiptir. Halk Eğitiminin amacı, bireylerin kamu, özel sektör vb. için ihtiyaç duydukları yeterlikleri kazanmalarına yardımcı olmak ve isteyenlere uygun meslek edindirmektir (Anonim, 2016d). Bu eğitim etkinlikleri başlangıçta gönüllü kuruluşlar ile yürütülürken, günümüzde devlet desteği ile beraber yürütülmektedir. Devlet desteği yeterli olmasa da, halk eğitimi artık toplumun büyük bölümüne hizmet vermektedir (Türkoğlu ve Uça, 2011). Lapseki'de Halk Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla önemli halk eğitimi faaliyetleri düzenlenmektedir.

Lapseki'de en önemli eğitim kurumlarından birisi de Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lapseki Meslek Yüksek Okuludur. Lapseki Meslek Yüksek Okulu YÖK Yürütme Kurulunun 29/09/2000 tarihli kararıyla kurularak Teknik Programlar ve İktisadi ve İdari Programlar olmak üzere iki bölüm ile 2001-2002 Akademik yılında eğitim-öğretime başlamıştır. MYO, 2002-2003 Haziran döneminde ilk mezunlarını vermiştir (Tan ve ark., 2008) (Şekil 4.3.) (Çizelge 4.9.).

Şekil 4.3. Lapseki Meslek Yüksek Okulu (Google Eart, 2016)

Çizelge 4.9. Lapseki MYO kurulmadan önce ve sonraki nüfus değişimi (TÜİK, 2016b, Akbulak, 2010 ve Kocaman, 2002'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Yıl	Nüfus	Nüfus Miktarındaki Artış	Yıllık Ortalama Artış Hızı (%)
1990	24.545	-	-
2007	27.204	2.659	0,60

4.1.4. Sağlık

Lapseki İlçe Sağlık Müdürlüğü 2010 yılında Aile Hekimliği Sistemine geçiş yapmıştır. İlçedeki mevcut olan Sağlık Ocağı Sistemi terk edilmiş, Toplum Sağlığı Merkezi ve Aile Sağlığı Merkezi olarak farklı bir yapılanma getirilmiştir. Daha sonra, 02/11/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşların Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile "Bakanlık teşkilatı ve bağlı kuruluşların yeniden yapılandırılması" süreci başlatılmıştır (Anonim, 2016e).

Bu gelişmelerin ardından Lapseki Sağlık Grup Başkanlığı sisteminden İlçe Sağlık Müdürlüğü sistemine geçmiş ve Lapseki Devlet Hastanesi, Kamu Hastaneleri Birliği Sekreterliği bünyesine bağlanmıştır. Bu çerçevede; Lapseki'de 3 farklı sağlık kuruluşu olmuştur. Bunlar; Lapseki İlçe Sağlık Müdürlüğü, Lapseki Devlet Hastanesi ve Lapseki Toplum Sağlığı Merkezi şeklindedir (Anonim, 2016e).

Lapseki Devlet Hastanesi yer sıkıntısı ve yeterli teknik donanım olmaması nedeni ile ameliyathanesi kapatılmış olup, küçük cerrahi müdahaleler için idarece yeni bir birim oluşturulmuştur. Lapseki Devlet Hastanesi 16 yatak kapasitesine sahiptir (Anonim, 2016e). Lapseki'ye günümüz teknolojilerine uygun olarak yapılacak 32 yatak kapasiteli yeni hastane kent merkezinden 2,5 km uzaklıktadır ve şu anda hastane inşaatı devam etmektedir (Şekil 4.4.).

Şekil 4.4. Lapseki'ye yapılan yeni devlet hastanesi (2017)

Toplum Sağlığı Merkezi İlçedeki birinci basamak sağlık hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak; toplum sağlığıyla ilgili konularda inceleme, denetleme, aşılama ve eğitim faaliyetlerinde bulunmakla sorumludur. Lapseki'de bir hastane, Toplum Sağlığı Merkezine bağlı 3 adet Aile Sağlığı Merkezi ve 3 Adet Sağlık evi olmak üzere toplam 7 sağlık kuruluşu mevcuttur (Anonim, 2016e) (Çizelge 4.10.).

Çizelge 4.10. Lapseki'deki sağlık kuruluşu durumu (Anonim, 2016e)

Kurum	**Adet**
Hastane	1
ASM (Aile Sağlığı Merkezi)	3
SE (Sağlık evi)	4*

* Şevketiye köyünde bir adet Sağlık evi yapım aşamasındadır

Aile Sağlığı Merkezi (ASM) birinci basamak sağlık hizmetlerinden sorumlu olan kurumdur. Hekimlerin ve yardımcı personelin farklı bir statü (SSK'lı, sözleşmeli) ile çalıştığı kurumlardır. İdari bakımdan Toplum Sağlığı Merkezine bağlı olup, poliklinik, aşı, takip vb. hizmetleri vermektedir. Lapseki'de Cumhuriyet, Umurbey ve Çardak olmak üzere 3 adet ASM mevcuttur (Anonim, 2016e).

Sağlık evleri, Toplum Sağlığı Merkezine (TSM) bağlı birim olarak tanımlanmıştır. Sağlık evleri, idari yönden TSM'ye hizmet yönünden aile hekimlerine bağlı olarak çalışan sağlık kuruluşlarıdır (Anonim, 2016f). Kırsal bölgelerde coğrafya ve yol durumu göz önüne alınarak 2.000-3.000 nüfus için bir sağlık evi yapılmıştır. Sağlık evlerinde; aşı uygulamaları, ölüm, doğum ve göçlerin saptanması, izlenmesi gibi hizmetler sunulmaktadır. Sağlık evlerinde personel olarak yalnızca ebe ya da ebe hemşire görevledir; başka personel bulunmaz. Lapseki'de Adatepe, Dişbudak ve Eçialan olmak üzere 3 adet sağlık evi bulunmaktadır (Anonim, 2016g).

4.1.5. Arazi Yapısı ve Toprak Dağılımı

Lapseki özellikle meyve yetiştiriciliği konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. Lapseki genel olarak dağlık ve engebeliklerle kaplıdır. Bu engebelik kısımlar ormanlarla kaplı olsa da kentsel değeri olmayan baltalık şeklindedir. Dağlar Çanakkale Boğazına paraleldir. İlçenin rakımı 3 m'dir (Anonim, 2016h) (Çizelge 4.11.).

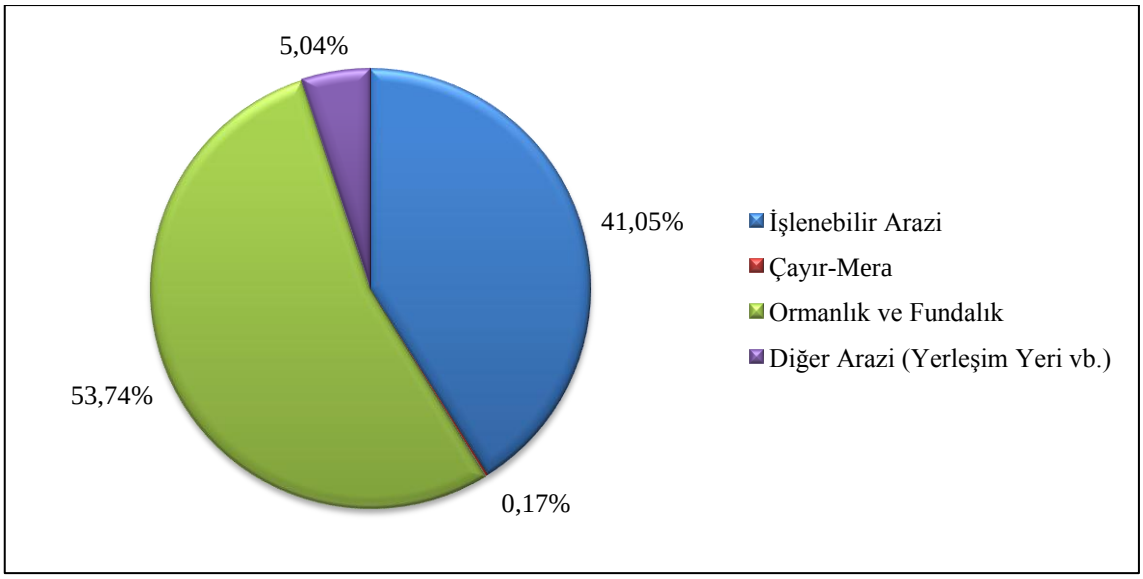
Çizelge 4.11. Lapseki yüzölçümü ve yükseklik verileri (Anonim, 2016ı)

	Alan (Göl Dâhil) (ha)	**Alan (Göl Hariç) (ha)**	**İl Yüzölçümüne Oranı (%)**	**Yükseklik (m)**
Lapseki	88 164	88 164	8,9	3

Toprak dağılımında en yüksek oran % 53,74 ile orman ve fundalık olmuştur (Anonim, 2016ı) (Çizelge 4.12.) (Şekil 4.5.).

Çizelge 4.12. Lapseki yüzölçümü ve toprak dağılımı verileri (Anonim, 2016ı)

	Alanı (ha)	**Payı (%)**
İşlenebilir Arazi	36 190	41,05
Çayır- Mera	153	0,17
Ormanlık ve Fundalık	47 375	53,74
Diğer Arazi (Yerleşim Yeri vb.)	4 446	5,04
Toplam Yüzölçümü	88 164	100

Şekil 4.5. Lapseki toprak dağılımı

Lapseki'deki tarım alanlarının kullanımında en büyük payı % 80,90 ile tarla arazisi almaktadır (Anonim, 2016ı) (Çizelge 4.13.).

Çizelge 4.13. Lapseki 2015 yılı tarım alanlarının kullanımı (Anonim, 2016ı)

	Alanı (ha)	**Payı (%)**
Tarla Arazisi (Nadas Dahil)	29 276	80,90
Sebze Arazisi (Örtüaltı Dahil)	1 158	3,20
Meyve Arazisi	5 091	14,07
Bağ Arazisi	155	0,43
Zeytin Arazisi	510	1,41
Toplam	36 190	100

İşlenebilir arazinin TÜİK 2015 verilerine göre, ülke, il ve ilçe düzeyindeki payı Çizelge 4.14.'de verilmiştir.

Çizelge 4.14. Lapseki 2015 yılı tarım alanlarının kullanımı (Anonim, 2016ı)

İşlenebilir Arazi Dağılımı	**Türkiye (ha)**	**Çanakkale (ha)**	**Lapseki (ha)**
Tarla Alanı (Nadas Dâhil)	19 856 000	258 159	29 276
Sebze Alanı (Örtü Altı Dâhil)	809 000	20 530	1 158
Meyve Alanı	1 985 109	17 029	5 091
Bağ Alanı	461 956	4 766	155
Zeytin Alanı	836 935	32 149	510
Toplam	23 949 000	331 633	36 190

Lapseki'nin arazi yapısı ve dağılımı incelendiğinde, Lapseki merkezinin büyük bir bölümünün sit alanı olduğu göze çarpmaktadır. Lapseki'nin kent merkezi belli bir bölümü I. ve III.dereceden arkeolojik sit alanıdır. Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından hazırlanan Lapseki merkezi arkeolojik sit alanları haritası EK 2'de gösterilmiştir. Ayrıca Lapseki merkezindeki bazı sokak görünümleri de Şekil 4.6.'da verilmiştir.

Şekil 4.6. Lapseki kent merkezindeki sokaklardan görünümler (2014)

4.1.6. Ekonomi

Lapseki'deki yöre halkının en önemli gelir kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Lapseki, bağ ve bahçeleriyle eski tarihlerden günümüze kadar adını her zaman duyurmuştur (Tan ve ark., 2008).

Lapseki, iklim ve toprak özellikleri bakımında meyve ve sebze üretimi için uygun bir yapıya sahiptir (Çizelge 4.15.) (Çizelge 4.16.). Meyve ve sebze üretimi her geçen gün artmaktadır (Çizelge 4.17.). Üretilen ürünler kalitesi ile ön plana çıkmaktadır. Türk kirazı olarak bilinen 0900 Ziraat Kiraz çeşidinin üretimi ve ihracatı gittikçe artmaktadır. Lapseki'deki ürünleri sayısı 40'ın üzerindedir. Bu ürünlerin ekim sahaları ve üretim miktarları aşağıda çıkartılmıştır (Ekinci ve Yiğini, 2007).

Çizelge 4.15. Lapseki 2015 yılı tahmini tarla ürünleri dağılımı (Anonim, 2016h)

Mahsul Çeşidi	Ekim Sahası (da)	Verim (Kg/da)	Üretim Miktarları (Ton)
Buğday Sulu	2 200	530	1.166
Buğday Kuru	48 960	400	19.584
Arpa Sulu	410	520	213
Arpa Kuru	14 200	400	5.680
Çavdar	3 600	370	1.332
Yulaf (Dane)	3 500	285	997
Tritikale (Dane)	1 050	380	399
Bakla (Y. Kuru)	560	250	140
Nohut	1 700	140	238
Kuru Fasulye	280	214	60
Susam	1 480	65	96
Ayçiçeği (Yağlık) Sulu	120	360	43
Ayçiçeği (Yağlık) Kuru	5 300	244	1.293
Soğan (Kuru)	180	1 520	274
Yonca (Yeşil Ot)	583	7000	4.081
Korunga (Yeşil Ot)	50	2 000	100
Fiğ (Yeşil Ot)	3 800	2 000	7.600
Mısır Silaj (1.Ürün)	2 150	4 600	9.890
Mısır Silaj (2.Ürün)	2 700	4 500	12.150
Yem Şalgamı	300	3 000	900
Yulaf (Yeşil Ot)	14 100	3 500	49.350
Sorgum (Yeşil Ot)	500	4 000	2.000
Tritikale (Yeşil Ot)	1 500	3 000	4.500
Nadas-Kullanıl. Ar.	186 393	-	-
Domates (Sofralık)	4 300	5 700	24.510
Domates (Salçalık)	180	5 700	1.026
Biber (Dolmalık)	190	1 600	304
Biber (Sivri, Çarliston)	400	1 600	640
Biber (Salçalık)	1 460	2 700	3.942

* Tarım Bilgi Sistemi (TBS) 2015 yılı bilgileri oluşmadığı için 2014 verileri alınmıştır

Çizelge 4.16. Lapseki 2015 yılı tahmini sebze üretim durumu (Anonim, 2016h)

Ürün	Ekili Alan (da)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)
Fasulye (Taze)	150	1 253	352
Bakla (Taze)	290	848	246

Çizelge 4.16'nın devamı

Domates (Sofralık)	4 300	5 700	24.510
Domates (Salçalık)	180	5 700	1.026
Biber (Salçalık,Kapya)	1 500	2 700	4.050
Biber (Çarliston)	370	1 600	592
Biber (Sivri)	390	1 600	624
Kavun	1 500	2 000	3.000
Karpuz	1 400	2 800	3.920
Soğan (Taze)	125	2 104	263

Çizelge 4.17. Lapseki 2015 yılı tahmini meyve üretim durumu (Anonim, 2016h)

Ağaç Türü	**Alan (da)**	**Verim Ağaç/Kg**	**Üretim (Ton)**
Ayva	76	46	154
Elma	2 989	75	4.483
Erik	2 030	36	2.923
Kayısı	730	42	613
Kiraz	8 200	40	6.560
Şeftali (Nektarın)	5 700	65	14.456
Şeftali (Diğer)	27 950	65	59.722
Ceviz	1 600	40	420
İncir	82	46	312
Trabzon Hurması	410	50	530
Zeytin (Sofralık)	1 600	20	512
Zeytin (Yağlık)	3 500	20	990

Lapseki'nin bir diğer geçim kaynağı hayvancılıktır. Lapseki'deki hayvan varlığı hayvancılık işletmelerinin sayısı ve üretim verileri Çizelge 4.18.'de belirtilmiştir. Hayvansal üretim bakımından en çok üretim inek sütü üretimindedir (Anonim, 2016h).

Çizelge 4.18. Lapseki 2015 yılı hayvan varlığı, işletme ve üretim verileri (Anonim, 2016ı)

	Miktarı (Baş)
Küçükbaş Hayvan Sayısı	49.781
Büyükbaş Hayvan Sayısı	13.081
Cinsi	**Adet**
Kanatlı İşletme Sayısı (Broiler)	7

Çizelge 4.18'in devamı

Tavuk Sayısı (205.000 Broiler Kapasite)	320.000
Arıcılık Kayıt Sistemine Kayıtlı Arı İşletmeleri Sayısı	48
Kovan Sayısı	2.769
Karma Sığır ve Koyun İşletmeleri Sayısı	1.125
Küçük Baş İşletme Sayıları	394
Üretimin Cinsi	**Üretim Miktarı Kg/Yıl**
İnek Sütü	14392.063
Koyun Sütü	582.618
Keçi Sütü	1766.432

Türkiye'deki mera alanlarının doğru şekilde kullanılması çok önemlidir. Mera alanlarının doğru kullanımı ile erozyon önlenebilmektedir. Bu alanlar hayvancılığın ana yem kaynağıdır. Maalesef Türkiye'de meralardan yararlanmayı denetleyen bir sistem yoktur. Meralardaki aşırı ve erken otlatma bu alanların verimliliğini düşürmektedir (Kendir, 1995). Lapseki'deki mera alanları için valilik çerçevesinde duyurular yapılmakta, gelen şikayet ve müracaatlar değerlendirilmektedir. Çizelge 4.19'de Türkiye, Çanakkale ve Lapseki'deki toplam mera alanları verilmiştir (Anonim, 2016h).

Çizelge 4.19. Türkiye, Çanakkale ve Lapseki'deki mera alanları (TÜİK, 2016f ve Anonim, 2016ı 'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

	Alanı (ha)
Türkiye	146 170 000
Çanakkale	33 449
Lapseki	153

Lapseki'deki gübre bayilerinde Lapseki İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü gerekli kontrolleri yapmaktadır. Lapseki'de toplam 32 adet tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikleri mevcuttur. Lapseki'de 42 adet köyde çiftçi malları korumda bütçesi çalışmaları yapılmaktadır. Lapseki'de 2015 yılında üreticilerinin yetiştirdikleri tarla ürünleri pazar ve tüccara satış fiyatları (ÇEF), canlı hayvanların pazarda satışı ve mezbaha kesim fiyatları ile ilçe üreticilerinin üretim için aldıkları mal ve hizmetlerin fiyatları (ÇÖF) her ayın 25. Günü

(IBS) İstatistik Bilgi Sistemine aktarılmaktadır. O aya ait değişim oranları aylık olarak Türkiye İstatistik Kurumuna (TÜİK) internet ortamından bildirilmektedir. Lapseki İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından 5 adet proje ve 83 adet çiftçi toplantısı gerçekleşmiştir (Anonim, 2016h). Tarım kentin kültürel değeridir. Bu çalışmalar doğrultusunda Lapseki'de tarıma ve hayvancılık açısından sistemli bir biçimde çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır.

4.2. Lapseki Kültürel Peyzaj Kaynaklarının Değerlendirilmesi

4.2.1. Önemli Kutlama Günleri, Festival ve Şenlikler

Lapseki, önemli kültürel etkinliklerin yapıldığı Çanakkale ilinin önemli bir ilçesidir. Lapseki'de Mayıs-Eylül ayları arasında festival, panayır gibi Türkiye'nin birçok bölgesinden ilgi ve katılımın olduğu önemli kültürel faaliyetler düzenlenmektedir. Çizelge 4.20.'de Lapseki'de gerçekleştirilen önemli kutlama günleri, festival ve şenlikler hakkında bilgiler verilmiştir ve ayrıca Lapseki'ye özgü gelenek ve görenekler hakkında da bilgiler mevcuttur.

Çizelge 4.20. Lapseki ilçesi önemli kutlama günleri, festival ve şenlikler (Anonim, 2016i)

Gelenek ve Görenekler	
Hıdrellez	Hıdrellez Şenlikleri, 6 Mayısı takip eden ilk Pazar günü yapılmaktadır. Şenlikler, üç taşlarda topluca yapıldığından, Üçtaşlar olarak da adlandırılmaktadır. Hıdrellezden bir akşam önce, büyük bir ateş yakılarak üzerinden atlanmaktadır.
Dini Bayramlar	Ramazan ayı arifesi, Ramazanı karşılamak üzere akşam ezanından sonra, çocuklar evleri ziyaret ederek "Naklava" deyişini hep bir ağızdan söyleyerek evlerden çerez, şeker, çikolata gibi hediyeler toplarlar.
Günlük Yaşam(Çocukluk Çağı)	Yörede bir çocuk dünyaya geldiği zaman loğusa şerbeti ikram edilir. Doğumdan 15-20 gün sonra mevlüd yapılır. Doğan çocuk kız çocuğu ise altı aylıkken, altı ay kınası yapılır. Bebeğe beyaz kıyafet giydirilir, çalgılı eğlence düzenlenir, gelenler çeşitli hediyeler getirir. Çocuklar diş çıkardığı zaman; diş buğdayı kaynatılır ve misafir çocuklara yedirilir. Hısım ve akrabalardan çocuğun dişinin çıktığını ilk gören kişi, çocuğa giyim hediyesi alır. Çocuk ilk adım atmaya başladığında; adım lokumu yapılır. Büyük çocuklara yedirilir ve çocuk koşturulur. Burada adım atmaya çalışan çocuğun sağlıklı bir şekilde yürümesi ve koşması amaçlanmaktadır. Erkek çocukları 7-9 yaşlarında sünnet ettirilir. Sünnet çocuğu ata

Çizelge 4.20'nin devamı

	bindirilerek akrabaları şerbet içmeye giderler. Şerbet içince bardak kırılır. Çocuğun bardağı kırmasındaki amaç, onun artık delikanlı olacağı, güçlü olacağı inancıdır. Sünnet çocuğu attan inmek için büyüklerinden hediye ister.
Etkinlikler	
Türklerin Rumeli'ye Geçişi	Çardak Belediyesi ve yerel kurumların katılımlarıyla, her yıl 5-6 Haziran tarihlerinde Türklerin Rumeli'ye Geçişi, çeşitli kültür sanat etkinlikleriyle kutlanmaktadır.
Kiraz Festivali	Kiraz hasat döneminde, en iyi kirazın seçildiği, genç kızlar arasında kiraz güzeli yarışması ve yelken yarışlarının düzenlendiği festivalde, konser ve söyleşiler de yapılmaktadır.
Plaj Voleybolu	Dalyan plajında her yıl yerel haziran ayının sonlarında düzenlenen plaj voleybolu gelenekselleşen etkinliklerden birisidir. Turnuvaya milli ve uluslararası sporcular katılmaktadır.
Şeftali Kültür Sanat Etkinlikleri	Umurbey Belediyesi tarafından her yıl ağustos ayının son haftasında Şeftali Kültür Sanat Etkinlikleri düzenlenmektedir.
Güz Panayırı	Lapseki Belediyesi tarafından her yıl eylül ayında düzenlenen Güz Panayırı çeşitli kültür sanat etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır.
Yağlı Güreşler	Türkiye'nin Kırkpınar'dan sonra en büyük çaplı yağlı güreşleri, Lapseki'ye bağlı Çardak beldesinde ağustos ayının sonunda düzenlenmektedir.

Lapseki mutfağında önemli yöresel yemeklerde yer almaktadır ve öne çıkan en çarpıcı yemeklerden biri Bahar Pilavı'dır. Özellikle hıdrellezde oğlak etiyle yapılan bu pilav yörede yaşayan herkes tarafından bilinen ve sevilen bir yemektir. Lapseki'de soğanlı ve ıspanaklı şeklinde yapılan Sini Basması, Peynir Helvası, Kabaklı Börek, Sütlü Göce ile yapılan Tumbi, Sütlü Göce ve tavukla yapılan Mantı ve Kuşburnu Kurabiyesi dikkat çeken diğer yöresel yemeklerdir (Anonim, 2016i). Lapseki'de etkinliklerin düzenlendiği ve düzenlenebilecek tek yer olan Eski Pazar Meydanı olarak adlandırılan alandır. Etkinliklerin birçoğu bu alanda yapılmaktadır (Şekil 4.7.). Lapseki'de Etkinliklerin birçoğunun yapıldığı bu meydan faaliyetler için yeterli büyüklükte ve kapasitede bir alan değildir.

Şekil 4.7. Lapseki eski pazar meydanı (2016)

* 05 Ağustos 2016 tarihinde meydanın ismi "15 Temmuz Şehitler Meydanı" olarak değiştirilmiştir

4.2.2. GZFT (SWOT) Analizi

Lapseki'nin, kültürel peyzaj açısından "güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler analizi (GZFT analizi)" gerçekleştirilmiştir. Bu analizin sonuçları Çizelge 4.21.'de sunulmuştur. Bu SWOT analizi için farklı meslek dallarından öğretim üyelerinin görüşleri alınmıştır. Görüşü alınan öğretim üyeleri şu şekildedir; Peyzaj Mimarlığı (Doç. Dr. Füsun ERDURAN NEMUTLU), Şehir ve Bölge Planlama (Doç. Dr. Arzu BAŞARAN UYSAL), Tarih (Doç. Dr. Reyhan KÖRPE, Yrd. Doç. Dr. Mithat ATABAY), Coğrafya (Doç. Dr. Cengiz AKBULAK), Bahçe Bitkileri (Yrd. Doç. Dr. Arda AKÇAL), Toprak Bilimi ve Bitki Besleme (Prof. Dr. Hüseyin EKİNCİ), Tarım Ekonomisi (Doç. Dr. Sibel TAN), Tarla Bitkileri (Prof. Dr. Harun BAYTEKİN).

Çizelge 4.21. Lapseki Kültürel Peyzaj GZFT (SWOT) analizi

Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**
<u>Koruma alanları</u> -Lapseki'nin Antik Yunan dönemine dayanan geçmişi ve bir çok tarihi olaya tanıklık etmesi ile oluşan farklı kültürel değerlerin oluşması.	<u>Koruma alanları</u> -Kentsel koruma alanlarına yönelik tüm kurumların ortak çalışmalarının olmaması -Koruma anlayışı konusunda toplum tabanına

Çizelge 4.21'in devamı

Heykel, kâgir evler vb. -İlçedeki 15. yy'dan kalma camiler ve hanlar -Kent içi ve yakın çevresinde koruma alanları varlığı -Korumaya yönelik resmi-sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının bulunması -Kentte tarihi-kültürel dokusu korunmuş bazı bölgelerin bulunması -Kent içi kıyısal alanın korunmuş olması <u>Tarihi arkeolojik mimari ve alanlar</u> -Kentsel alanda tarihi yapı ve alanların varlığı -Kaçak yapılaşmanın olmaması -Yapı denetimlerinin yapılması <u>Dini yapılar</u> -Lapseki ve Arıburnu Şehitliği -Türbeler, camiler <u>Çevresel faktörler</u> -Çardak lagününün varlığı -İlçede Atık su arıtma çalışmalarının başlaması -Boğaz ve kıyısal alan varlığı -Doğal gaz kullanımı için gerekli çalışmaların başlaması -Kent kritik noktalarının kameralar ile izlenmesi -Güvenli olması -Sakinliği -Ses kirliliğinin azlığı -Denize yakın olması -İlçeye kara ve deniz yolu ile kolay ulaşımın olması <u>Sosyo-ekonomi, el sanatları</u> -Tarımsal (bitkisel ve hayvansal) ve deniz ürünleri üretimi ve zenginliği -Seramik gibi özel, yöresel, kaynakların varlığı -Çanak-çömlek üretimi -Yöresel ürünlere yönelik girişimciliğin olması -Küçük el zanaatlarında farklı olanakların varlığı -Kıyısal olanakların olması	ulaşabilen bilinçlendirmenin olmaması -Koruma alanlarında yeterli önlemler alınmaması -Düzensiz ve plansız yapılaşma ve ortaya çıkan yerleşim alanları <u>Tarihi arkeolojik mimari ve alanlar</u> -Kent tarihi kültürel kaynaklarından rekreasyonel olarak yararlanılmaması -Tarihi yapıların günümüz ihtiyaç ve olanaklarına göre yenileme ve kullanımının yeterince yapılmaması -Kent içinde dağınık halde bulunan tarihi yapı ve mekânların tanıtımı ve bu alanlara yönlendirmenin yetersizliği -Kent merkezinde plansız yapılaşma -Yeni gelişim alanlarının geleneksel kent dokusuna baskı yapması -Konut yapımı ve ilgili sektörlerde kalite yetersizliği -İsmini aldığı antik Lampsakos kentine ait kalıntıların modern yapılaşmanın altında kalması -Düzensiz ve plansız yapılaşma ve ortaya çıkan yerleşim alanları -Yeni imar uygulamalarında antik kente ait kalıntıların dikkate alınmıyor olması -Arkeolojik sit sınırlarının yetersiz olması <u>Dini yapılar</u> -Farklı dinlerden olan yapıların işlevlerini yitirmesi -İlçede mevcut tarihi camilerin çevre tasarımlarının iyi olmaması, tanıtım ve çekicilik yaratılmaması <u>Çevresel faktörler</u> -Doğal afet teşkilatlanma ve önlemlerinde yetersizlikler -Çevre ve kirlilik yönetiminde yetersizlikler -Rüzgâr koridorları ve hava sirkülâsyonuna dikkat edilmemesi -Temiz enerji kaynaklarının yeterince

Çizelge 4.21'in devamı

Fırsatlar	**Tehditler**
Koruma alanları	Koruma alanları
-Makro ölçekte koruma amaçlı planların hazırlanması	-Sit alanlarının imara açılması
-Antik kentlerin ortaya çıkabilme potansiyeli	-Kültürel açıdan zengin alanların kontrolsüz kullanımı
-Gelibolu ve tarihsel alanlarla bütünlük sağlanması	-Kentsel kıyı alanında trafiğin gittikçe yoğunlaşması
-Tarihi sit alanlarına yönelik bazı alanlarda yenileştirme ve sağlıklaştırma çalışmalarının olması	Tarihi mimari ve alanlar
Tarihi mimari ve alanlar	-Tarihi sit bölgesinde potansiyel taşıyan boş yapıların bulunması
-Kent içinde tarihi mimari alanların günümüz şartlarında kullanım talebinin olması	-Kent merkezinde tarihi sokakların yenilenmesinin ve genişletilmesinin zorluğu
-Kent tarihi sit alanının sürekli ziyaretçisinin olması	Dini yapılar
Dini yapılar	-Dini yapıların orijinal dokularını kaybetmeleri
-Tarihi nitelikli yapıları kullanan kitlenin bulunması	Çevresel faktörler
Çevresel faktörler	-Boğaza, özellikle uluslar arası kullanımda atıkların bırakılması
-Yapılması düşünülen Çanakkale köprüsü	-Deniz kirlenmesi ve deniz ürünlerinin azalması
-Rüzgâr enerjisinden yararlanılması	-Tankerlerin ve yüksek tonajlı gemilerin boğazdan geçmesi
-Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin gelişmesi	-Doğal felaketlere (seller, fırtınalar, depremler)karşı yeterli tedbir alınmaması
-Bölgenin İstanbul'a ve Avrupa'ya yakın olması	-Bölgede heyelan riskinin yüksek seviyede bulunması
-Yeni ulaşım planlamaları yapılması	-Özel araç sahiplerinin artması ve ulaşım olanaklarının yetersiz kalması
Sosyo-ekonomi, el sanatları	-Kent merkezinde otopark yetersizliği
-Gündemde olan yat limanı projesi	-Limanın kent merkezinde olması ve trafiği aksatması
-Ünlü Lapseki inciri	-Yeterli alt yapı olanakları olmaksızın yapılaşmanın artması
-Ev pansiyonculuğu olanaklarının olması	-Boğaz köprüsünün yapılmasıyla burada baskının oluşması ve çevresel bozulmaların artacak olması
-Yakın çevrede ekoturizm ve dağ yürüyüşü olanağı olması	-Boğaz Köprüsü ve emlak değerlerinin artması çok katlı yerleşim
-Kent hızlı gelişiminde yerli yeni yatırımcıların bölgeyi tercih etmesi	Sosyo-ekonomi, el sanatları
-Uluslar arası kültürel ve tarihi öneminden dolayı yurt dışı turistlerin kültür turizmi için bölgeyi tercih etmesi	-Devlet politikaları yüzünden tarımla uğraşan insan
-Göçler nedeniyle Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Avustralya, Yeni Zelanda, Almanya ve balkanlar ile kültürel ilişkilerin bulunması	
-Projelere destek verilmesi, üniversitenin bu yönde gelişimi	

Çizelge 4.21'in devamı

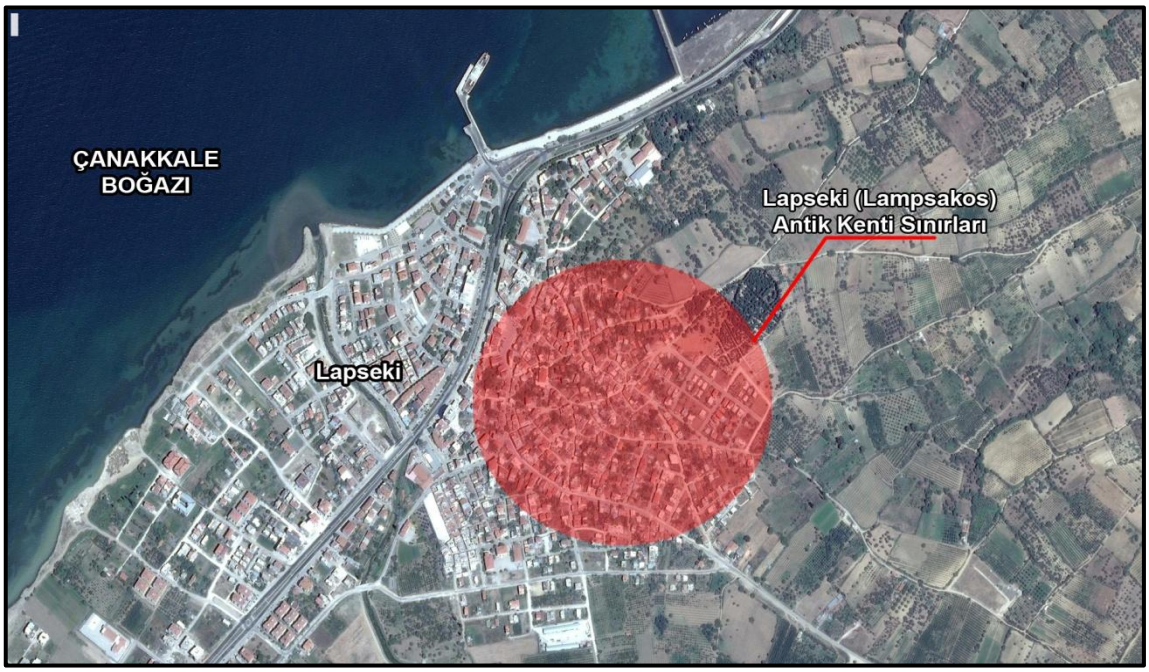
-Yöresel kaynakların turizme potansiyel yaratması -Yağlı güreş ve yelken sörfü Sosyo-kültürel faaliyetler -Kalite konusunda toplumsal bilincin oluşması -Festival ve sanatsal etkinliklerin olması -Demografik olarak kültürel çeşitliliğin artması -Üniversitenin sürekli gelişimi -Bölgenin tarihi özelliğinden dolayı yerli ve yabancı ziyaretçilerin sürekli bulunması -Kültürel aktiviteler için kullanım talebinin olması -Kadınlara yönelik fırsatların yaratılması Tarım -Yöresel üretimin yurt dışından ve büyük kentlerden talep görmesi -Yöresel ürünlere ulusal ölçekte talebin artması Eğitim -Gelişime açık ve sürekli büyüyen bir yapısının olması	sayısında ki azalma -Uluslar arası ticaret stratejisinin olmaması -Yerel iş sektörlerinin yeterli hizmet verememesi ve hizmet kalitesinin düşüklüğü -Özel sektörde uzun vadeli gelişim planı ve stratejik planlamaların yapılmaması -Yabancı yatırımın olmaması Sosyo-kültürel faaliyetler -Nüfusun Çanakkale kent merkezine kayması -Genç nüfusun iş olanaklarının ve sosyal yaşamın sınırlı oluşu nedenleri ile göç etmesi -Kentin yerli nüfusunun büyük kentlere göç etmesi ve dış göçün hızlanması Tarım -Tarımda yabancı tohumun kullanılması -Tarımsal eğitimlerin yetersiz olması -Ekonomik nedenlerle özellikle genç kırsal - nüfusun göç etmesi -Dalyan mevkii gibi delta arazilerinde yapılaşma -Tarım alanlarının kentleşme amaçlı kullanım tehdidi Eğitim -Kırsal alanlarda eğitim olanaklarının kısıtlı olması -Üniversite (MYO) öğrencilerinin okul dışı zamanlarında yararlanabilecekleri uygun mekânların bulunmaması nedeniyle doğabilecek problemler

4.3. Lapseki'deki Mevcut Tarihi ve Kültürel Alan ve Elemanlar

Lapseki eski çağlardan günümüze kadar farklı milletlere yerleşim yeri olmuştur. Konumu itibari ile stratejik olarak da Anadolu'dan Avrupa'ya geçiş için önemli bir noktada yer almaktadır. Osmanlı Devleti ilk olarak bu bölgeden Avrupa'ya geçiş yapmıştır. İlçenin tarihi incelendiğinde birçok kültürel değere sahip olduğu görülmektedir ancak bu kültürel değerlerin birçoğu unutulmuş veya gün yüzüne çıkarılamamıştır. Lapseki'deki kültürel değere sahip yerler gösterilmiştir. Aşağıda da eski tarihlerden günümüze kadar olan kültürel değere sahip yerler incelenmiştir.

4.3.1. Lapseki - Lampsakos Antik Kenti

Lampsakos antik kenti, günümüzdeki kentin altında kalmıştır ve görünürde bir kalıntısı mevcut değildir. Kent çevresindeki büyük antik kentlerden de günümüze ulaşan mimari kalıntılar çok azdır. Lampsakos Bizans Dönemi'ne kadar varlığını sürdüren ve daha erken dönemlerdeki önemli antik kentlerdendir. Buna rağmen bu kentten günümüze çok az kalıntı ulaşmıştır (Arslan ve Bakan, 2012) (Şekil 4.8.).

Şekil 4.8. Lapseki (Lampsakos) Antik Kenti konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Lapmsakos, deniz kıyısındaki önemli liman kentlerinden biridir ve şarabıyla ünlüdür (Strabon, 1993). Arkaik çağı (M.Ö. 800 - M.Ö. 500) sonunda Atina'lı devlet adamı Themistokles İran şahına sığınınca, İran şahı ona şarap üretimi için Lapseki'yi bağışlamıştır (Umar, 1983). Antik çağın zengin kentlerinden olan Lampsakos özellikle zengin maden ocakları yanı sıra antik çağ düşüncesine katkı sağlayan filozofları ile de ünlüdür. Lampsakos'da, başka kentlerden gelen birçok bilgin ve düşünür yaşamıştır. Anaksagoras, Epiküros, ve Ksenephon bunlardan bazılarıdır (Takaoğlu, 2007). Ayrıca Lampsakos, Troas bölgesinde kendi adına sikke basan kentlerdendir (Göktürk, 2002). Lapseki'de ilkçağ kentinin görünür kalıntısı yoktur. Burada, özellikle Roma egemenliği döneminden kalma birçok eşya, temel kazılarında vb. rastlantıların sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca dağınık, döküntü niteliğinde ilkçağ mimarlık yapıtı parçaları vardır

(Umar, 1983). Çanakkale Arkeoloji Müzesindeki Lampsakos antik kentine ait bazı eserler mevcuttur (Şekil 4.9.).

Şekil 4.9. Lampsakos antik kentine ait bazı kalıntılar (2016)

Lapseki mezarlığının bulunduğu tepenin üstü oldukça geniş ve düz bir alan biçimindedir. İlkçağ Akropolis'inin (tepe şehri) burada olduğu anlaşılmaktadır. Lapseki'nin merkezi ile bu alan arasındaki sokaklarda, ev duvarlarında, ilkçağdan kalma taşlara ve mermer sütun parçalarına rastlanmıştır (Umar, 1983). Konut bölgesinin doğusunda kalan bahçelerdeki buluntular daha çok Helenistik ve Roma Dönemleri'ne aittir (Arslan ve Bakan, 2012) (Şekil 4.10.).

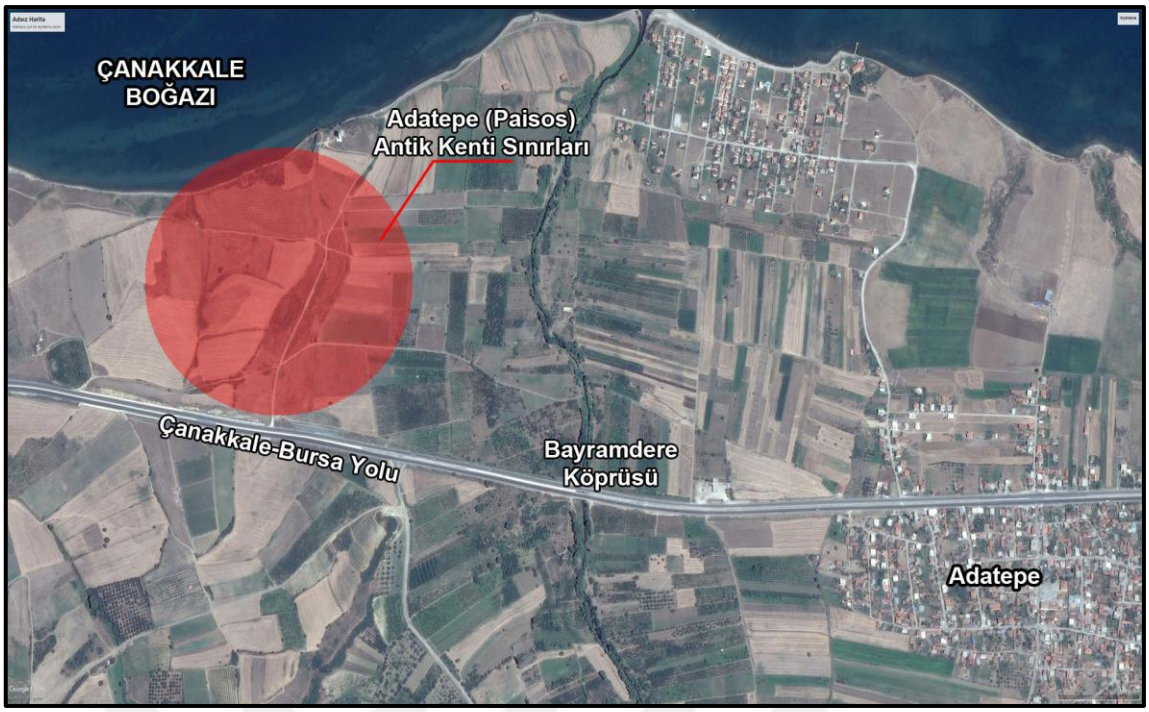

Şekil 4.10. Lapseki mezarlığı doğu sırtlarından bir görünüm (2016)

4.3.2. Adatepe – Paisos Antik Kenti

Paisos - Adatepe antik kenti, Paisos ırmağı (Bayramdere) kıyısındaki bir kent olarak anılır ancak adının eski Hellen dilinde herhangi bir anlamı yoktur. Sözcük yerli bir dilden gelmektedir (Umar, 1983). Kentin adı, Apa/Pa=Su ve İssa/İsos=Yerleşim öğeleriyle türetilmiştir. Akarsu kenti de denilmektedir (Umar, 1993). Paisoslu'lar, Troia Savaşında, komşuları Troia'lıların yanında yer almışlardır. Ozanların babası kenti Apaisos diye anmıştır. Batı Anadolu'ya Hellen göçlerinden birkaç yüzyıl sonra, Ege ve Marmara kıyılarında Hellen yavru kentlerinin kurulması döneminde, Miletoslular Paisos'u ele geçirip yavru kent durumuna getirmişlerdir. Paisos'un varlığı Helenistik Çağ'da son bulmuştur (Umar, 1983). Bu dönemde Paisos kenti harabe halindedir. Bu nedenle Lamsakoslular gibi Miletoslu göçmenler olan Paisoslular, Lampsakos'da yaşamaya başlamışlardır (Strabon, 1993). Paisos hiçbir zaman önemli bir kent durumuna gelememiştir (Umar, 1983).

Lapseki Adatepe köyü sınırları içinde bulunan yüksek tepede, Bitlice mevkiinde yer alır. Çanakkale-Bursa asfaltının kuzeyinde, Marmara denizi kıyısındadır (Tombul, 2015) (Şekil 4.11.).

Şekil 4.11. Adatepe (Paisos) Antik Kenti konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Arisbe ve Perkote gibi adına sikke basmamış olan Paisos/Adatepe'nin, Lampsakos'un bir kasabası olduğu tahmin edilmektedir. Tepenin doğudan denize doğru uzanan çok geniş bir bölümü tarım alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.12.). Arazinin sürülmüş olması antik kentin izleri olan seramik parçalarını ortaya çıkarmıştır. Seramikler, Protogeometrik (M.Ö. 1025-900) – Erken Geometrik (M.Ö. 900-700) dönemlerine aittir. Benzer bir örneğin daha önceki yıllardan bilinmesi bu kentin Geometrik Dönem'deki yerleşiminin ispatı bakımından önemlidir (Arslan ve Bakan, 2012) (EK 3).

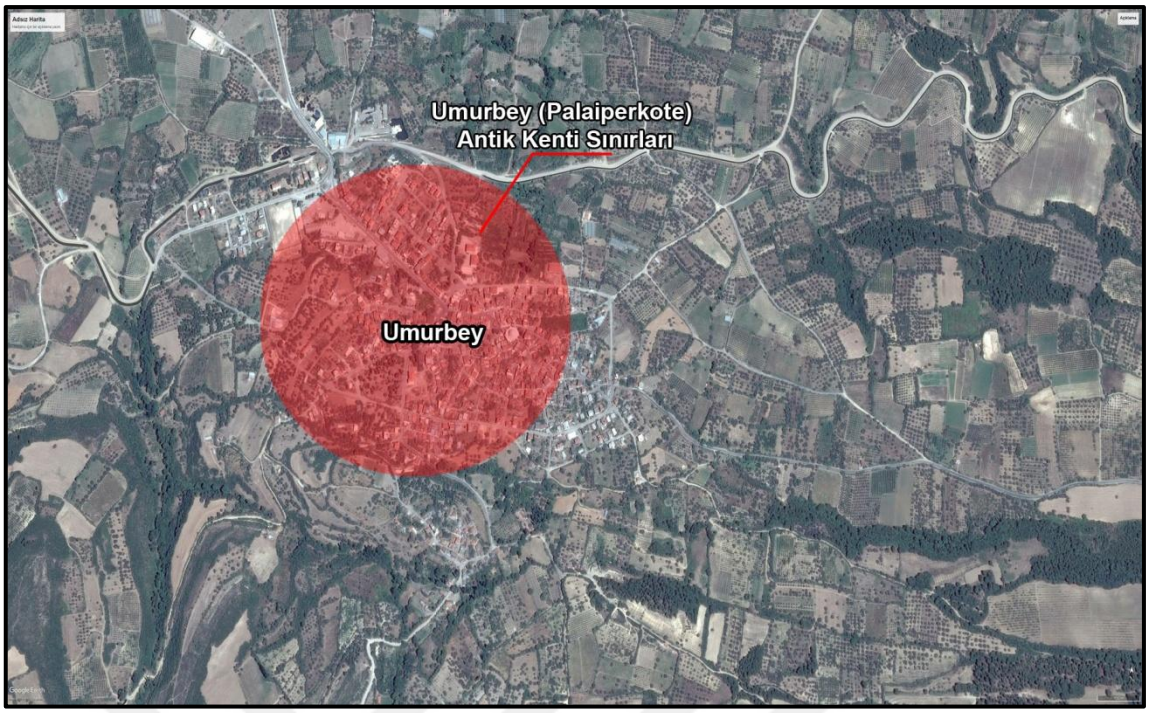

Şekil 4.12. Adatepe (Paisos) Antik Kentinden bir görünüm (2016)

4.3.3. Umurbey – Palaiperkote/Perkote Antik Kenti

Perkote, Troas bölgesindeki en eski kentlerden biridir (Umar, 1993). Pekote'nin kimler tarafından kolonize edildiği bilinmemektedir. Buna rağmen araştırmacılar Perkote'nin, Abydos, Arisbe ve Paisos gibi bir Milet kolonisi olduğu görünüşündedirler. Perkote adına sikke bastırılmamıştır. Yakın çevresindeki Arisbe ve Paisos gibi küçük yerleşmelerde de sikke basımı yoktur (Arslan, 2009a). Perkote adının aslı Perga-Uda yani Yükselti-Hisarı olduğu sanılmaktadır (Umar, 1993).

M.Ö. 5.yy'dan sonraki antik kaynaklarda görülen Perkope ve Perkote gibi farklı yazımlar iki yerleşmenin varlığına bağlanır. Troas Bölgesi'nin kuzeyindeki eski Perkote (Palaiperkote) ve yeni Perkote'nin (Perkote) yerleri konusunda farklı görüşler vardır (Arslan, 2009a). İlk Perkote'nin (Palaiperkote) konumundan dolayı sönükleştiği ve halkının en geç M.Ö. 5.yy'da, eski kenti bırakıp yine o yakınlarda başka bir alana göçtüğü, yeni Perkote kentini orada kurduğu biliniyor (Umar, 1983) (Şekil 4.13.).

Şekil 4.13. Umurbey (Palaiperkote) Antik Kenti konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Araştırmacılardan W. Judeich göre, Erdağı'ndaki kalıntılar Palaiperkote'dir. W.Leaf göre ise Erdağı Perkote'dir. W. Ruge, saldırılara karşı güvenli olsa da, ağır yaşam şartlarından ötürü halkın Erdağ'ından (Palaiperkote) tarım alanlarına yakın Bergaz'a (Perkote) taşınmış olabileceklerini aktarır. D. Müller'de W.Ruge ile Erdağ'ın Palaiperkote olduğu konusunda aynı görüştedir ancak Perkote için Kemiklialan Köyü'nü önerir (Arslan, 2009a).

Arslan (2009a)'a göre, Palaiperkote olarak önerilen Umurbey, Hellespontos'tan (Çanakkale Boğazı) 5,5 km uzaklıkta, boğaz ve ovaya hâkimdir. Antik kentte yaşayanların Praktios ırmağını (Umurbey Çayı) kullanarak Hellespontos'a ulaştıkları düşünülmektedir. Hiçbir antik yazar kentin bir limana sahip olduğundan söz etmez. Antik Çağ'da kıyıya biraz daha yakın olduğu düşünülen Palaiperkote, Umurbey Çayı'nın taşıdığı alüvyonlar yüzünden M.Ö 5. yüzyılın ortalarında kıyıdan iyice uzaklaşmış olmalıdır. Perkote halkı kenti boğaz ile irtibatının kesilmesi yüzünden, kıyıya daha yakın bir yerde, yeni kent kurmak zorunda kalmış olabilirler. Buda Kemiklialan'ı işaret etmektedir ancak burada bulunan buluntuların Roma Çağı öncesine gitmemesi, bu görüşü varsayımdan öteye götürmez.

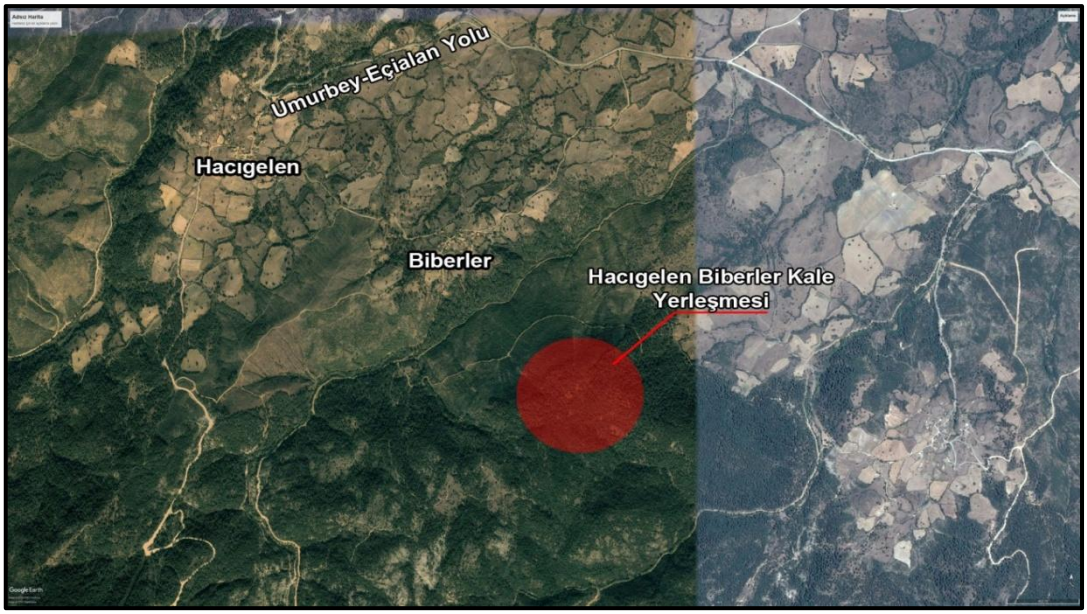
Bu antik kentin tam olarak yerinin saptanması için daha çok çalışma yapılmalıdır (Şekil 4.14.).

Şekil 4.14. Umurbey beldesinden bir görünüm (2016)

4.3.4. Hacıgelen Biberler Kale Yerleşmesi

Lapseki'nin Hacıgelen Köyü'nün güneydoğusunda yer alan Biberler Obası'nın doğusundaki Kaletepe üzerinde bir kale yerleşmesi vardır. Kaletepe'ye dere vadisi geçilerek ulaşılmaktadır ve ulaşımı zor bir konumdadır (Arslan ve Bakan, 2012) (Şekil 4.15.) (Şekil 4.16.).

Şekil 4.15. Hacıgelen Biberler kale yerleşmesi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

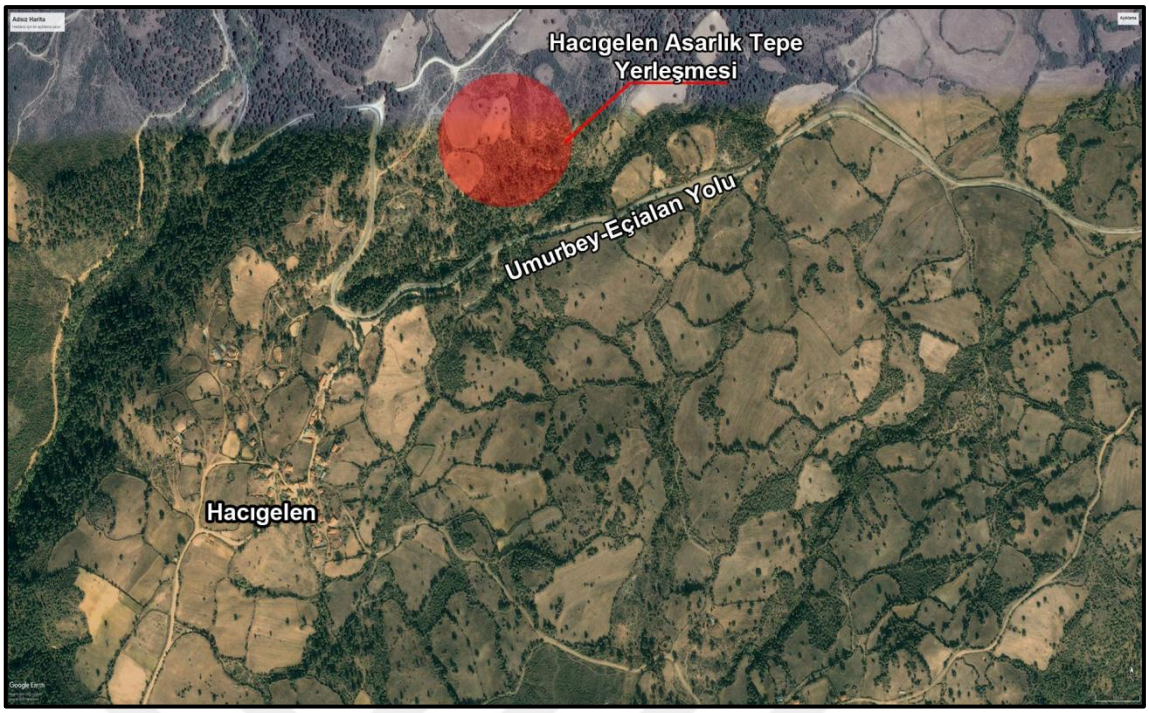

Şekil 4.16. Hacıgelen köyünden bir görünüm (2016)

Obadaki insanlar geçimlerini hayvancılıkla sağlamaktadır. Çam ağaçları ile kaplı Kaletepe üzerinde yer yer küçük açıklıklar da mevcuttur (Arslan ve Bakan, 2012). Duvarın tamamı yıkılmış durumdadır. Yoğun bitki örtüsü nedeni ile kale içinde buluntusuna rastlanılamamıştır (Tombul, 2015). Fakat duvar yapısının özelliği bölgedeki diğer benzer yerleşimlerle karşılaştırıldığında, kalenin kuzeydeki Erdağı'nda bulunan yerleşme ile benzerlik gösterdiği görülmektedir (Arslan ve Bakan, 2012). Kale duvarları ve bölgenin tarihi göz önüne alındığında M.Ö. 600 - M.Ö. 400 arasında bölgeyi hâkimiyetleri altında bulunduran Pers'lerin kıyı bölgelerini kontrol altında tutmak için iç bölgelerde yapmış olduğu kontrol ve güvenlik noktalarından biri olmalıdır (Tombul, 2015) (EK 4).

4.3.5. Hacıgelen Asarlık Tepe Yerleşmesi

Lapseki'nin Hacıgelen Köyü sınırları içinde Asarlık Tepe mevkiinde bulunmaktadır. Umurbey-Eçialan asfaltının yaklaşık 150 m doğusundadır (Tombul, 2015) (Şekil 4.17.).

Şekil 4.17. Hacıgelen Asarlık tepe yerleşmesi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Tepenin üst kısmındaki düzlükte küçük moloz taşlardan yapılmış temel kalıntıları bulunmaktadır. Bu alanın etrafında muhtemelen moloz taşlardan yapılmış bir savunma duvarı olabilecek izler gözlemlenmektedir. Yerleşimin eteklerinde moloz taşlardan yapılmış basit temel kalıntıları gözlemlenmiştir (Tombul, 2015). Tepe ve yamaçlarında Bronz Çağı ve öncesi seramikleri bulunmuştur (Arslan, 2004). Yüzeyin bitki örtüsüyle kaplı olması yüzünden bulgular bir kaç gri renkli seramik ile sınırlıdır (Arslan, 2009b). Tepenin batısında kuru taş örgülü yapı kalıntılarına rastlanmıştır (Arslan, 2004). Yine tepenin batı kesiminde kurban törenlerinde kullanıldığı tahmin edilen kayalara oyulmuş küçük çukurlar ile delikler buradaki yaşama dair izlerdir (Arslan, 2009b). Tepenin güney bölümü dışındaki alanlar tarım alanı olarak kullanılmaktadır (Arslan, 2004) (Şekil 4.18.).

Şekil 4.18. Hacıgelen Asarlık tepe yerleşmesinden bir görünüm (2016)

4.3.6. Güreci Üstünlü Liman Yerleşmesi

Güreci Köyü'nün kuzeyinde Üstünlü mevkiinde küçük bir liman yerleşmesi vardır (Arslan, 2005). Lapseki'nin Güreci köyü, sınırları içinde, Üstünlü mevkiinde yer alır (Tombul, 2015) (Şekil 4.19.).

Şekil 4.19. Güreci Üstünlü liman yerleşmesi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Gürece köyünün kuzeyinde Marmara denizi kıyısında bulunan alan halen balıkçı barınağı olarak kullanılmaktadır. İki tepe arasında bulunan bir vadiden oluşmaktadır (Tombul, 2015). Doğudaki tepeler üzerinde birkaç kaya mezarı tespit edilmiştir (Arslan, 2005). Batıdaki tepede ise konut olabilecek temel kalıntıları mevcuttur (Tombul, 2015). Yerleşmede moloz taş ve çamur harcı ile inşa edilmiş olan duvarlar, deniz kıyısından çok daha iyi görülmektedir (Arslan, 2005). Deniz içine doğru uzanan duvar kalıntıları arasında pithos (küp) parçaları görülmektedir (Tombul, 2015). Bu küçük yerleşmenin yüzeyinde bulunan seramikler, yerleşmenin M.S. 5-6.yy'dan olduğunu belli etmektedir (Arslan, 2005) (Şekil 4.20.).

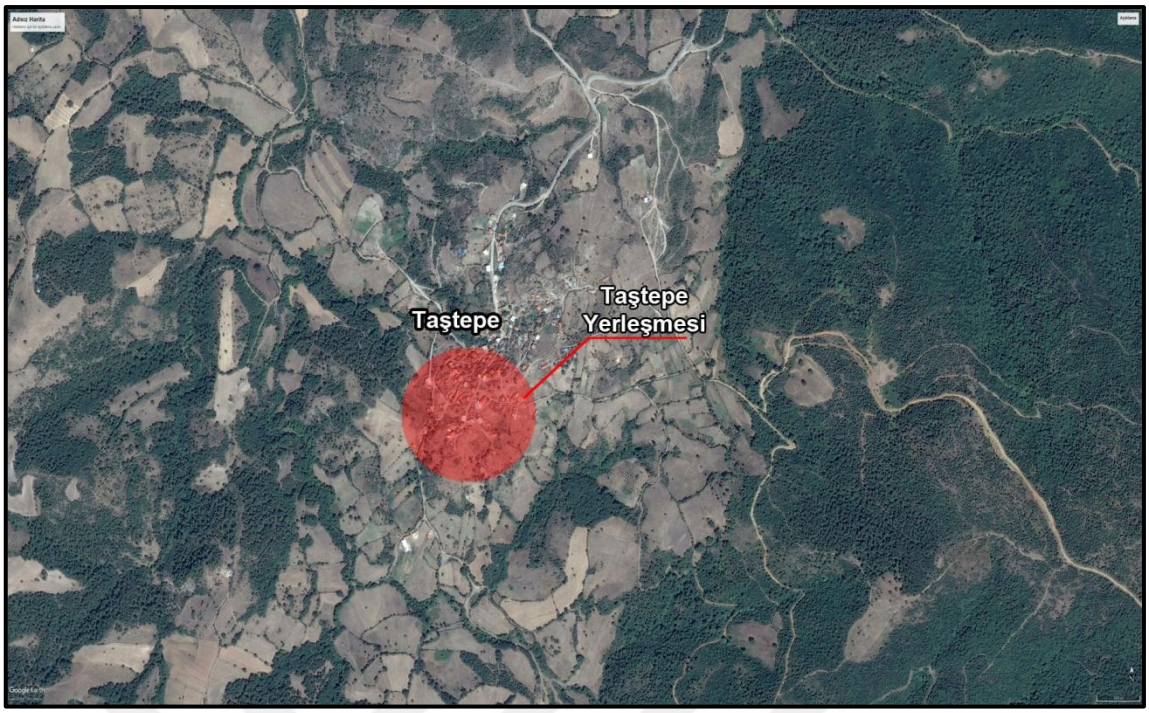

Şekil 4.20. Güreci Üstünlü liman yerleşmesinden bir görünüm (2016)

Deniz kıyısında bulunan kalıntılar burada bulunan antik liman yapılarına ait kalıntılardır. Yerleşmenin Gürece köyü ve çevresinde bulunan antik yerleşimlerin limanı olduğunu göstermektedir (Tombul, 2015).

4.3.7. Taştepe Yerleşmesi

Taştepe Köyü Lapseki'nin doğusunda ve 21 km uzağındadır (Tuna, 2012). Yerleşme, Taştepe Köyü'nün Köyiçi mevkiinde yer alır. Köyün doğusunda konutların bitiminde küçük bir tepe üzerindeki düzlük alandır. Eskiden harman yeri olarak kullanılmış olan tepede baraka şeklindeki ahır dışında kalan arazi sebze ekimi için kullanılmaktadır (Arslan ve Bakan, 2012) (Şekil 4.21.) (Şekil 4.22.).

Şekil 4.21. Taştepe yerleşmesi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Şekil 4.22. Taştepe köyü tepe üzerindeki düzlük alandan bir görünüm (2016)

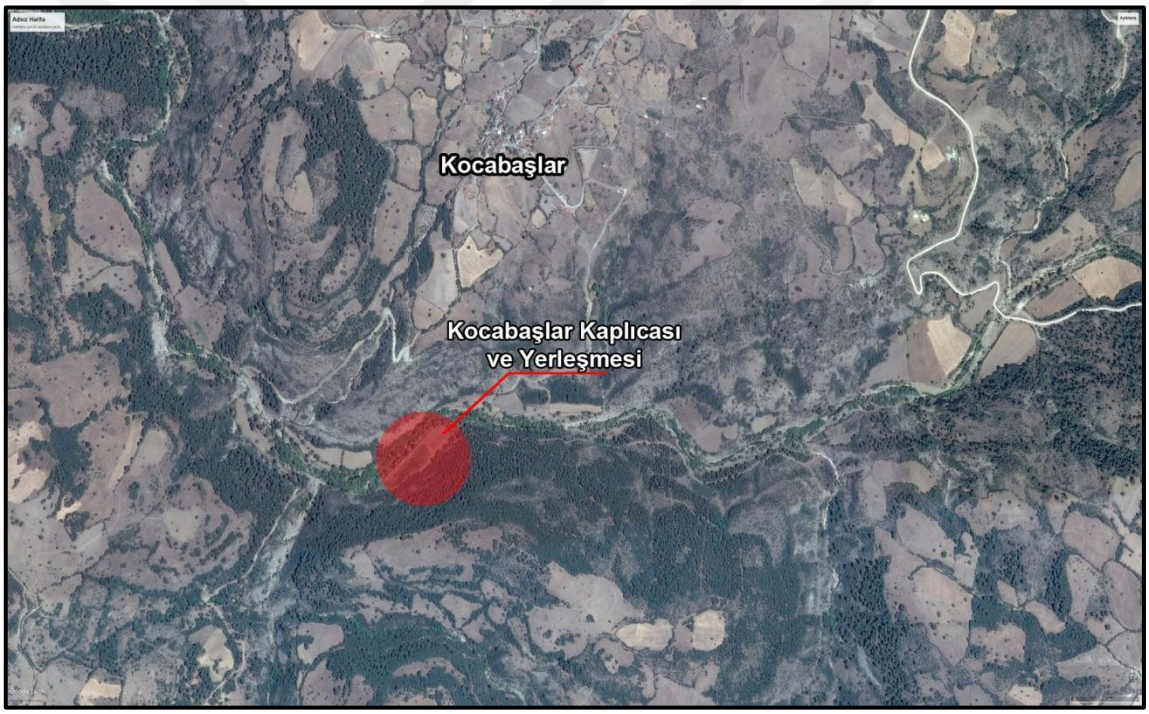
Taştepe Köyü'ndeki bazı evlerde yerel taştan yapılmış Bizans yapısına ait mimarî parçalara rastlanmıştır. Taşların geldiği tepede herhangi bir bulguya rastlanmamıştır (Arslan, 2005). Yerleşmede sırlı Bizans Çağı seramikleri ile yoğun pithos (küp) parçaları göze çarpmaktadır. Köydeki insanların beyanlarına göre tepenin güneyindeki sırtlarda

mezar bulunmaktadır. Ancak bu konuda somut kanıtlara rastlanmamıştır (Arslan ve Bakan, 2012)

Tombul (2015)'a göre ise, yerleşim alanı üzerinde çok yoğun tuğla ve bazı temel kalıntıları gözlemlenmiştir. Ayrıca tarlanın kenarında yapılarda kullanılmış blok yapı taşları ve bir sütun tespit edilmiştir. Yerleşim üzerindeki seramik ve tuğla parçalarından Erken Hıristiyanlık döneminde iskân edilmiş olduğunu belirmektedir.

4.3.8. Kocabaşlar Kaplıcası ve Yerleşmesi

Kocabaşlar sıcak suyu, Çanakkale ili, Lapseki ilçe merkezine 17 km uzaklıkta Kocabaşlar Köyünün 300 m güneyinde yer alan Uludere kenarında bulunmaktadır. Sıcak su tarihi döneme ait ilkel bir havuzdan çıkmaktadır (Baba ve ark., 2007) (Şekil 4.23.).

Şekil 4.23. Kocabaşlar Kaplıcası ve yerleşmesi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Sıcak suyun çıktığı kaynağın etrafı, zemin seviyesinden aşağıda yaklaşık 1,5 m derinlikte kuru duvarla çevrilidir (Tombul, 2015). Askerler, 1938 yılında su kaynağı etrafına taş duvarlar örmüş ve dikdörtgen biçimli bir havuz haline getirmişlerdir (Tuna, 2012) (Şekil 4.24.).

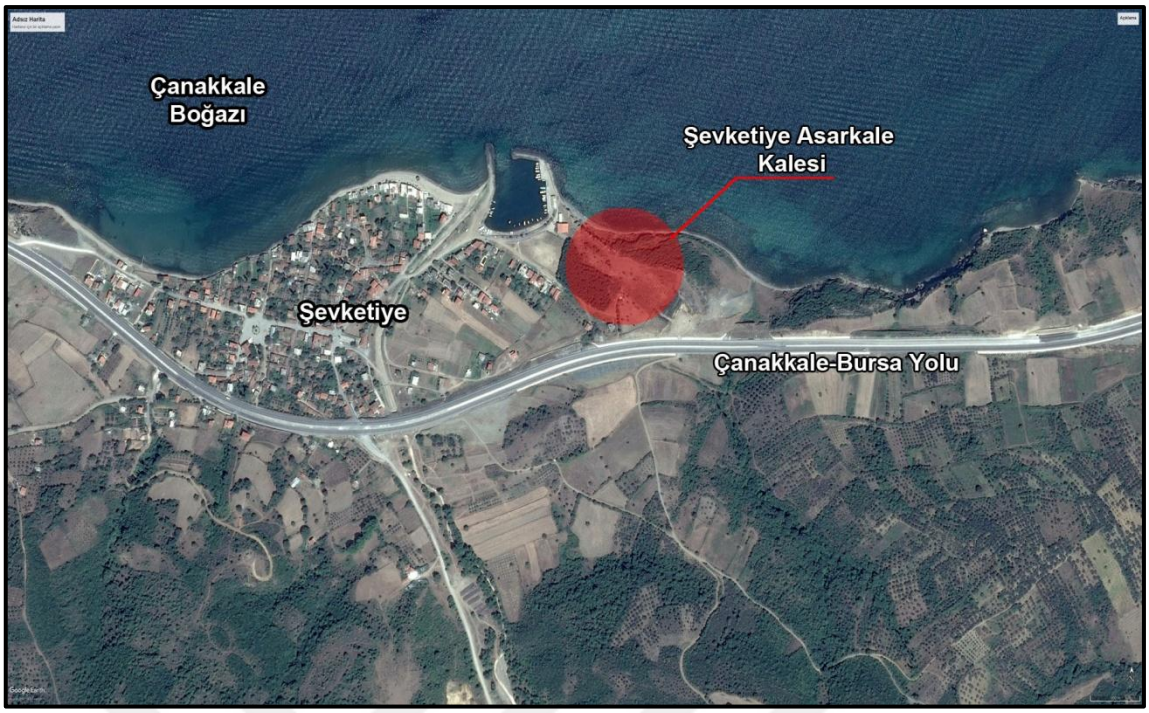

Şekil 4.24. Kocabaşlar yerleşmesinden bir görünüm (2016)

Havuz mimari özelliği itibariyle yeni olmayıp, muhtemelen daha erken bir zamanda yapılmıştır. Alan üzerinde temel izleri tespit edilmiştir. Bu buluntulardan hareketle kaplıca ve çevresinde, kaplıcaya hizmet veren küçük bir yerleşim olması muhtemeldir (Tombul, 2015). Su yaz-kış sıcaktır. Kaplıca günümüzde de kullanılmaktadır. Suyun bazı romatizma hastalıklara iyi geldiği söylenmektedir (Tuna, 2012). Kaplıca suyu için ruhsat alım işlemleri devam etmektedir (EK 5). Kaplıca günümüzde kullanılmamaktadır.

4.3.9. Şevketiye Asarkale Kalesi

Şevketiye Köyü, Lapseki'nin kuzeydoğusundadır ve Lapseki'ye 18 km uzaklıktadır. Tepe, Çanakkale-Biga karayolu üzerinde Asarkale mevkiinde bulunmaktadır (Tuna, 2012). Köyün kuzeyinde, Bozburun üzerindeki fazla geniş olmayan ancak oldukça sarp tepe üzerinde duvarları kireç harcı ve moloz taş ile örülmüş bir kale vardır (Arslan, 2005). Kale, Çanakkale-Biga asfaltının hemen kenarında sivri bir kayalığın üzerinde kurulmuştur. (Tombul, 2015) (Şekil 4.25.).

Şekil 4.25. Şevketiye Asarkale Kalesi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Tepenin deniz tarafı dik bir kayalık, güney yamaçları ise daha az eğimlidir (Tombul, 2015). Tepe yoğun bitki örtüsü ile kaplıdır (Arslan, 2005). Tepenin etrafında çalılıklar arasında çok az görülebilen yıkık durumda moloz taşlardan yapılmış kireç harçlı, kale duvarları kalıntıları vardır (Tombul, 2015). Kalenin bulunduğu yerde M.S. 12.-13.yy'la ait Bizans seramikleri bulunmuştur (Arslan, 2005).

Kalenin kuzeyinde ve güneyinde küçük teknelerin konaklayabileceği koylar bulunmaktadır (Tombul, 2015). Bu yapı, kaleden daha ziyade bir gözetleme kulesi işlevinde olup esas yerleşme tepenin güneyinde yer alır (Arslan, 2005) (Şekil 4.26.). Alan ulaşımı zor konumdadır.

Şekil 4.26. Şevketiye Asarkale tepesinden bir görünüm (2016)

4.3.10. Lapseki ve Çardak (Arıburnu) Şehitlikleri

Lapseki Şehitliği'nde Çanakkale Savaşları sırasında yaralanıp tedavileri sırasında şehit olanlar yatmaktadır. 176. Alay Komutanı Albay Sami Durukan'ın yardımlarıyla yapılmıştır (Başar, 1978). Şehitlik 40°20'43.7" N ve 026°41'25.9" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.27.).

Şekil 4.27. Lapseki Şehitliği konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Yapıldığı tarih bilinmemektedir. Çanakkale Savaşları sırasında şehit olan ve yaralanan askerlerin bir kısmı gemilerle Lapseki'ye sevk edilmiştir. Şimdiki Lapseki Hükümet Konağı, Devlet Hastanesi ve İlçe Jandarma Komutanlığı'nın bulunduğu yere gömülen şehitlerin kemikleri, 1955'te Lapseki Belediye Mezarlığı bitişiğinde bulunan Şehitliğe nakledilmiştir (Atabay ve ark., 2009). Çanakkale Savaşları'nın 100.yılı Anma ve Kutlama Etkinlikleri kapsamında Çanakkale Valiliği ve Lapseki Belediyesi tarafından düzenlenen şehitliğe 912 şehidin isimleri yazılmış ve Şehitlik, düzenleme çalışmalarının ardından Lapseki'nin Kurtuluş Günü olan 25 Eylül 2014 tarihinde tekrar ziyarete açılmıştır (Anonim, 2016j) (Şekil 4.28.) (EK 6).

Şekil 4.28. Lapseki Şehitliğinden bir görünüm (2016)

Çanakkale Savaşları sırasında Çardak beldesi Hastane olarak kullanılmıştır. 1915 Çanakkale Savaşları sırasında kurulan 850 yataklı Harp Hastanesi, Arıburnu muharebelerinde yaralananların tedavi için getirildiği yerdir (MSB, 1999). Şehitlik 40°22'37.3" N ve 26°42'56.0" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.29.). Günümüzde şehitlik olarak ziyarete açılmıştır.

Şekil 4.29. Çardak (Arıburnu) Şehitliği konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

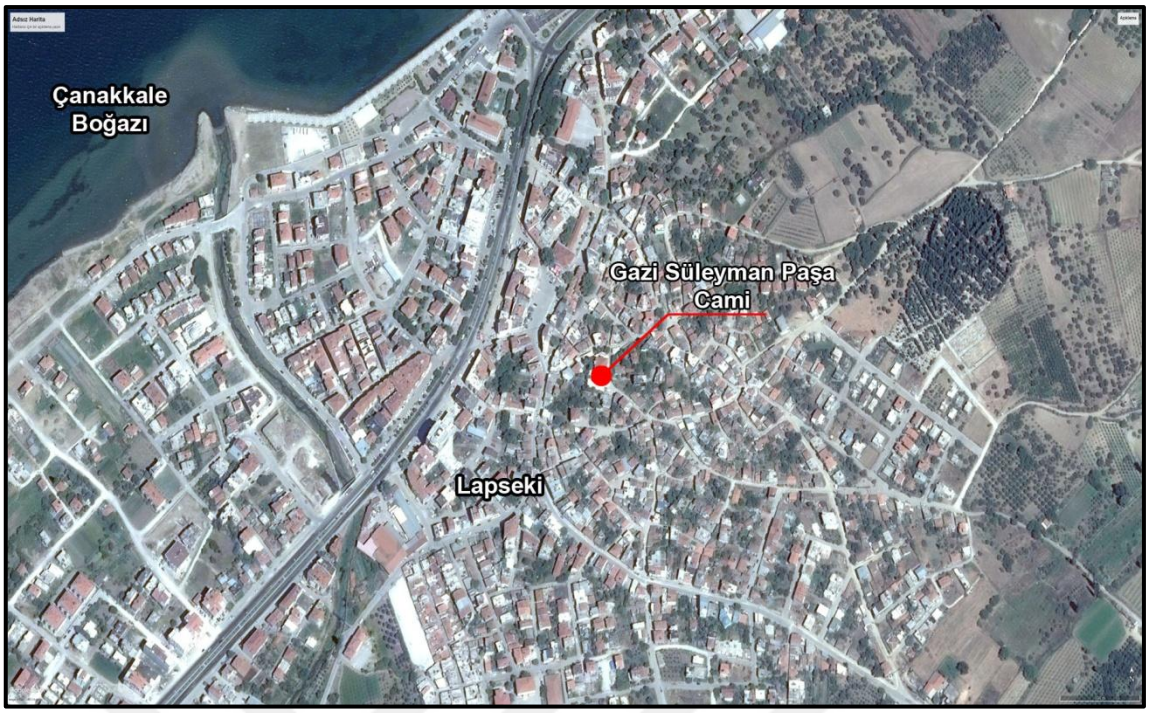
Arıburnu muharebelerinde yaralanan askerler Çanakkale'den Lapseki'nin Çardak beldesine nakledilmişler, bölgede 30 kadar şahıs evi hastane haline getirilmiştir. Her gün tedavileri sırasında 7 ile 15 arasında asker şehit olmuş ve bu askerler Şehitliğe gömülmüşlerdir. Yaklaşık şehit sayısının 2.030 olduğu bilinmektedir. Trakya Genel Müfettişi Kazım Dirik'in gayretleriyle civar belediyelerden de yardım alınarak 30/08/1940 tarihinde şehitliğe toplu olduğu yerde bir abide yapılarak Çardak Arıburnu Şehitliği yapılmıştır. Şehitlikte 1960 yılında bakanlıkça gönderilen ödenekle gerekli onarım yaptırılmıştır (MSB, 1971). Daha sonraki yıllarda da Milli Savunma Bakanlığı Balıkesir İnşaat Emlak Bölge Başkanlığı tarafından 30 Ağustos 2001'de restore edilmiştir (Atabay ve ark., 2009) (Şekil 4.30.) (EK 7.).

Şekil 4.30. Çardak (Arıburnu) Şehitliğinden bir görünüm (2016)

4.3.11. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisi

Lapseki merkezinde Gazi Süleyman Mahallesi Cami sokakta bulunmaktadır. Mülkiyeti Vakıflar Müdürlüğüne aittir (Tombul, 2015). Cami dik bir yamaç üzerine kurulmuştur. Bugünkü binasında, yalnız mihrap duvarı ve minare kaidesi eskidir (Ayverdi, 1989). Cami 40°20'38.8" N ve 26°41'08.5" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.31.).

Şekil 4.31. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Camiye 60 basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır (Tuna, 2012). Ayverdi'nin 1989 yılında yaptığı çalışmalara göre cami o yıllarda minarenin bitiştiğindeki duvar, mihraba göre eskidir. Ön tarafta set hizasındadır. Bundan şimdiki binanın eskisi ile aynı planda yapıldığı sonucu çıkmaktadır. İki katlı bir son cemaat yeri yapılmıştır. Üst kat iç müezzin yeri birleştiğinden, yukarı katta pek geniş bir saha elde edilmiştir. İçten içe yüksekliği 7,5 m'dir. Sağdan sola beşerden yirmi, mihrap tarafında altta iki üstte beş pencere vardır. Kıble duvarından da dört pencere mevcuttur. Epeyce bozulmuş olmakla beraber mihraba sekiz sıra güzel sarkıt ilk yapıdaki şekliyle durmaktadır.

Her tarafı sıvalı ve kitabesi yoktur. Bu nedenle cami hakkında bir şey söylemek oldukça güçtür (Ayverdi, 1989; Eren, 1990) (Şekil 4.32.) (EK 8). Cami günümüze kadar ayakta kalmıştır ve mimari yapısı bozulmamıştır.

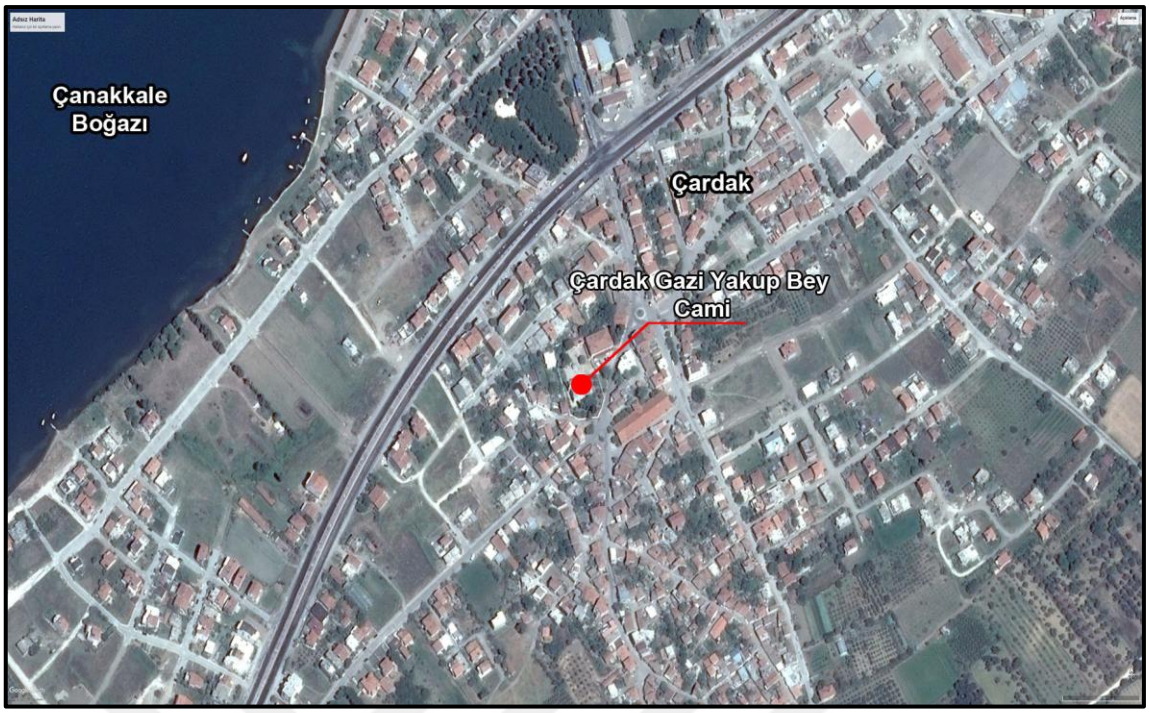

Şekil 4.32. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisi içinden bir görünüm (2016)

Fakat araştırmacılar Orhan Gazi'nin oğlu "Şehzade Gazi Süleyman" tarafından, Gelibolu'nun fethinden önce, 1354 yılında yaptırıldığında birleşmektedir. Tarihi kayıtlarda Gazi Süleyman Paşa tarafından cami ile birlikte han ve hamam yaptırılarak vakıf edildiği belirtilmektedir (Tombul, 2015).

4.3.12. Çardak Gazi Yakup Bey Camisi

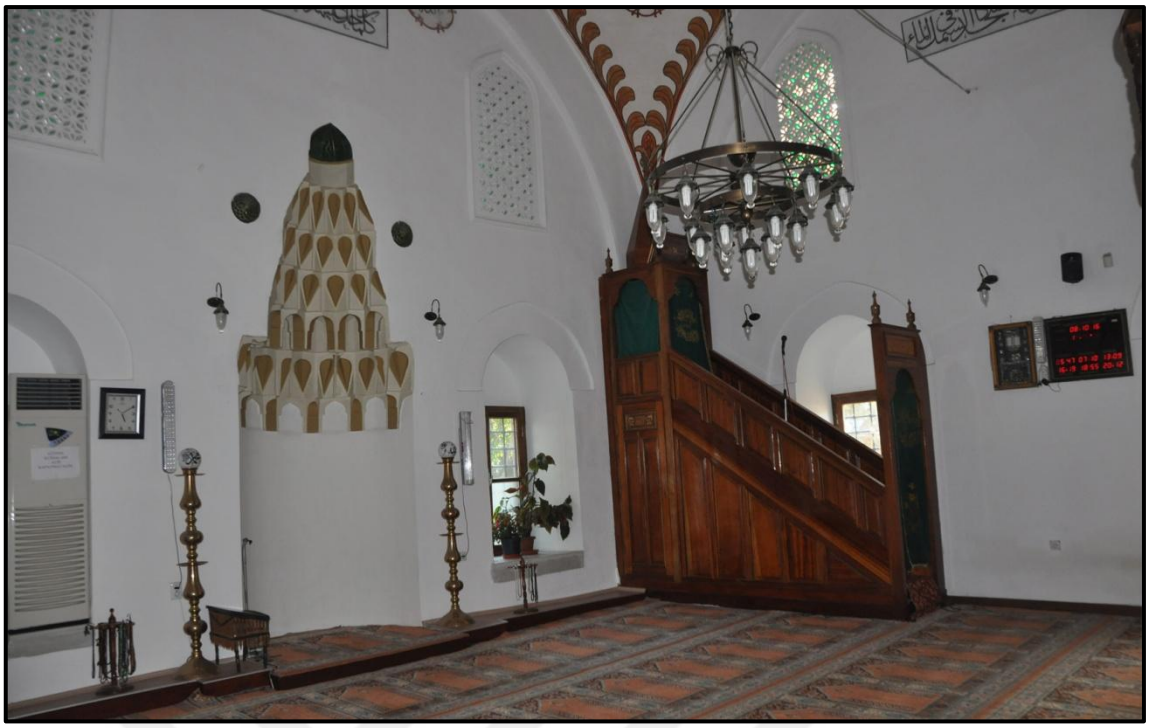
Gazi Yakup Bey Camisi, Lapseki'nin Çardak beldesinde bulunmaktadır. Cami 40°22'30.7" N ve 26°42'57.1" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.33.).

Şekil 4.33. Çardak Gazi Yakup Bey Camisi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Yakup Bey, Karakoca Süleyman Paşa ile Kapıdağı burnundan tulum ve sallar ile ilk defa Rumeli'ye geçmişlerdir. Oradan aldığı savaş ganimeti ile Çardakta cami yaptırmıştır (Çelebi, 1970).

Cami içten içe, 8,20 m x 8,30 m olup, duvar kalınlıkları 95 cm'dir. Caminin kubbesi penceresi olmayan ve oldukça yüksek sekiz köşeli bir kasnak üzerindedir (Ayverdi, 1961). Caminin on yedi mihrabı vardır. Taştan yapılmış, büyük kubbesi kurşunludur (Çelebi, 1970). Duvarlar iki sıra tuğla ve düzgün moloz taşıyla işlenmiştir. Caminin iki tarafındaki duvarlara az miktarda bir ilave yapılmıştır. Cami süsleri zevksiz çalışmalarındandır. Caminin, ilk yapısında tek örnek mihraptaki yedi sıra sarkıttır (Şekil 4.34.). Caminin kitabesi mevcut değildir (Ayverdi, 1961) (Şekil 4.35.).

Şekil 4.34. Cami içindeki sarkıt (2016)

Şekil 4.35. Çardak Gazi Yakup Bey Camisiden bir görünüm (2016)

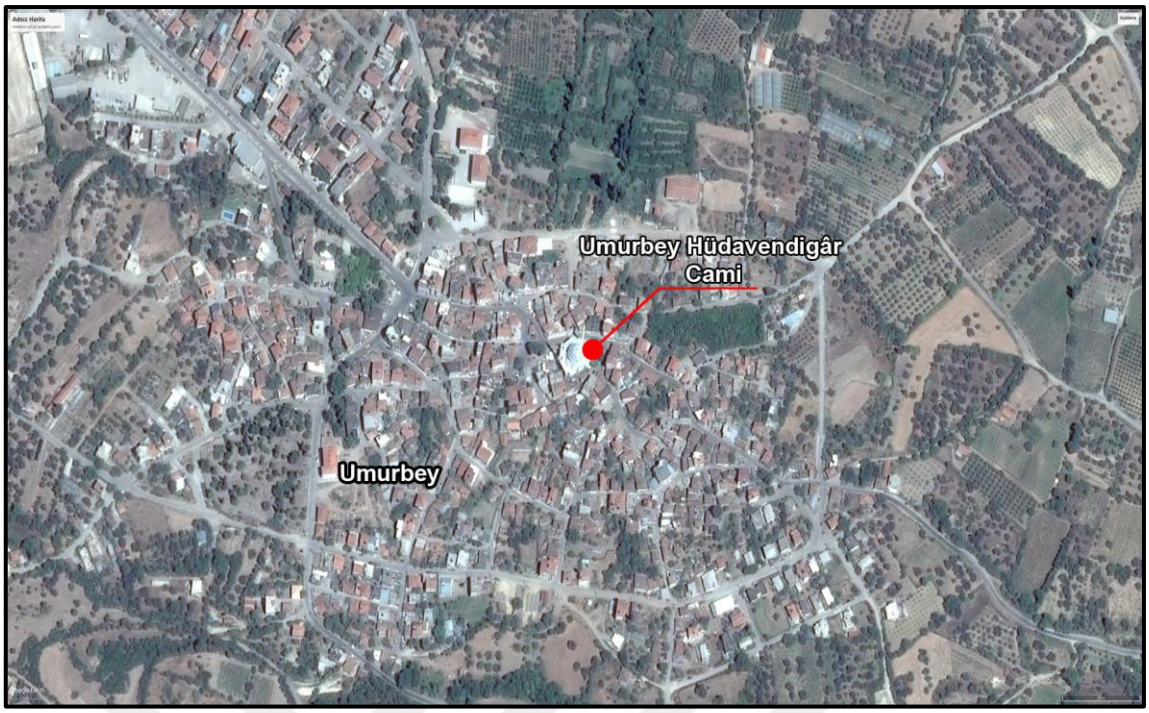
Arkasında Abdullah Bin Hacı Yakup Kabri vardır. Mezar sonradan inşa edilmiştir (Eren, 1990) (Şekil 4.36.).

Şekil 4.36. Abdullah Bin Hacı Yakup Kabri (2016)

4.3.13. Umurbey Hüdavendigâr Camisi

Umurbey Hüdavendigâr Camisi, Lapseki'nin Umurbey beldesinde bulunmaktadır. Cami 40°14'5.00" N ve 26°36'31.30" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.37.).

Şekil 4.37. Umurbey Hüdavendigâr Camisi konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

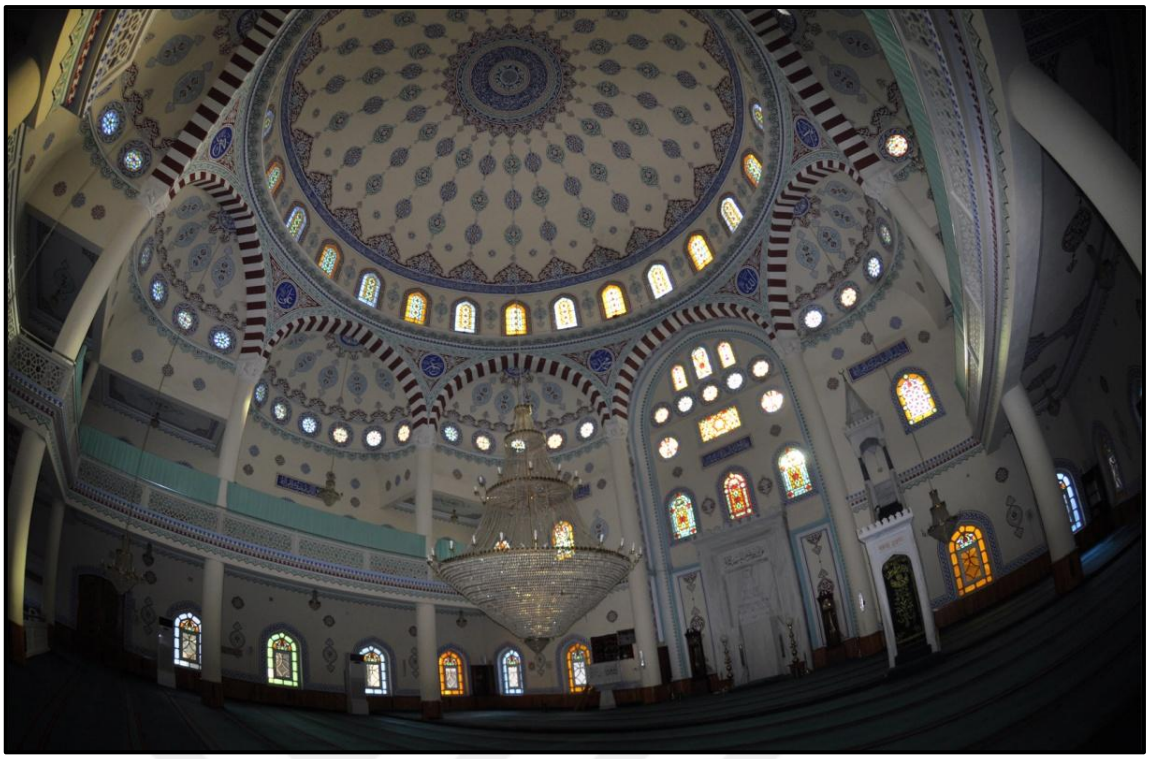
Umurbey köyü, Çanakkale'den Lapseki'ye giden yolun doğu yönünde bulunan güzel manzaralı, kalabalık bir beldedir. Eski ismi Burgaz ve Çatal Burgaz, Lapseki Burgazı'dır. Şimdiki ismi ise Umurbey'dir. Umurbey Hüdavendigâr Camii, I.Murat tarafından yaptırılmıştır. Çanakkale Vakıflar Müdürlüğündeki kaydı "Lapseki-Burgaz Kasabasında Gazi Hüdavendigar Camii" şeklindedir (Ayverdi, 1989). Cami yıkılmış ve yerine modern bir cami yapılmıştır. Caminin girişindeki duvarda caminin 1999 yılında yapıldığı yazılıdır (Şekil 4.38.) (Şekil 4.39.) (Şekil 4.40.).

Şekil 4.38. Umurbey Hüdavendigâr Camisinin eski hali (Uysal, 2012)

Şekil 4.39. Umurbey Hüdavendigâr Camisinin yeni hali (2016)

Şekil 4.40. Umurbey Hüdavendigâr Camisinin içinden bir görünüm (2016)

Eski cami 12,35 m genişlik ve 11,40 m derinliğinde, duvarları 80 cm kalınlığındadır. Cami, çatılı ve önünde bir Bizans zamanından kalma sundurma bulunan bir cami iken, 1950 yılında genişletilmiş ve sundurma içeriye alındıktan sonra, onun önüne de bir kısım eklenmiştir. Cami iki sıra ahşap direğe oturtulmuştur. Bizans sundurması dört direk, beş kemerlidir. Minarenin ayağı eski olup sıralı tuğla ve kesme taşla yapılmıştır. Bu ayak Lapseki Süleyman Paşa Camisi'ndekine çok benzemektedir (Ayverdi, 1989). Camiye sonradan yapılan onarımlar, eski güzelliğini alıp götürmüştür (Eren, 1990).

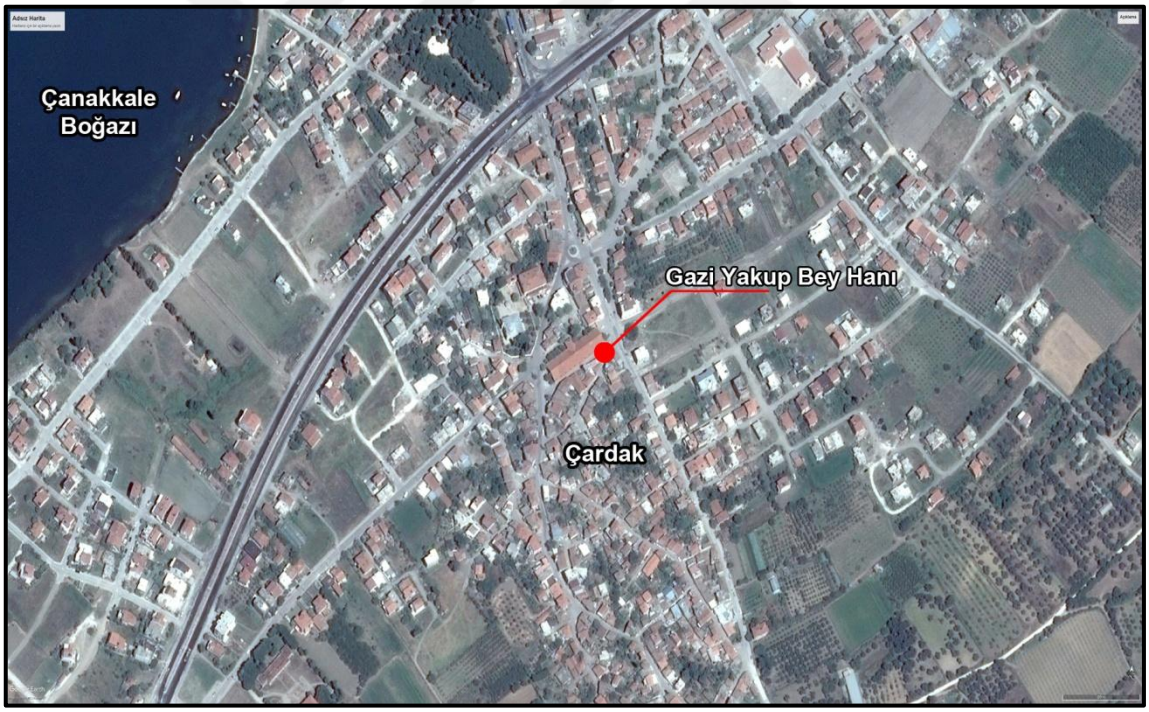
Caminin önünde, bir şadırvanın vardır. Yolun daha aşağısında olduğundan basamakla inilir, oluklardan sürekli su akmaktadır. Hem caminin hem de beldenin su ihtiyacını karşılamaktadır (Ayverdi, 1989). Şadırvan, cami önündeki parkın olduğu yere taşınmıştır. Daha sonraları suyun gelmesindeki sorunlar nedeniyle beldenin gelişiminde şadırvanın yeri değiştirilmiş, ancak doğal su kaynağı eski çizgisinde aktığı için sorunlar olmuştur. Bu nedenle tekrar eski yerine taşınmıştır ve yeni tasarım yapılmıştır. Eski yerine taşınmış ve orada günümüze uygun bir şekilde yeniden yapılmıştır (Şekil 4.41.).

Şekil 4.41. Umurbey Hüdavendigâr Camisinin şadırvanı (2016)

4.3.14. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı

Han, Lapseki'nin Çardak beldesinde, 40°22'29.2" N ve 26°43'00.0" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.42.).

Şekil 4.42. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Gazi Yakup Bey Hanı, Fatih Sultan Mehmet'in emriyle yaptırılmıştır (Çelebi, 1970). Osmanlı Devleti, Çardak'taki askeri birliklerin başına Gazi Yakup Bey'i atadıktan sonra Gazi Yakup Bey de Çardak'a, 1 kervansaray, 1 cami ve 7 içme ve kullanma suyu, 1

hamam ve 1 medrese inşa ettirmiştir (Tuna, 2012). Han, mimari özellik ve güzellik taşır (Eren, 1990). Hanın boyutları 61,90 m x 18,45 m şeklindedir. Dikdörtgen bir binadır. Duvarları düzgün moloz taşıyla işlenmiş ve kiremitli bir çatı ile örtülmüştür. Çatı, üç sıra şeklinde toplam 60 direğe oturtulmuştur. On tanesi mermer, kalanı ahşaptır (Ayverdi, 1961) (Şekil 4.43.).

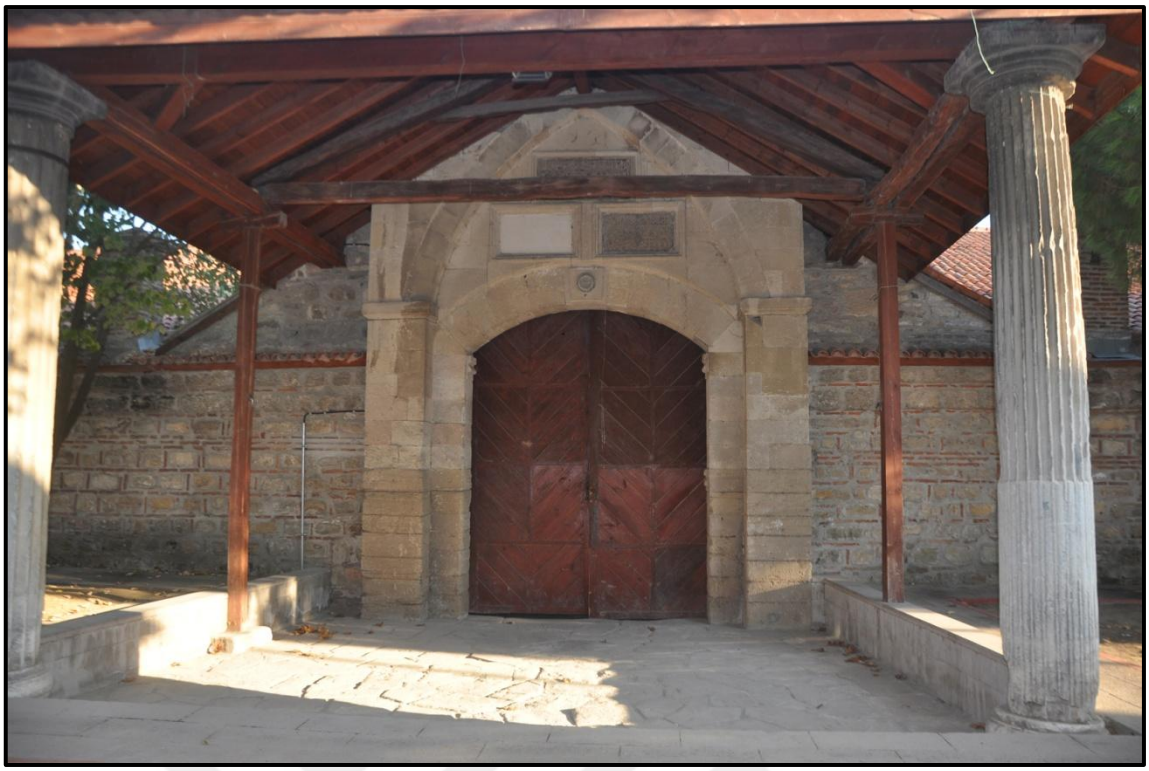
Şekil 4.43. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı içinden bir görünüm (2016)

Mermer direklerin birisi yivli, diğerleri düzdür. İki enine eksende bir, birer ocak ve yanlarında hücreler yapılmıştır (Ayverdi, 1961) (Şekil 4.44.).

Şekil 4.44. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı içindeki ocak ve hücreler (2016)

Orta kısım kervan hayvanlarına aittir. Hanın içine ufak cephelerdeki üçer mazgaldan ışık ve hava girmektedir. Kapısı tektir. Arka sokaktaki giriş sonradan yapılmıştır. Diğer iki cephesi binalarla örtülmüştür. Hanın kapısı, iki kalın mermer direğe dayanan, bir yağmurluk altındadır. Kapının üstüne üç adet kitabe yerleştirilmiştir. Bunlardan yalnız ikisi mevcuttur. Üçüncüsü kayıptır. Kitabelerden ikisi de farklı kişilerce yazılmış ve han yapıldıktan sonra mevcut olmayan üçüncü kitabeyle beraber yerleştirilmiştir (Ayverdi, 1961) (Şekil 4.45.).

Şekil 4.45. Çardak Gazi Yakup Bey Hanı giriş kapısı üzerindeki kitabeler (2016)

Yakup Paşa 1463 yılında Kilitbahir ve Çimenlik kalelerinin inşasını tamamlamış ve sonrasında Çardak Han'ı mimarisine başlamış ve 1464 yılında bitirilmiştir. Han, bölgedeki han ve kervansaray gibi tek Türk eserdir (Eren, 1990).

4.3.15. Dalyan Yel Değirmeni

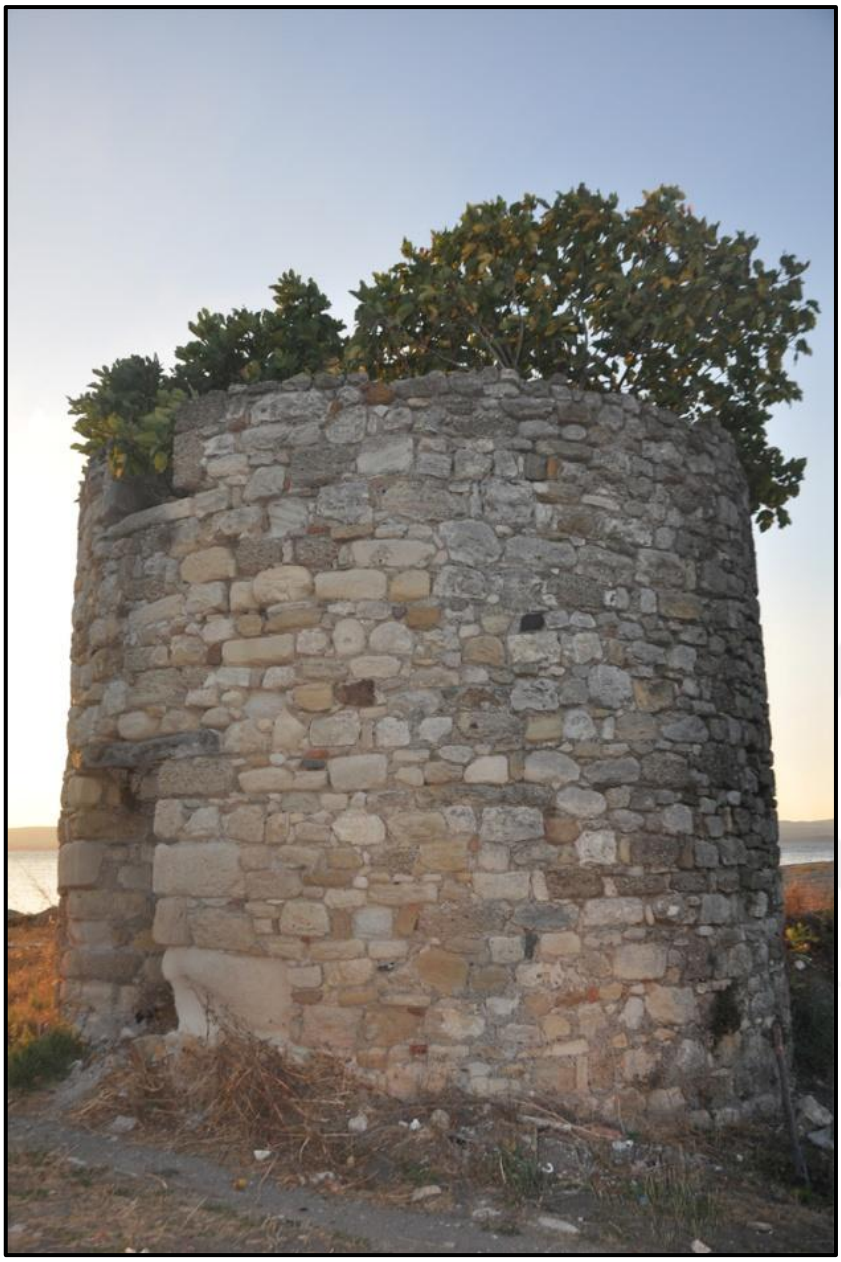
Dalyan yel değirmeni, Lapseki'nin Dalyan mevkiinde ve deniz kenarında yer alır. Çanakkale yel değirmenlerinin genel özelliği olan moloz taştan yapılmış ve silindirik bir gövdeye sahiptir (Takaoğlu, 2012). Yel değirmeni 40°21'35.9" N ve 26°41'28.7" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.46.).

Şekil 4.46. Dalyan yel değirmeni konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Çanakkale yöresindeki yel değirmenlerinin genellikle rüzgâra hâkim yerlerde bulunduğu dikkat çekmektedir. Tahıl üretimine uygun alanlar olmadığı için deniz yoluyla gelen tahıllar bu değirmenlerde un haline getirilmektedir. Çanakkale'de yel değirmenleri standart özelliklere sahiptir. Çatıları, rüzgâra göre yönlendirilebilen ahşap hareketli konik bir yapıya sahiptir. Yel değirmenleri içerden iki katlı ve merdivenleri vardır. Yatay bir aks ile çatıya bağlı sekizli veya onlu yelken kullanımı Çanakkale bölgesinde tercih edilen bir formdur. Yel değirmenlerinin birçoğu bugün tek bir taş sıralı temel hizasında ya da kısmen korunmuş bir şekilde günümüze ulaşmıştır (Takaoğlu, 2012).

Değirmenin beden duvarları 4,30 m'ye kadar korunmuş durumdadır. Değirmenin iç çapı 4,10 cm, duvar kalınlığı 1 m ve kapı açıklığı 1 m ölçülerindedir. Giriş kapısı güney yöndedir. Değirmenin iç kısmında bir ocak ve iki adet dolap nişi mevcuttur. Günümüze sadece beden duvarları gelebilmiştir (Tombul, 2015) (Şekil 4.47.).

Şekil 4.47. Dalyan yel değirmeninden bir görünüm (2016)

4.3.16. İlyasköy Yel Değirmeni

İlyasköy'ün kuzeyinde, Lapseki karayolunun 200 m kadar kuzeybatısında, köyün yaklaşık 1 km doğusunda Kocaveli köyü yolu üzerinde, Değirmen Tepe mevkiinde yer alır (Arslan ve Bakan, 2012). Yel değirmeni 40°17'15.6" N ve 26°41'17.9" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.48.).

Şekil 4.48. İlyasköy yel değirmeni konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Değirmenin bulunduğu tepe, hem kuzey rüzgârına hem de güney rüzgârlarına açık yüksek konumdadır (Tombul, 2015). Yel değirmenleri daha çok kıyı ve kıyıya yakın yüksek yerlerde yapılmış olmasına rağmen, iç bölgelerde rüzgâra hâkim yüksek noktalarda da görmek mümkündür (Takaoğlu, 2012).

Yel değirmeninin duvarları hala ayakta fakat çatısı hasar görmüş durumdadır (Arslan ve Bakan, 2012). Değirmenin beden duvarları 5 m yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır. Sadece ahşap olan külah bölümü ve ikinci katın ahşap malzemeleri çürüyerek yıkılmış durumdadır. Değirmenin öğütme taşları iç kısma çökmüş durumdadır. İkinci kat bölümüne taş bir merdivenle çıkılmaktadır. Alt katta bir ocak yer alır. Değirmenin duvar kalınlığı 108 cm, iç çapı 450 cm, kapı açıklığı ise 107 cm'dir. Değirmen taşının çapı ise 190 cm'dir (Tombul, 2015). Değirmenin hemen yanına rüzgârgülü yapılmıştır (Şekil 4.49.) (Şekil 4.50.) (EK 10).

Şekil 4.49. İlyasköy yel değirmeninin içinden bir görünüm (2016)

Şekil 4.50. İlyasköy yel değirmeninden bir görünüm (2016)

4.3.17. Suluca Yel Değirmenleri

Lapseki'nin Suluca köyü deniz kenarında yer alırlar. Yel değirmenleri 40°17'43.6" N, 26°37'08.9" E ve 40°17'43.2" N, 26°37'07.4" E koordinatlarında yer alırlar (Şekil 4.51.).

Şekil 4.51. Suluca yel değirmenlerinin konumları (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Moloz taş malzemeden yapılmış olan değirmenlerin beden duvarları 3 m ve 5 m'ye kadar korunmuş durumdadır. Beden duvarı 5'm ye kadar korunmuş olan değirmenin güney tarafı temel seviyesine kadar büyük ölçüde yıkılmış durumdadır. Değirmenlerin iç çapları 430 cm, duvar kalınlığı 100 cm ve kapı açıklığı 150 cm ölçülerindedir. İkinci kata taş merdivenle çıkılır. Değirmenlerin iç kısmında bir ocak ve iki adet dolap nişi mevcuttur. Beden duvarı 5'm ye kadar korunmuş olan değirmenin makine aksamları sökülerek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne taşınmıştır (Tombul, 2015) (Şekil 4.52.).

Şekil 4.52. Suluca yel değirmenlerinden görünümler (2016)

4.3.18. Şevketiye Yel Değirmeni

Lapseki ilçesi, Şevketiye köyü deniz kenarında yer alır. Yel değirmeni 40°23'52.2" N ve 26°52'24.0" E koordinatlarında yer almaktadır (Şekil 4.53.).

Şekil 4.53. Şevketiye yel değirmeni konumu (Google Eart, 2016 ve Tombul, 2015'den yararlanılarak hazırlanmıştır)

Moloz taş malzemeden yapılmış olan değirmenin beden duvarları 4 m kadar korunmuş durumdadır. Değirmenin iç çapı 440 cm, duvar kalınlığı 100 cm ve kapı açıklığı 150 cm ölçülerindedir. Değirmen taşları ve taşları taşıyan ahşap hatıllar yerindedir. İkinci

katın merdiveni ve külah bölümü ahşap olduğundan çürümüştür. Değirmenin giriş kapısı güneyden olup, kapı söveleri son zamanlarda yapılan onarımlarda beton olarak yenilenmiştir (Tombul, 2015) (Şekil 4.54.).

Şekil 4.54. Şevketiye yel değirmeninden bir görünüm (2016)

4.4. Lapseki Kentsel Çevre Sorunları

Lapseki'nin mevcut durumuna bakıldığında, tarihi bir kent olmasına rağmen kentleşmenin düzensiz bir şekilde ilerlediği görülmektedir. Lapseki merkezindeki tarihi evler ahşap, taş karışımı ve dar sokakların etrafında konumlanmışlarıdır. Bu yapılaşma Roma Dönemindeki yapılaşma ile benzer özellik göstermektedir.

Lapseki merkezinin tamamına yakını III.derece arkeolojik sit alanıdır. Sit alanı içinde kalan evlerde yaşayanlar sit kanunlarından dolayı zorluk yaşamaktadır. Lapseki merkezdeki halk ile yapılan görüşmelerde bu durumdan mağdur olduklarını dile getirmişlerdir. Yeni yapılaşmaların çoğu bu alanın içine yapılarak sahip olduğu tarihi dokunu özünü kaybetmesine yol açmıştır. Bu durum kent merkezinde aşırı derecede görsel kirliliğe yol açmaktadır.

Ayrıca Lapseki'nin merkezi, şehirlerarası yolun konumundan dolayı ikiye bölünmüş vaziyettedir. Yolun, Lapseki merkezini ikiye bölmesi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bunlardan en önemlileri, güvenlik ve görsel kirliliktir (Şekil 4.55.).

Şekil 4.55. Lapseki'nin merkezinden geçen Çanakkale-Lapseki yolu (2017)

Lapseki, daha önce burada bulunan antik kent (Lampsakos) yerleşmesinin üzerine kurulmuştur. Lapseki merkezinde bazı kalıntılar bulunmasına rağmen yeterli düzeyde bir arkeolojik kazı çalışması yapılmamıştır. Antik kentten çıkan kalıntılar sahil sosyal tesis yanındaki parkta sergilenmektedir (Şekil 4.56.).

Şekil 4.56. Lapseki iskele meydanındaki parkta sergilenen antik kalıntılar (2017)

Lapseki'nin kentsel kullanım açısından en önemli sorunlarından biri pazar yeridir. Lapseki merkezinde yer alan kent pazarının alansal ölçüsü yeterli değildir. Şehir pazarı, pazar meydanından başlayarak kavşak noktasındaki trafik ışıklarına kadar uzamaktadır. Hem görsel kirlilik yaratmakta, hem de taşıtların yayalar ile riskli bir şekilde aynı ortamda bulunması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum ölümle sonuçlanabilecek kazalara yol açabilecek bir sorundur (Şekil 4.57.).

Şekil 4.57. Lapseki merkezdeki pazarın kurulu olduğu kavşak (2017)

Lapseki merkezinde otopark sorunu da çok önemlidir. Pazar meydanı aynı zamanda otopark olarak kullanılmakta olup, yeni ismiyle '15 Temmuz Şehitler Meydanı'dır ve otopark olabilecek bir konumda değildir. Bu alan konumu itibariyle kentin tam merkezindedir ve pazarın kurulu olduğu zamanlarda otopark en büyük ihtiyaçtır. Bu durum, dışarıdan gelen yerli ve yabancı turistler için de sorun oluşturmaktadır. Pazar meydanı, Lapseki kentinin toplanma ve etkinlik alanıdır. 'Lapseki Geleneksel Kiraz Festivali' bu küçük alanda yapılmaktadır fakat bir kent meydanı olabilecek büyüklük ve kapasitede bir alan değildir. Bu alanda yapılan etkinlikler içinde yeterli altyapıya sahip değildir.

Lapseki'de altyapı (doğalgaz, atık su vb.) sorunu en büyük sorunlardan biridir. Lapseki'de su şebekesi değiştirilmesine karşın yağmurlu havalarda su bulanık akmaktadır. Atık sular için ise arıtma tesisi yoktur. Lapseki merkezinin yolları dar ve iç içedir. İlçe içi ulaşım, ilçe merkezin de oldukça zor bir hal almıştır. Yollar yeterli kalitede değildir. Günümüzde alt yapı çalışmaları hızla devam etmektedir.

Lapseki ilçe merkezinde halk ile yapılan görüşmelerde ilçede yaşayanların büyük bir çoğunluğunun temel şikayeti, ilçedeki eğitim ve sosyal olanakların çok az olmasıdır. İlçe halkı sosyal olanaklar için Çanakkale kent merkezine gidip gelmektedir. İlçe halkı için tek sosyal aktivite alanı feribot iskelesinin yanındaki sahil sosyal tesis ve Dalyan'a kadar uzanan kıyı şeridir. Bu alanda sadece oturma birimleri mevcuttur (Şekil 4.58.). Lapseki Sahil Sosyal Tesislerinin sol tarafında Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)

tarafından yapılan sahil düzenlemesi ile sahil şeridi arasında bir tasarım açısından kopukluk vardır. Bu kopukluk sahilin bütünü için görsel anlamda kötü bir görüntü oluşturmaktadır (Şekil 4.59.).

Şekil 4.58. Lapseki kıyı şeridinden panaromik bir bakış (2017)

Şekil 4.59. Lapseki sahil sosyal tesisinden panaromik bir bakış (2017)

Kıyı şeridi günümüzde yenilenmekte olup, peyzaj tasarımı uygulaması devam etmektedir. Kent turizm açısından zengin bir dokuya, tarihe ve geleneklere sahip olsa bile Lapseki'nin tanıtım sorunu devam etmektedir. Şehirdeki öneme sahip alanların herhangi bir tanıtım bilgisi için bir yer mevcut değildir. Turizm açısından öneme sahip olacak çoğu obje ve alan metruk durumdadır.

Lapseki'deki ekonomik faaliyetler, sadece tarım ve hayvancılık üzerine kuruludur. Buda işsizlik sorununu ön plana çıkarmıştır. İşsizlik ilçedeki genç nüfusu da etkilemektedir. İlçe, genç nüfus için yeterli olanaklara sahip değildir. Bu durum genç nüfusta sürekli olarak azalmaya yol açmaktadır. Eğitim gören öğrenciler için sosyal aktivite alanı da yoktur.

BÖLÜM 5
SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile Lapseki'nin milattan önceki dönemlerden günümüze kadar gelen önemli tarihi-kültürel değerlere sahip olduğu ve bu değerlerin kentsel tasarımına yeterince yansıtılmadığı, bu nedenle tekrar ele alınarak planlama ve tasarım çalışmalarında dikkate alınması, böylece bölge turizmine de katkılar sağlanabileceği ortaya çıkmıştır. İlçenin sahip olduğu bu değerlerin, ekonomi ve turizm açısından hem Lapseki'ye hem de bölgeye katkı sağlayabilmesi için kamu ve özel kuruluşlar ile üniversite iş birliği içinde olmalıdır.

Yapılan alan analizlerinde çalışma alanının en önemli yeri olarak odak alan niteliği taşıyan iskele meydanında, tarihte Lampsakos şehrinin sembolü olarak kullanılan ve paralara resmedilmiş olan Pegasus (Kanatlı At-Tulpar) heykeli bulunmaktadır (Anonim, 2016k). Bu heykelin önünde Lampsakos'un tarihi ve tanıtımı ile ilgili bilgiler yer almaktadır ancak bu bilgiler yetersiz kalmaktadır. Lapseki'de rekreasyonel faaliyet açısından en yoğun kullanılan alanın Lapseki İskele Meydanı'ndan Dalyan'a kadar giden sahil kıyısı olduğu düşünülerek bu alanda yapılacak tanıtımın daha iyi olması gereklidir. Bu sahil alanında, Lapseki'yi tüm değerleri ile tanıtacak bir tasarım yapılarak anlatılması daha iyi olacaktır. Bu alanda Pegasus heykelinin yanı sıra kiraz ve şeftali şeklinde bazı donatı elemanları ve oturma birimleri ile Seyahatnamesinde Lapseki'yi güzel incirleriyle anlatan Evliya Çelebi'nin ilçe ile ilgili sözlerinin bulunduğu rölyef ve Evliya Çelebi'nin heykeli yerleştirilebilir. Lapseki aynı zamanda Homeros tarafından çam ağaçlarıyla da ünlenmiştir. Alanda zeminin bazı noktalarına mozaik taşları ile çam ve kozalak figürleri yapılabilir. Alanda kiraz, şeftali, incir, Pegasus, çam ağacı gibi figürlerden oluşan hediyelik eşyalar tarihi ahşap ev formundaki küçük dükkânlarda satılabilir. Küçük ahşap ev formundaki stantlarda Lapseki mutfağındaki Bahar Pilavı, Sütlü Göce gibi yöresel yemekler tanıtılabilir. Bu alan Günümüzde Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA) tarafından yenilenen sahil ile birleştirilerek Çardak beldesine kadar uzatılıp daha verimli ve büyük, uzun bir cazibe merkezi oluşturulabilir. Uzatılan sahil koridoruna festival kapsamında yapılan konserler için bir konser alanı yapılabilir. Pazar meydanında düzenlenen 'Lapseki Geleneksel Kiraz Festivali' bu alanda daha coşkulu ve daha fazla kişiyle kutlanabilir. Böylece Lapseki'nin tarihi, kültürel, ekonomik ve yöresel tanıtımı bu alanda yapılabilir. Bu çalışma ile Lapseki'nin sosyo-ekonomik hayatına ve turizmine fayda sağlanabilir.

Lapseki'nin nüfusu 2015 yılı verilerine göre 25.865'dir. Bu nüfus, 12.846 erkek ve 13.019 kadından oluşmaktadır (TÜİK, 2016a). Son beş yıl nüfusu incelendiğinde 2010 yılı nüfusu 26.365, 2011 yılı nüfusu 24.753 kişi iken 2015 yılında ki nüfus ise 25.865 kişidir. Lapseki nüfusunda dalgalanma mevcuttur. Bunun en önemli nedeni bölgede iş imkanının sınırlı olması nedeni ile gençlerin büyük kente gitmesidir.

TÜİK, Çanakkale ili için 2013-2023 yılları arasında öngördüğü ortalama nüfus artış hızını % 0,72 olarak belirlenmiştir ve Çanakkale nüfusunu da 535.358 kişi olarak belirlemiştir (TÜİK, 2016c). Bu veriler ışığında, Çanakkale'nin nüfus tahminine bakıldığında Lapseki nüfusunun da artacağı söylenebilir. Lapseki'ye yapılacak merkezden 5 km uzaklıktaki köprü bu artışta büyük bir rol oynayacaktır. Köprünün çevresinde sağlayacağı sanayi ve konut gelişimi göz önüne bulundurularak gerekli önlemler alınmalıdır. Lapseki için yeni bir kent planı bu doğrultuda yapılmalıdır. Köprü çevresine yapılacak olan yatırımlar ile istihdam sağlanabilir.

Lapseki İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı toplam 24 okul ve kurum bulunmaktadır (Anonim, 2016a). Okulların Lapseki-Çardak hattı üzerinde kıyı şeridinde yoğunlaştığı görülmektedir. İlçede ayrıca Plevne Ortaokulunun deprem etüdü sonrasında yıkım işlemi yıkılmış olup yapım süreci devam etmektedir. Plevne ortaokulu binasının yapımının tamamlanmasından sonra ilçede sürdürülen ikili eğitim uygulaması sona erecek olup derslik konusunda rahatlama olacaktır (Anonim, 2016a). Lapseki MYO yeni okul binası yaklaşık olarak ilçe merkezinde 5 km uzaklıktadır. Okuldaki bölümlerinin artışıyla beraber öğrenci artışı gözlense de Lapseki'de üniversite öğrencileri için yurt ve konut sorunu devam etmektedir. Ayrıca öğrencilerin sosyal aktivitelerini karşılayacak bir alanda yoktur. Okulun Lapseki merkezine uzaklığı düşünüldüğünde mevcut sorunlar okul çevresinde çözülmelidir. Lapseki MYO çevresinde öğrencilerin sosyal aktiviteleri için kafe gibi alanlar ve barınma ihtiyaçları için yurt yapılmalıdır.

Lapseki'de bir hastane, Toplum Sağlığı Merkezine bağlı 3 adet Aile Sağlığı Merkezi ve 3 Adet Sağlık evi olmak üzere toplam 7 sağlık kuruluşu mevcuttur. Lapseki Devlet Hastanesi yer sıkıntısı ve yeterli teknik donanım olmaması nedeni ile ameliyathanesi kapatılmış olup, küçük cerrahi müdahaleler için idarece yeni bir birim oluşturulmuştur (Anonim, 2016e). İlçedeki sağlık faaliyetleri yeterli düzeyde değildir. Lapseki'ye günümüz teknolojilerine uygun olarak yapılacak 32 yatak kapasiteli yeni hastane kent merkezinden 2,5 km uzaklıktadır ve şu anda hastane inşaatı devam etmektedir.

Lapseki'deki yöre halkının en önemli gelir kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Lapseki, bağ ve bahçeleriyle eski tarihlerden günümüze kadar adını her zaman duyurmuştur (Tan ve

ark., 2008). Lapseki özellikle meyve yetiştiriciliği konusunda önemli bir potansiyele sahiptir (Anonim, 2016h). Toprak dağılımında en yüksek oran % 53,74 ile orman ve fundalık olmuştur. Lapseki'deki tarım alanlarının kullanımında en büyük payı % 80,90 ile tarla arazisi almaktadır (Anonim, 2016ı). Meyve ve sebze üretimi her geçen gün artmaktadır. Üretilen ürünler kalitesi ile ön plana çıkmaktadır (Ekinci ve Yiğini, 2007). Lapseki'de şeftali ve kiraz üretimi ön plandadır ancak hala Lapseki de üretilen kirazın patent sorunları devam etmektedir. Bu sorun için ilgili bakanlıklara gidilerek çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Tarım ve hayvancılıkta öncelikli olarak Lapseki'deki tarım alanlarının devlet tarafından korunmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kiraz ve şeftali üretimi konusunda Türkiye'de önemli bir yere sahip olan Lapseki'ye devlet daha çok teşvik kredisi vermelidir. Çiftçilere, destek ve teşvik sağlamak için düşük faiz ve uzun vadeli ödeme planları ile destek sağlaması gerekmektedir.

Lapseki merkezindeki evlerin bir çoğu sit alanı ilan edilmiştir. Bu evlerde yaşayan halk sit kanunlardan dolayı zorluk çekmektedir ve evlerinde yaşamak için tadilat yapamamaktadır. Lapseki merkezdeki halk birçok kez mağdur olduklarını dile getirmişlerdir. Bu evlerde yaşayanların birçoğu bu durumdan dolayı evlerini terk edip başka yerlere taşınmıştır. Evlerin büyük bir kısmı kullanılamaz durumdadır. Bu metruk evlerin satın alınarak kamulaştırması sağlanmalıdır. Evlerde yaşayanlara ise gerekli restorasyon çalışmaları için izinler verilmelidir. Aynı zamanda restorasyon çalışmaları için gerekli kredi desteği de sağlanmalıdır. Restore edilen binalar otel olarak kullanılarak hem turizm için destek sağlayacak hem de Lapseki'ye gelen turistler için konaklama ihtiyacını karşılamış olacaktır.

Lapseki'de pazar için bir alan mevcut değildir. Lapseki ilçe kütüphanesinin olduğu bina yıkılıp yerine bir pazar alanı yapılabilir ya da Lapseki çamlık mevkiinde bir pazar alanı oluşturulabilir.

İlçede otopark sorunu da göze çarpmaktadır. Lapseki'de kamuya ait olan metruk durumdaki infaz kurumu binası yıkılıp yerine katlı otopark yapılarak otopark sorunu çözülebilir.

Lapseki merkezindeki meydan niteliğini kaybetmiştir. Meydan daha iyi ve fonksiyonel bir tasarımla cazibe merkezi haline gelebilir. Alanda sadece ahşap ve taş doğal materyaller kullanılarak, çevresinde ağaçlar olan ve ortasından su kanalının geçtiği, oturma birimlerinin ve çocuklar için oyun alanlarının olduğu, tarihi dokuyu yansıtan kullanım alanları ile yeni bir merkez oluşturulabilir.

Lapseki merkezi, şehirlerarası yolun konumundan dolayı ikiye bölünmüş vaziyettedir. Bu yol, kıyı ile bütünleşik bir kentsel kullanım yaratılması için kent içi yol olarak kullanıma dönüştürülüp, mevcut Çanakkale-Lapseki şehirler arası yolunun eski Lapseki-Biga yoluyla bağlantısı sağlanarak, kentin doğusuna baypas edilebilir.

Lapseki tarihi incelendiğinde, birçok antik kentin bu bölge çevresinde konumlandığı görülmektedir. Bölgedeki antik kentler genel olarak kıyıya yakın yerlerde, yüksek tepelerde konumlanmışlardır. Lapseki ve yakın çevresindeki antik kentler incelediğinde bu yerleşim tarzının ilk önce güvenlik, sonrasında ticaret kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Lapseki ilçesi sınırları içerisinde Lampsakos, Paisos ve Perkote antik kentleri geçmişte konumlanmışlardır. Lapseki'nin merkezinde konumlanan Lampsakos antik kentine ait kalıntılar yok denecek kadar azdır. Ancak kazı çalışmalarında bulunan bazı buluntular Çanakkale Arkeoloji Müzesinde ve Lapseki kıyı şeridinde bulunan sahil sosyal tesis yanındaki küçük yeşil alanda mevcuttur. Paisos antik kenti yeri belli olup, tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. Perkote antik kentinin yeri hakkında birçok görüş ayrılığı vardır. Antik kent kazılarının geliştirilerek yarı açık alan müzesine dönüştürülmesi, korunarak kullanımının sağlanması ve Lapseki'ye kazandırılması gerekmektedir. Bu çalışmalardan sonra, günümüz kentleri ve antik kentler beraber irdelenmeli ve bu irdeleme sonucunda çıkan sonuçlar doğrultusunda bütünleşik plan kararları alınmalıdır. Şehir meydanında antik kentlerin konumlarının ve tanıtıcı bilgilerinin olduğu tanıtım panoları yerleştirilerek bu alanların daha iyi tanıtılması gereklidir.

Lapseki Kocabaşlar köyünde kaplıca alanı bulunmaktadır. Jeotermal potansiyelinin ortaya konulabilmesi için yer altı sularının beslenme-boşalma ilişkileri daha detaylı ortaya konulmalı, suların kimyasal bileşimleri uzun dönemlik incelemelerle desteklenmeli, jeofizik etütlerle birlikte araştırma sondajları yapılmalıdır. İnceleme alanında, herhangi bir sondaj noktası bulunmamasına rağmen Kocabaşlar sıcak suyunun yüzey sıcaklığı seraların ısıtılması ve toprak veriminin arttırılması gibi jeotermal enerjiden yararlanmada önemli ölçüde enerji tasarrufu ve dolayısı ile ekonomik kazanç sağlayacağı düşünülmektedir (Baba ve ark., 2007). Bu görüşü destekleyecek şekilde Lapseki Belediyesi tarafından çalışmalar başlatılmış olup gerekli izin başvuruları sürmektedir. Bu alanda yapılacak nitelikli tasarımlar ile kaplıca turizmi için kaynak oluşturularak bölge sosyo-ekonomisi canlanabilir. Ayrıca kaplıca alanının tanıtımı da kent merkezinden itibaren yapılarak kullanım potansiyeli artırılabilir.

Lapseki için kültürel öneme sahip olan Lapseki Şehitliği ve Çardak Şehitleri bulunmaktadır. Lapseki Şehitliği, "Çanakkale Savaşları'nın 100.yılı Anma ve Kutlama

Etkinlikleri" kapsamında Çanakkale Valiliği ve Lapseki Belediyesi tarafından düzenlenen şehitliğe 912 şehidin isimleri yazılmış ve Şehitlik, düzenleme çalışmalarının ardından Lapseki'nin Kurtuluş Günü olan 25 Eylül 2014 tarihinde tekrar ziyarete açılmıştır (Anonim, 2016j). Ancak Lapseki Şehitliği'nin ulaşımı çok zordur. İlçe sokakları dar ve altyapısı iyi durumda değildir. Ulaşım için kullanılan yol bu sokaklardan geçmektedir. Sokaklara iyileştirme çalışması yapılmalı ve sokak aralarında bulunan yönlendirme tabelaları daha iyi yerlerde konumlanmalıdır. Ayrıca Lapseki merkezinde bu şehitlik için herhangi bir yönlendirici tabela yoktur. Lapseki'nin merkezine tanıtıcı bir pano koyularak daha çok dikkat çekmesi sağlanabilir.

Çardak Şehitliği'nde, Arıburnu muharebelerinde yaralanan askerler yatmaktadır. Şehit olan askerler Çanakkale'den Çardak beldesine taşınmıştır (MSB, 1971). Çardak Şehitliği bakıma muhtaç durumdadır. Şehitlik içindeki yol taşları kırık olup, bazıları yoktur. Drenaj probleminden kaynaklı bazı yerleri aşırı derecede su altında kalmaktadır. Şehitlik içinde herhangi bir açıklayıcı pano vs. bulunmamaktadır ve şehitlikte yatan askerlerin isimlerinin yazılı olduğu tabela çok yetersizdir. Bu nedenlerle şehitlik manevi önemine yakışan bir şekilde ve tasarım ilkeleri doğrultusunda yenilenmelidir.

Lapseki ilçe sınırları içerisinde üç adet tarihi cami bulunmaktadır. Bunlardan Umurbey'de bulunan yıkılmış ve yerine modern bir cami yapılmış olup, caminin şadırvanı tarihi niteliktedir. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisi ve Çardak Gazi Yakup Bey Camisi günümüze kadar tarihi özelliklerinin koruyarak gelmişlerdir. Camilerin herhangi bir sorunu mevcut değildir. Ancak Umurbey'de yapılan yeni caminin avlusu yoktur. Cami ile şadırvan arasından araç yolu geçmekte olup bütünlük bozulmuştur. Cami çevresindeki şadırvanı ve küçük parkı da içine alan bir park tasarımı ile halkın kullanımına sunulması gerekmektedir.

Çardakta bulunan Han, bölgedeki han ve kervansaray gibi tek Türk eseridir (Eren, 1990). Han, günümüze kadar gelebilmiştir ve burada birçok etkinlik yapılmaktadır. Hanın herhangi bir sorunu yoktur. Hanın daha önce kitabelerinin çalındığı düşünülerek güvenlik önlemleri için çevresine güvenlik kameraları yerleştirilmelidir.

Lapseki sınırları içerisinde toplam beş adet yel değirmeni vardır. Bunlardan Dalyan, Suluca ve Şevketiye'de bulunanlar deniz kenarında, İlyasköy'de bulunan ise rüzgâra hâkim bir tepede bulunmaktadır. Yel değirmenlerinin hepsi bakıma muhtaç durumdadır.

Osmanlı belgeleri Lapseki ve Çanakkale'deki yel değirmenleri sayısında önemli bilgiler vermektedir. Bu belgeler de Çanakkale'de yel değirmenlerinin fazlaca olduğu anlaşılmaktadır. Yüzyıllar boyunca Çanakkale mimari dokusunun vazgeçilmez bir unsuru

olan yel değirmenleri yörenin görsel bir parçası olmaktan hızlıca uzaklaşmaktadırlar. Kültürel mirasın bir parçası olarak yel değirmenlerinin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yönünde önemli çalışmalar yapılası gerekmektedir. Özellikle bu eserlerin birer arkeolojik eser gibi değerlendirilip bilimsel çalışmalara daha fazla konu olması beklenmektedir (Takaoğlu, 2012). Aynı zamanda gerekli restorasyon çalışmaları yapılmalıdır.

İlçe kültürel kaynaklar açısından zengin olmakla birlikte kentsel tasarımda bunlar bir karakter olarak yer alamamıştır. EK 10'da kent haritası üzerinde bu kaynak değerleri bir arada sunulmuştur. Aynı zamanda bu kültürel kaynakların yorumlanması Çizelge 5.1.'de yapılmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Çizelge 5.1. Lapseki'deki mevcut tarihi ve kültürel alan ve önerileri

Kültürel Öğeler	**Mevcut durumu**	**Peyzaj mimarlığı açısından öneriler**
	Lapseki/Merkez	
Antik Kent	Antik kent çalışmalarının daha çok ve geniş kapsamlı olması gerekmektedir. Şuan yetersiz kalıntılar vardır ve kapladığı alan tam olarak belirlenememiştir.	Antik kentin gün yüzüne çıkarılabilecek olan yerleri belirlenerek ve gerekli kazı çalışmaları ile Lapseki'ye bir kentsel tasarım projesi içinde belirtilerek kazandırılmalıdır.
Cami	Cami şuanda kullanılmaktadır.	Caminin tarihi açısından tanıtımı yapılarak turist çekilmelidir.
Şehitlik	Şehitlik yenilenmiş ve iyi durumdadır.	Şehitlik tanıtımı kent merkezinde yapılmalı ve alana giden yol yenilenmelidir.
	Adatepe	
Antik Kent	Antik kent şuanda tarım arazisinin altında kalmıştır. Alan tamamen sürülmüş vaziyettedir.	Bu alan ile ilgili kazı çalışmaları yapılarak yerli ve yabancı turistler için bir gezi alanı oluşturulabilir.
	Umurbey	
Antik Kent	Antik kentin yeri ile ilgili belirsizlik mevcuttur. Antik kentin ilk olarak yerinin belirlenmesi gerekmektedir.	Bu alan ile ilgili kazı çalışmaları yapılarak yerli ve yabancı turistler için bir gezi alanı oluşturulabilir. Antik kentin yeri kesinleştirilmelidir.

Çizelge 5.1'in devamı

Cami ve Şadırvan	Tarihi cami yıkılmıştır ve yerine modern bir cami yapılmıştır. Şadırvan tarihi olmasına karşın yer değişikliğine uğramıştır. Şadırvan günümüzde kullanılmaktadır.	Cami ile şadırvan arasındaki alan hem uzak hem de aradan araç yolu geçmektedir. Şadırvan ve cami çevresi genişletilip kentlinin rekreasyon ihtiyacını karşılamak için yeni bir alanı oluşturulabilir.
	Hacıgelen	
Antik Yerleşme	Alanda temel izleri ve duvar kalıntıları görülmüştür.	Antik yerleşme ve kale yerleşmesi için kapsamlı kazı çalışması yapılarak daha belirgin hale getirilip bir kültürel peyzaj alanı oluşturabilir.
Kale Yerleşmesi	Kale duvarları yıkılmış durumdadır. Kaleye ait çok az buluntu mevcuttur. Alanın ulaşımı oldukça zordur.	
	Güreci	
Antik Liman Yerleşmesi	Balıkçı barınağı olarak kullanılmaktadır. Temel kalıntıları mevcuttur.	Antik liman yerleşmesi kıyıya yakın bir bölgede olduğundan kıyısal peyzaj alanı olarak tasarlanabilir.
	Taştepe	
Antik Yerleşme	Tarım arazisi olarak kullanılmaktadır.	Yeterli düzeyde çalışma yapılarak sonuç elde edilmesi gerekir.
	Kocabaşlar	
Antik Yerleşme	Çok az kalıntı mevcuttur.	Antik yerleşme ve kaplıca bütün olarak bir bütün olarak tasarlanıp Lapseki halkının kullanımına sunulabilir.
Kaplıca	Kaplıca kullanılmamaktadır. Kaplıca için ruhsat çalışmaları devam etmektedir.	
	Şevketiye	
Kale Yerleşmesi	Kale izleri mevcuttur. Kaleye ulaşım zordur.	Bu alan ile ilgili kazı çalışmaları yapılarak yerli ve yabancı turistler için bir gezi alanı oluşturulabilir.
Yel değirmeni	Sadece duvarları mevcuttur. Metruk durumdadır.	Yel değirmeni kültürel miras olarak değerlendirilmeli ve ziyarete açılmalıdır.
	Çardak	
Şehitlik	Şehitliğin bakıma ihtiyacı vardır. Alan içindeki yollarda su birikintileri oluşmaktadır ve yürümek zordur.	Şehitlik yenileme çalışmaları yapılarak daha ergonomik kullanım için tasarlanmalıdır.
Cami	Cami günümüzde kullanılmaktadır.	Cami ve Han konumu itibari ile yan yanadır ve bu alan projelendirilip tarihi tanıtım panoları olmalıdır. Bu iki alan yerli ve yabancı turistler için gezi alanı niteliği taşımaktadır.

Çizelge 5.1'in devamı

Han	Han günümüzde etkinliklerin kullanımında açılmaktadır. Hanın gezilmesi için belediyeden izin alınması gerekmektedir. İyi bir şekilde korunmuştur.	
	Dalyan/İlyasköy/Suluca	
Yel Değirmenleri	Sadece duvarları mevcuttur. Metruk durumdadırlar.	Yel değirmenleri kültürel miras olarak değerlendirilmeli ve ziyarete açılmalıdır. Gerekli bakım onarım çalışmaları yapılmalıdır.

Lapseki'de bulunan antik kentler ve yerleşmeler, kaplıca, kale yerleşmesi, şehitlik, tarihi camiler, han ve yel değirmenleri gibi mevcut tarihi alan ve elemanların yerlerinin belirlendiği ve kısaca bu alanlar hakkında bilgilerin verildiği bir pano hazırlanmalıdır. Bu panoda alanların konumlarını gösteren bir yönlendirici harita ve kültürel turizm rotası verilmelidir. Bu çalışma sonucunda hazırlanan kültürel peyzaj değerleri haritasında kültürel turizm rotası da belirlenmiştir (Ek. 10). Pano kent merkezindeki meydana yerleştirilerek kolay ulaşımı sağlanmalıdır. Bu alanlar ile tarihi yapıdaki şehir merkezi ve sahil sosyal tesisi ile çardak arasında kalan sahil koridoru kültürel değerlerin ön planda olduğu bir kentsel tasarım projesiyle bütünleşik olarak Lapseki halkının kullanımına sunulmalıdır. Böylece bu alanların ilçe kültür turizmine katkısı sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Ada E., 2014. İstanbul Adaları Peyzajında Kültürel Dinamiklerin Etkisiyle Oluşan Değişimlerin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Türkiye.

Akbulak C., 2010. Kara Menderes Havzası'nın (Çanakkale) nüfus özellikleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2 (7): 578-610.

Anonim, 2016a. Lapseki İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 2016 Yılı I. Altı Aylık Dönem Brifing Raporu.

Anonim, 2016b. *2015-2016 Eğitim-Öğretim İstatistikleri: Eğitimde Ticarileşme ve Dinselleşmenin Temel Göstergeleri*. (b.t.). En Son Ulaşım Eylül 14, 2016. http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/E%C4%9Fitimde-Temel-G%C3%B6stergeler-enson.pdf

Anonim, 2016c. *Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği*. (b.t.). En Son Ulaşım Eylül 14, 2016. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/12024357_tasimayonetmeligi.pdf

Anonim, 2016d. *Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği.* (b.t.). En Son Ulaşım Eylül 14, 2016. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yayg%C4%B1negi_1/27587_1.html

Anonim, 2016e. Lapseki İlçe Sağlık Müdürlüğü 2016 Brifing Raporu.

Anonim, 2016f. *Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği*. (b.t.). En Son Ulaşım Eylül 15, 2016. http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/02/20150205-5.htm

Anonim, 2016g. *MEGEP, Büro Yönetimi Ve Sekreterlik, Tıbbi Terminoloji (Tedavi Hizmetleri).* (b.t.). En Son Ulaşım Eylül 16, 2016. http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/buroyonetim/moduller/tedavihizmetleritibbiterimler.pdf

Anonim, 2016h. Lapseki İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2015 yılı Çalışma ve Brifing Raporu.

Anonim, 2016ı. Çanakkale İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2015 yılı Çalışma ve Brifing Raporu.

Anonim, 2016i. *Geleneksel Festival / Etkinlikler - Lapseki.* (b.t.). En Son Ulaşım Eylül 20, 2016. http://www.canakkale.gov.tr/tr/canakkale-rehberi/ilcelerimiz/Lapseki

Anonim, 2016j. *Lapseki Şehitliği.* (b.t.). En Son Ulaşım Ekim 28, 2016. http://www.canakkalesehitlik.net/lapseki-sehitligi.html

Anonim, 2016k. *Lapseki ve Pegasus.* (b.t.). En Son Ulaşım Aralık 28, 2016. http://blog.milliyet.com.tr/lapseki-ve-pegasus/Blog/?BlogNo=374930

Arın Ö., 2010. Bitkisel Tasarımın Görsel Açıdan Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma: Bursa Soğanlı Botanik Parkı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye.

Arslan N., 2004. Çan ve Lapseki İlçeleri Yüzey Araştırması Ön Raporu. *21. Araştırma Sonuçları Toplantısı 1. Cilt 26-31 Mayıs 2003 Ankara*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 97, Ankara. 119-126.

Arslan N., 2005. 2003 Yılı Lapseki (Lampsakos) ve Çan İlçeleri Yüzey Araştırması. *22. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2. Cilt 24-28 Mayıs 2004 Konya*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 107, Ankara. 317-324.

Arslan N., 2007. Antik Çağda Lampsakos/Lapseki. *Lapseki Değerleri Sempozyumu (23-24 Haziran 2007).* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Matbaası. Çanakkale. 167-174.

Arslan N., 2009a. Kuzey Troas Bölgesi Yüzey Araştırmaları: Perkote ve Palaıperkote'nin Yer Belirlenmesine İlişkin Sorunlar. *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, TÜBA-AR*, 12: 77-87.

Arslan N., 2009b. 2007 Yılı Lampsakos/Lapseki, Abydos ve Çan Yüzey Araştırması. *26. Araştırma Sonuçları Toplantısı 1. Cilt 26-30 Mayıs 2008 Ankara*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 131-1, Ankara. 333-344.

Arslan E., S., 2010. Kültürel Peyzaj Kavramı Kapsamında Bir Değerlendirme: Ulus-TBMM Tarihi Aksı (Ankara). Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Türkiye.

Arslan N., Bakan C., 2012. Lampsakos/Lapseki ve Çan 2010 Yılı Yüzey Araştırma Sonuçları. *29. Araştırma Sonuçları Toplantısı 2. Cilt 23-28 Mayıs 2011 Malatya*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 153/2, Ankara. 453-467.

Atabay M., Erat M., Çobanoğlu H., 2009. *Çanakkale Şehitlikleri* (1.Baskı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul. 102-103.

Atabeyoğlu Ö., 2011. Ordu Kenti Yapısal Peyzaj Karakter Analizi ve Kentsel Planlama Stratejileri. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Türkiye.

Ayverdi E., H., 1961. *Fatih Devri Mimarisi-Zeyl*. İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü No: 46, İstanbul. 21-33.

Ayverdi E., H., 1989. *Osmanlı Mimarisinin İlk Devri (1230-1402) Cilt 1* (2.Baskı). İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü No: 57, İstanbul. 187-188, 358-359.

Baba A., Deniz O., Şanlıyüksel D., 2007. Kocabaşlar Jeotermal Alanı (Lapseki-Çanakkale) ve Çevresinin Hidrojeokimyasal ve İzotopik İncelenmesi. *Lapseki Değerleri Sempozyumu (23-24 Haziran 2007).* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Matbaası. Çanakkale. 146-155.

Başar Z., 1978. *Anıtlarımız, şehitlerimiz*. Atatürk Üniversitesi Yayınları; 536. Atatürk Üniversitesi'nin Kuruluşunun XX. Yıl Armağanı; III. Kitap, Ankara. 85-86.

Baştemur C., 2013. Mimar Sinan Rotasının Doğal ve Kültürel Peyzaj İzleri. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Türkiye.

Bevlin E. M., 1993. Design Through Discovery: An İntroduction to Art and Design, Wadsworth Publishing, USA. 410 p.

Booth K. N., 1989. *Basic Elements of Landscape Architectural Design*. Waveland Press, Illinois. 315 p.

Buğdaycı A., 1991. *Kuruluşundan Günümüze Lapseki*. Çanakkale. 32-34.

Bumin K., 1990. *Demokrasi Anlayışında Kent* (1.Baskı). Ayrıntı Yayınevi, İstanbul. 18-19.

Çelebi E., 1970. *Evliya Çelebi Seyahatnamesi 8.Kitap Çeviren: Zuhuri Danışman*. Zuhuri Danışman Yayınevi, İstanbul. 158-159.

Demircioğlu H., 1953. *Roma Tarihi I*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara. 411-412.

Denerel B.S., 2011. Geleneksel ve Bilgisayar Destekli Çizim Araçlarının Peyzaj Mimarlığı Tasarım Sürecine Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Türkiye.

Dong D. Z., 2009. Study on Sustainable Landscape Design of Abandoned Quarries An Example: Zhushan Ecological Park in Xuzhou. *Procedia Earth and Planetary Science*, (1): 1107-1113.

Ekinci H., Yiğini Y., 2007. Lapseki İlçesi Arazi Kaynaklarının Sürdürülebilir Tarım Bakımından Değerlendirilmesi. *Lapseki Değerleri Sempozyumu (23-24 Haziran 2007).* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Matbaası. Çanakkale. 16-21.

Encyclopedia Britannica, 1974. Cilt No: III, U.S.A.

Erduran N. F., Sağlık A.,Kelkit A., Akbulak C., Devecioğlu E.N., 2015. Çanakkale Kenti Kültürel Peyzaj Değerlerinin Belirlenmesi. *TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 2 (4): 25-40.

Erduran N. F., Uzun O., Çetinkaya G., Dilek F., Açıksöz S., 2012. Determination of the cultural landscape values of Lake Suğla in Turkey. *International Journal of Food, Agriculture &Environment – JFAE*, 10 (2): 949-955.

Eren R., 1990. *Çanakkale ve Yöresi Türk Devri Eserleri*. Grafik Sanatlar Matbaacılık A.Ş., Çanakkale. 102-104.

Ergen B., 2006. Kentsel Koruma ve Kentsel Tasarım İlişkisi Üzerine Bir Araştırma Tokat Örneği. Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye.

Göktürk M., T., 2002. Anadolu'da Her Sikke Bir Şehir-Anadolu'da Sikke Basan Şehirler Üzerine Alfabetik Bir İnceleme. *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2001 Yıllığı Sayı: XVI*, Anadolu Medeniyetleri Müzesini Koruma ve Yaşatma Derneği Yayın No: II-16, Ankara. 109-182.

Gündüz B., 2008. Gelibolu Kenti ve Çevresinin Peyzaj Potansiyelinin Saptanması. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye.

Güzel A., 1996. *Çanakkale*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Atatürk ve Çanakkale Savaşları Araştırma Merkezi Yayını No: 3, Çanakkale. 220-222.

Hasol D., 2005. *Ansiklopedik Mimarlarlık Sözlüğü* (9.Baskı). Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul. 260-261, 446-447.

Kaplan B., 2009. Lapseki – Çardak (Çanakkale – Türkiye) Doğal Lagün Gölü Çevresindeki Salıcornıa Emerıcı Duval-Jouve ve Sarcocornıa Frutıcosa (L.) A.J. Scott Türlerinin Autekolojik ve Ekonomik Özelliklerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye.

Karaaslan Ç., 2010. Tarihi Kentlerde Kimliksizleşme Sorunu ve Bir Çözüm Yolu Olarak Kentsel Canlandırma Projeleri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Türkiye.

Keleş V., 2013. I. Giriş. *Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion*. Ege Yayıncılık, İstanbul. 19-26.

Kendir H., 1995. Bazı Mera ve Vejetasyon Ölçme Metotlarında Optimum Örnek Sayısının Saptanması. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Türkiye.

Koca N., 2003. Lapseki İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Türkiye.

Kocaman T., 2002. Plan Nüfus Projeksiyon Yöntemleri. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. 2-5. http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/view/12923/Plan_N%C3%BCfus_Projeksiyon_Y%C3%B6ntemleri.pdf

Leonardi M., 2009. Landscape, Urban and Architectural Design and Aesthetics. *4th. Livenarch International Congress*, Trabzon. 99-109.

Mitchell D., 2003. Dead Labor And The Political Economy of Landscape-California Living, California Diving, Handbook of Cultural Geography Sage Publication, London. 238 p.

MSB, 1971. *Şehitliklerimiz*. Milli Savunma Bakanlığı, Ankara. 46-47.

MSB, 1999. *Yurtiçi Şehitlikler*. Milli Savunma Bakanlığı, Ankara. 123-124.

Mutlu B., 2012. *Mimarlık Tarihi Ders Notları* (3.Baskı). Özdil Basımevi, İstanbul. 9-11.

Olszewski A., Pudlowski Z.J., 2001. Urban Design Training Courses: Leading by Design. *UNESCO International Centre for Engineering Education (UICEE)*, 5 (1): 65-76.

Özdemir H., 2007. Tarihi Çevrelerde Kentsel Peyzaj Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi, İstanbul-Zeyrek Örneğinde Bir İrdeleme. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Türkiye.

Schurch T., W., 1999. Reconsidering Urban Design: Thoughts about its Definition and Status as a Field or Profession. *Journal of Urban Design*, Vol.4, No 1.

Sevin V., 1982. *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi Cilt II*. Görsel Yayıncılık, İstanbul. 220-221.

Strabon, 1993. *Antik Anadolu Coğrafyası (Kitap: XII-XIII-XVI)* (3.Baskı). Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul. 83-84.

Sucuoğlu B., 2004. Türkiye'de kaynaştırma uygulamaları: Yayınlar/araştırmalar (1980-2005). *Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2): 15-23.

Takaoğlu T., 2007. Antik Lampsakos'lu Bilgin ve Düşünürler. *Lapseki Değerleri Sempozyumu (23-24 Haziran 2007).* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Matbaası. Çanakkale. 204-212.

Takaoğlu T., 2012. Çanakkale Yel Değirmenleri. *Aşklar,Savaşlar,Kahramanlar ve Çanakkale* (1.Baskı). Yapı Kredi Yayınları-3753, Çanakkale. 367-371.

Tan S., Gür E., Ekinci N., 2008. Ekonomik, Kültürel ve Sosyal Değerlerle Lapseki. *Lapseki Değerleri Sempozyumu (27-28 Ağustos 2008).* Boğaz Matbaası, Çanakkale. 23-32.

Tanoğlu A., 1969. *Beşeri Coğrafya : Nüfus ve Yerleşme Cilt I* (2.Baskı), İst. Üniv. Yay. No: 1183, Edebiyat Fak. Coğrafya Enst. Yay. No: 45, İstanbul. 185-186.

Tombul, M., 2015. Lapseki. Çanakkale Kültür Envanteri Arkeolojik Yerleşim ve Sanat Tarihi Yapıları Alanları, Matsis Matbaa Hizmetleri, İstanbul. 591-617.

Tuna C., 2012. *Pityussa-Lampsakos-Lapseki*. Altan Basım Ltd. Şti., İstanbul. 140-141, 240-241, 271-272, 279-280.

TÜİK, 2016a. En Son Ulaşım Ağustos 05, 2016 https://biruni.TÜİK.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr

TÜİK, 2016b (Genel Nüfus Sayımları). En Son Ulaşım Temmuz 14, 2016 http://kutuphane.tuik.gov.tr/yordambt/yordam.php

TÜİK, 2016c. En Son Ulaşım Eylül 14, 2016 http://www.TÜİK.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1027

TÜİK, 2016d. En Son Ulaşım Ağustos 10, 2016 https://biruni.TÜİK.gov.tr/medas/?kn=130&locale=tr

TÜİK, 2016e. En Son Ulaşım Eylül 04, 2016 https://biruni.TÜİK.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloOlustur.do#

TÜİK, 2016f. En Son Ulaşım Aralık 04, 2016 www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=53

Türk N.Y., 2006. Bütünleşik Kent Planlama ve Tasarımına Yönelik Bir Yöntem. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye.

Türkoğlu A., Uça S., 2011. Türkiye'de Halk Eğitimi: Tarihsel Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 2 (2): 48-62.

Umar B., 1983. *Troas*. Akbank Yayınları, İstanbul. 15-40.

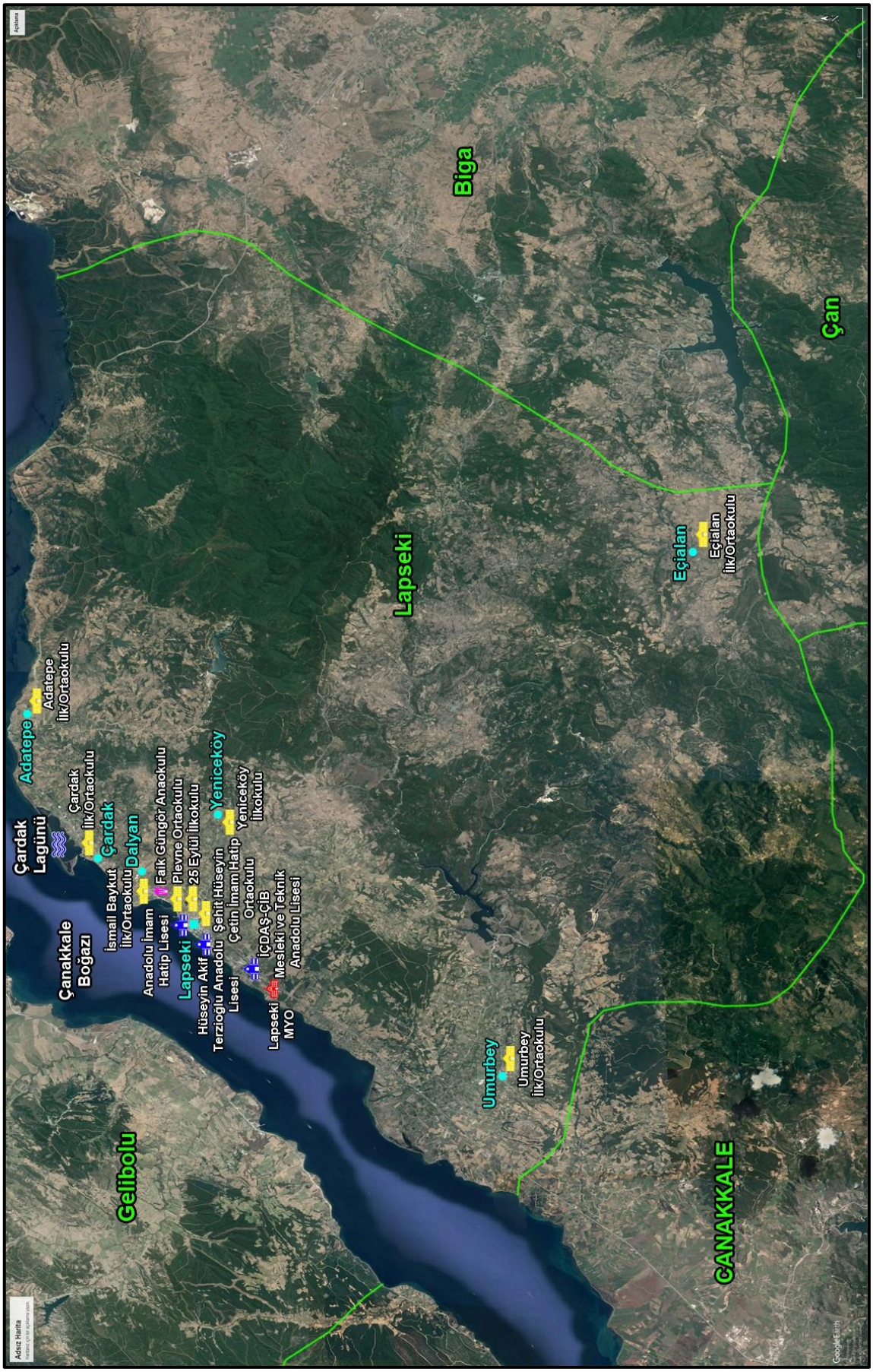
Umar B., 1993. *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*. İnkılap Kitapevi, İstanbul. 81-82, 665-666.

Uysal O., A., 2012. Lapseki'nin Umurbey Beldesinde Osmanlı Devri Yapıları. *Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Dergisi,* 1 (21): 127-151.

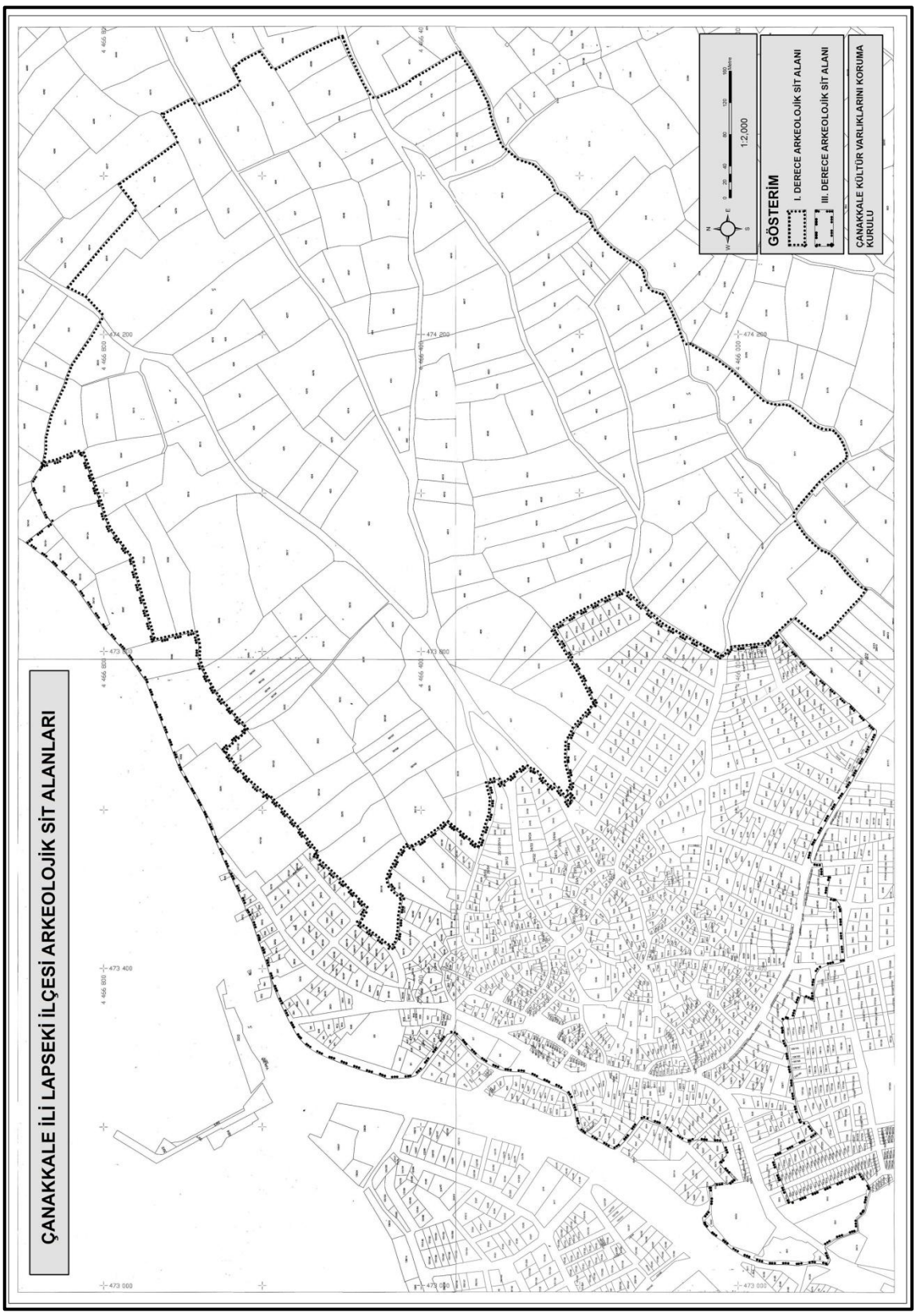
Yaşar Y., Düzgüneş E., 2013. Peyzaj Tasarımına Sürdürülebilirlik Kavramının Entegrasyonu: Bir Stüdyo Çalışması. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3 (7): 31-43.

EKLERİ

EK 1. Okul ve Kurumların Lapseki'deki Konumları

EK 2. Lapseki Merkezi Arkeolojik Sit Haritası

EK 3. Adatepe (Paisos) Antik Kenti Görünümü

EK 4. Hacıgelen Köyü Taş Evden Bir Görünüm

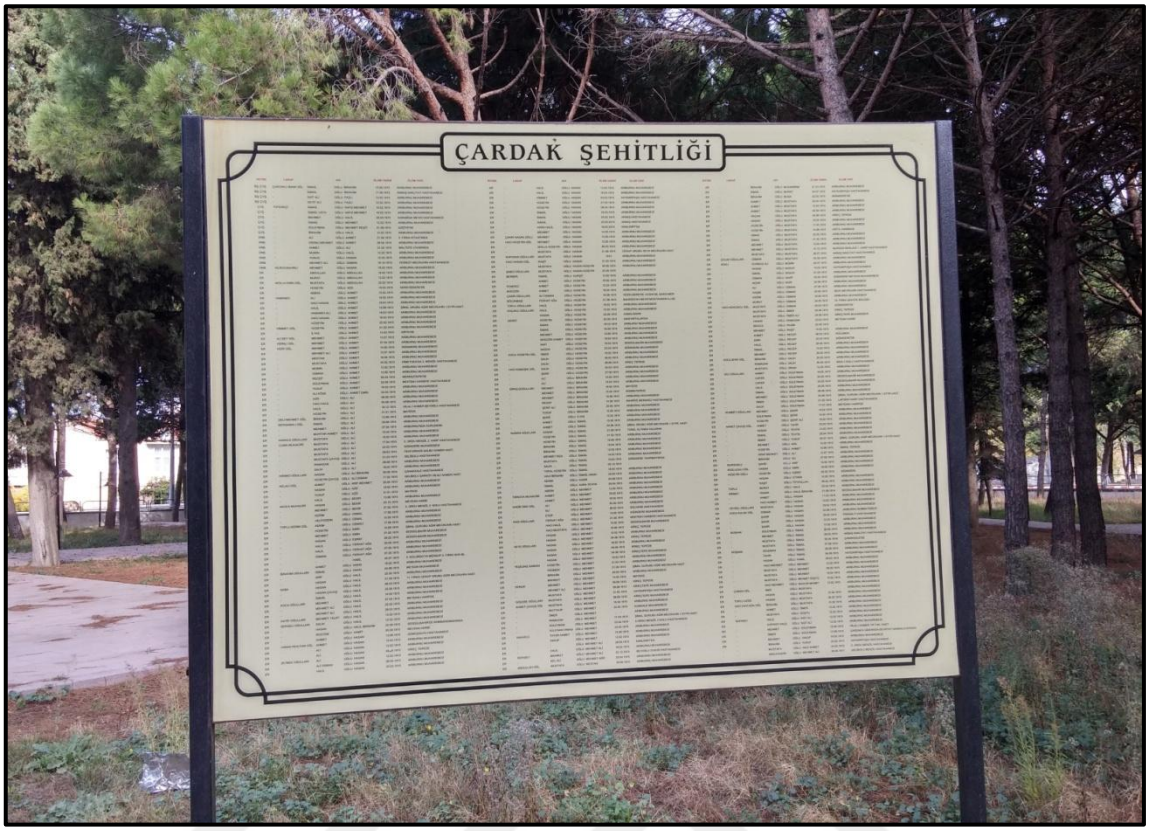
EK 5. Kocabaşlar Jeotermal Alan Çalışması Panosu

EK 6. Lapseki Şehitliği

EK 7. Çardak Şehitliğindeki Askerlerin İsimlerini Gösteren Pano

EK 8. Lapseki Gazi Süleyman Paşa Camisinden Bir Görünüm

EK 9. İlyasköy Yel Değirmeninden Bir Görünüm

EK 10. Lapseki'deki Mevcut Tarihi ve Kültürel Alan ve Elemanlar

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Emre ÖZTÜRK

Doğum Yeri : Merkez/Zonguldak

Doğum Tarihi : 01/01/1992

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : ÇOMÜ Mimarlık Tasarım Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : ÇOMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl :

- Stajyer Tem. 2012 - Ağus. 2012

Zonguldak Belediyesi Park Bahçeler Müdürlüğü

- Stajyer Tem. 2013 - Ağus. 2013

ME-TA Peyzaj Planlama Tur. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
www.metapeyzaj.com

-Proje Sorumlusu Tem. 2014 - Ağus. 2016

Bürotime - Çam ofis www.camofis.com

İLETİŞİM

E-posta Adresi : emreozturk67@gmail.com